

Begroting 2018

Inhoudsopgave

Begroting 2018.....	1
Inhoudsopgave.....	4
Samenvatting.....	5
Inleiding.....	6
Financiële uitkomsten.....	10
Kerntakendiscussie - eindrapportage.....	14
Inleiding programma's.....	18
Relatie inwoners en bestuur.....	20
Gemeentelijke producten en diensten.....	23
Communicatie en voorlichting.....	25
Ruimtelijke Ontwikkeling.....	28
Ruimtelijke ordening.....	31
Volkshuisvesting.....	33
Natuur- en landschapsontwikkeling.....	35
Monumenten.....	37
Beheer leefomgeving.....	41
Afval.....	44
Milieu.....	46
Openbare ruimte.....	49
Economie en toerisme.....	55
Economie.....	58
Toerisme.....	64
Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl.....	67
Sportbevordering.....	71
Leefstijlprojecten.....	73
Sportaccommodaties en speellocaties.....	75
Gezondheid.....	77
Jeugd, onderwijs en cultuur.....	82
Jeugd.....	86
Onderwijs.....	89
Cultuur & ontmoeting.....	91
Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid.....	95
Vrijwilligerswerk en mantelzorg.....	98
Maatschappelijke opvang.....	100
Voorzieningen WMO (algemeen en individueel).....	101
Veiligheid.....	103
Werk en inkomen.....	107
Participatie en activering.....	110
Minimabeleid en schuldhulpverlening.....	112
Nieuwkomers.....	114
Uitvoering Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw).....	116
Algemene dekkingsmiddelen.....	118
Overhead, ondersteuning organisatie en bestuur.....	121

Samenvatting

Inleiding

Voor u ligt de begroting 2018 en de meerjarenramingen voor de periode 2019 tot en met 2021 van de gemeente Montferland. Het gemeentelijk takenpakket kenmerkt zich onverminderd door grote uitdagingen. De komende periode staan we voor de opgave om de transitiekortingen binnen de rijksbudgetten budgettair neutraal te kunnen verwerken. De organisatie is druk doende om de transformatie (oftewel 'anders denken') rondom de transities in gang te zetten. Met name de Jeugdzorg is nog steeds een relatief onbekende. Dezelfde onzekerheid geldt in een iets minder mate voor de Participatiewet (met name de ontwikkelingen rond Laborijn). In de raad van oktober zijn aan u voorstellen gepresenteerd die er voor moeten zorgen dat de taakstelling in het sociaal domein concreet worden ingevuld.

Wederom kunnen wij u een sluitende meerjarenbegroting 2018 - 2021 aanbieden. Zowel de jaarschijf 2018 als de meerjarenraming is positief (met uitzondering van het jaar 2020). Echter, enig "vet op de botten" is meer dan wenselijk: de onvoorspelbare Gemeentefondsuitkering heeft ons de afgelopen jaren meermalen verrast. Daarnaast geeft het onze vermogenspositie een positieve impuls: onze Algemene reserve is voldoende, maar een injectie komt ons weerstandsvermogen ten goede.

In de volgende figuur is de begrotingscyclus 2018 weergegeven.

De begroting 2018 is de laatste begroting in deze raadsperiode en is tot stand gekomen in een periode waarin de groei van de Nederlandse economie aanhoudt. De seinen voor de Nederlandse economie staan op groen. De economische groei bedraagt in 2018 naar verwachting 2%. De stijging wordt vooral bepaald door de toename van de werkgelegenheid. De stabiele groei van de economie zorgt voor extra werkgelegenheid. De werkloosheid daalt van 4,9% in 2017 naar 4,7% in 2018. Ook de overheidsfinanciën zijn gezond, met een overschot van 0,5% in 2017 en 0,7% in 2018. In combinatie met de economische groei zorgt dit voor een daling van de nationale schuldquote naar 55%.

Het licht voor de Nederlandse economie kan op oranje springen, als internationale onzekerheden veranderen in tegenvallers. Voorbeelden van onzekerheden zijn de uitkomst van de Brexit-onderhandelingen, de financiële stabiliteit van een aantal Zuid-Europese landen, maar ook de koers van de VS en de economische ontwikkelingen van China blijven van belang.

De begroting die nu voor u ligt is gebaseerd op de septembercirculaire. De accessen voor alle jaren zijn positiever dan bij de begroting 2017 was voorzien. Vanwege de demissionaire status van het kabinet is sprake van een beleidsarm voorjaar. Dit maakt het dat de Algemene Uitkering een onzekere factor blijft in de gemeentebegrotingen. Onze begrotingssaldi worden sterk beïnvloed door het grillige verloop hiervan.

De conclusie op dit moment is in ieder geval dat we ruim € 840.000 meer Algemene uitkering gaan ontvangen dan gepresenteerd bij de begroting 2017 (jaarschijf 2018).

Zoals hierboven al aangegeven blijven de decentralisaties onverminderd van het grootste belang voor de gemeenten. Bij de meicirculaire kwam naar voren, dat de voorgenomen overheveling per 2018 van de integratie-uitkering Sociaal Domein naar de algemene uitkering is uitgesteld. Het Rijk heeft ingestemd met het verzoek van de VNG om eerst afspraken te maken over de structurele indexering van de betreffende budgetten. Besluitvorming daarover is aan een nieuw kabinet, zodat overheveling naar verwachting niet eerder dan met ingang van 2019 kan plaatsvinden.

Vanaf 2018 ligt er een structurele taakstelling van circa € 2,1 miljoen om de transities in het sociaal domein budgettair neutraal te laten verlopen. Inmiddels is er een pakket aan maatregelen aan u aangeboden welke er voor moet zorgen dat de taakstelling binnen het sociaal domein concreet ingevuld gaat worden. In de raad van oktober a.s. heeft u hierover besloten. In de paragraaf transities gaan we hier verder op in.

Montferland investeert de komende periode in maatschappelijke behoeftes

Deze coalitieperiode is er hard gewerkt binnen de gemeente Montferland. Diverse belangrijke beleidsonderwerpen zijn (met succes) opgepakt en / of afgerond. We noemen hier onder andere de kerntakendiscussie en de implementatie van de transities in onze organisatie.

In de laatste begroting van deze raadsperiode is de uitvoering van het gemeentelijk (financieel) beleid de komende jaren aan te merken als solide.

Voor de langere termijn zijn de begrotingssaldi sluitend, maar bieden geen ruimte om structurele tegenvallers op te vangen. Wel is ons eigen vermogen van voldoende niveau om eventuele risico's

af te dekken. In de toekomst is het zaak te voorkomen dat we verder interen op ons vermogen. Dit kan alleen door te kiezen voor een behoedzaam en voorzichtig beleid de komende jaren.

Nog steeds is en blijft de algemene uitkering de meest risicovolle post in onze gemeentebegroting. Ook dit jaar is er weer veel onduidelijkheid en onzekerheid geweest over het Rijksgeld door het uitblijven van een nieuw kabinet. Voor de korte termijn pakt dit positief uit. Maar gezien de wisselvalligheid van deze rijksuitkering kan het volgend jaar weer net zo goed anders zijn.

Wij constateren dat de rijksuitkering voor de nieuwe taken uit het Sociaal Domein te laag zijn (m.n. voor de Jeugdzorg). Desondanks staat de gemeente voor de uitdaging om, binnen de beschikbare budgetten, de transities uit te voeren.

Inmiddels is er een pakket aan maatregelen aan de raad aangeboden dat ervoor moeten zorgen dat vanaf 2020 binnen de door het Rijk beschikbare budgetten zorg kan worden verleend.

Daarnaast zijn we volop bezig slimme verbindingen te leggen binnen de zorg en meer verantwoordelijkheden bij de samenleving neer te leggen. Ook wordt er meer ingezet op informelere zorg en afname van geïndiceerde zorg. Hierbij blijft gelden dat de gemeente zorg hoog in het vaandel heeft staan.

Ook in deze begroting staat Montferland nog steeds voor vitaliteit en eigenheid door de komende jaren te blijven investeren in de maatschappelijke vraag op het gebied van met name zorg en infrastructuur.

Projecten als "verbeteren leefbaarheid en uitstraling openbaar gebied", "continuering van de starterslening binnen Montferland", "verduurzaming van woningen / opwekking duurzame energie", "saneren asbest uit woningen" en "mensen te stimuleren om langer zelfstandig te blijven wonen" zijn de pijlers voor de komende periode. Voor de langere termijn vinden onderzoeken plaats naar de toekomst van een nieuw zwembad in Didam en de realisatie van een nieuw schoolgebouw in 's-Heerenberg.

Tot slot zijn we wederom verheugd u een sluitende begroting 2018 – 2021 aan te kunnen bieden. Voor 2018 worden de belastingen voor onze burgers en bedrijven verlaagd met gemiddeld ruim 2%.

De tarieven voor de afvalstoffenheffing gaan aanzienlijk omlaag. Daar staan lichte verhogingen voor de tarieven voor rioolheffing en OZB tegenover.

Tot slot zijn de tarieven voor de omgevingsvergunning en de toeristenbelasting op hetzelfde niveau gebleven als in 2017.

Financiën

Ons uitgangspunt is altijd geweest: een "gezonde financiële huishouding". Dat wil zeggen: het beschikbaar hebben van voldoende middelen voor de benoemde taken.

De afgelopen jaren zijn we volop bezig geweest om onze financiële huishouding op orde te brengen. Los van de uitdaging om de transities in het Sociaal Domein betaalbaar te maken / houden, ziet onze gemeentebegroting er stabiel uit en staan we er financieel solide voor.

Het altijd fluctuerende Gemeentefonds lijkt voor de langere termijn positiviteit uit te stralen. Echter voor de komende jaren staat op stapel een verdere aanpassing van de verdeelsystematiek van de rijksuitkering BUIG (bijstandsuitkeringen), maar ook van de Integratie-uitkering Sociaal Domein (de transities). Dit zou de nodige gevolgen kunnen hebben voor de komende jaren.

Kadernota 2018

Op 29 juni 2017 heeft u de Kadernota 2018 vastgesteld. Behalve de uitgangspunten voor de (meerjaren)begroting 2018 - 2021 zijn ook de te verwachten financiële ontwikkelingen voor de komende jaren vastgelegd.

De Kadernota 2018 liet een verslechtering zien ten opzichte van de begroting 2017. Voor 2018 werd een negatief saldo verwacht van € 116.000. De jaren daarna zou deze verbeteren tot een positief saldo van € 518.000 voor 2021 en volgende jaren.

Ontwikkelingen na de Kadernota 2018

Na vaststelling van de Kadernota 2018 zijn er diverse ontwikkelingen op ons afgekomen die onze financiële positie zowel positief als negatief hebben beïnvloed. Een grote ontwikkeling waar we niet onder uitkomen is de meicirculaire.

De mei- en in mindere mate de septembercirculaire, die vanwege de demissionaire status van het kabinet beleidsluw is opgesteld, heeft een stevige impact op onze begrotingssaldi zoals we die op dit moment kennen. De accressen meerjarig zijn positiever dan aangegeven bij de begroting 2017. Deze variëren van ruim € 0,8 miljoen in 2018 tot ruim € 0,6 miljoen in 2021. Het moge duidelijk

zijn dat de raming van het acres een momentopname is. Dus hoe verder in de tijd, hoe minder zeker de raming van het accres. De grilligheid van de Algemene uitkering is sowieso een aandachtspunt en voorkomen dient te worden dat we hierin verrast worden (met negatieve bijstellingen en daardoor financieel in de problemen komen).

Begrotingssaldo 2018 - 2021

Op basis van de bekend zijnde ontwikkelingen, sommige concreet en sommige op basis van aannames, is de conclusie dat onze begrotingssaldi zijn verslechterd ten opzichte van de vorige begroting (met uitzondering van het jaar 2018).

Onderstaand overzicht geeft het meerjarig begrotingsperspectief weer (incl. nieuw beleid).

Tabel 1: Begrotingsuitkomsten 2018- 2021 (bedrag x € 1.000, "-"= nadeel)

	2018	2019	2020	2021
Saldo begroting	103	42	-123	0

Algemene reserve

De Algemene reserve is een belangrijke component binnen onze weerstandscapaciteit. De geraamde stand per 1 januari 2018 bedraagt afgerond € 5,1 mln. In de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" hebben wij de gewenste en werkelijke omvang van de Algemene reserve geactualiseerd.

Zoals uit deze paragraaf blijkt is onze weerstandscapaciteit "voldoende" (ratio is afgerond 1,3).

Tot slot:

Onze begrotingssaldi 2018 – 2021 zijn meerjarig reëel en structureel sluitend (met uitzondering van het jaar 2020). Ook onze Algemene Reserve is van voldoende niveau. Wel is het voor de komende jaren zaak onze financiële positie minimaal te handhaven om van "een gezonde financiële huishouding" te spreken. Dit kan alleen als er behoudend met de financiën wordt omgegaan waar goed onderbouwde en gemotiveerde besluiten aan ten grondslag liggen. Echter de maatschappelijke vraag is er één die vraagt om investeringen in met name de zorg en infrastructuur. Die wens prevaleert boven de wens om te werken aan een verbetering van onze solvabiliteit. Beide uitgangspunten gaan moeilijk samen. Het is wel gelukt om in belangrijke mate te voldoen aan de maatschappelijke vraag en de komende periode de begroting sluitend te krijgen. Dit kan niet zonder inzet van reserves.

In de toekomst is het zaak te voorkomen dat we blijven interen op ons vermogen.

Nieuw beleid 2018 - 2021

Deze raadsperiode wordt gekenmerkt door grote uitdagingen en veel nieuwe taken. Voor de kortere termijn wordt gekoerst op een solide begroting. Voor de langere termijn is de begroting sluitend, maar biedt weinig flexibiliteit om structurele tegenvallers op te vangen.

Bij de Kadernota 2018 heeft u ingestemd om voor nieuw beleid de "optie A" wensen op te nemen in deze begroting. Dit betreffen projecten als onderzoek toekomst zwembad in Didam, clustering voetbalaccommodaties en realisatie centrale huisvesting basisonderwijs in 's-Heerenberg.

Daarnaast zijn er al enkele wensen in uw raad besproken geweest en zijn ambtelijk projecten al reeds opgestart. Voor de komende jaren is ruimte gecreëerd voor projecten zoals Masterplan Didam, starters- en blijverslening, reconstructie wegen, bomenbeleidsplan, herinrichting Graaf Hendrikstraat in Braamt, duurzaamheidslening, stimuleringslening asbest verwijderen etc.

Voor een volledig overzicht verwijzen we naar bijlage 4.1.

Woonlasten

De woonlasten (afvalstoffenheffing, rioolheffing en OZB) dalen in 2018 met ruim 2%. De daling wordt veroorzaakt door een verlaging van de tarieven voor de afvalstoffenheffing. Dit laatste is mogelijk door enerzijds een bijstelling van de uitgangspunten, i.c. een hoger aantal ledigingen dan eerder aangenomen en anderzijds gaan we de egaliseringsreserve "Afvalstoffenheffing" voor een aanzienlijk bedrag aanspreken en aan onze inwoners teruggeven in de vorm van een lagere

aanslag. Daar staat tegenover dat de rioolheffing conform vastgestelde GRP stijgt met 4% en de OZB met 1%. Dit laatste percentage is overigens lager dan de verwachte inflatie van 1,6%.

Financiële uitkomsten

Het begrotingsperspectief 2018 - 2021 is als volgt opgebouwd.

Tabel 2: Begrotingsuitkomsten 2018 - 2021, (bedrag x € 1.000, "-" = nadeel)

	2018	2019	2020	2021
Bestaand beleid	373	431	316	476
Af: Nieuw beleid	-270	-389	-439	-476
Saldo begroting	103	42	-123	0

De voornaamste uitgangspunten en enkele kanttekeningen zijn, dat:

- De lopende bezuinigingstaakstellingen volledig worden gerealiseerd (dus met uitzondering van hetgeen reeds als verlies is afgeboekt);
- De lasten en baten geraamd zijn in constante prijzen, prijsniveau 2018;
- De transities budgettair neutraal zijn opgenomen in de begroting (inclusief de korting meerjarig).

Hierna gaan we in op de onderdelen bestaand beleid.

Bestaand beleid

De Kadernota 2018, vastgesteld op 29 juni 2017, toonde aan dat het structurele begrotingsbeeld verslechterde ten opzichte van het meerjarenbeeld in de begroting 2017.

De uitkomsten van de begroting 2018 zijn voor de jaren 2018 en 2019 beter dan het geschetste beeld bij de Kadernota 2018. Vanaf 2020 is het beeld slechter.

Daarnaast wijzen we er op dat door de doorgevoerde maatregelen / taakstellingen het risico van overschrijden van budgetten groter wordt als er geen of onvoldoende maatregelen worden getroffen. Via de gebruikelijke rapportages wordt u hiervan op de hoogte gehouden.

In de navolgende analyse geven wij de ontwikkelingen weer sinds de vaststelling van de begroting 2017. We richten ons hierbij op de jaarschijf 2018. De conclusie is dat het saldo van het bestaande beleid met € 188.000 is verbeterd.

Tabel 3: van begroting 2017 naar begroting 2018, (bedrag x € 1.000, "-" = nadeel)

Analyse	t.o.v. begroting 2017 (jr. 2018)	
Verwacht saldo jaarschijf 2018	185	V
Reeds voorzien in de Kadernota 2018 (blz. 11 en 12)	98	V
Loonkosten personeel (CAO en stijging wettelijke premies)	-675	N
Prijsstijgingen (incl. budgetsubsidies)	-456	N
- dekking door verhoging OZB	165	V
- compensatie gemeentefonds (hoger accres)	644	V
Subtotaal nominale ontwikkelingen	-322	N
Hogere kosten informatie: uitbreiding diverse hardware en software modules	-116	N
Peuterspeelzalen: minder subsidieverstr aan ouders door bijdr Belastingdienst	145	V
Vervallen bijdrage Topsportevenementen i.v.m. overschrijding NK wielrennen	100	V
Extra uitgaven wegenbeleidsplan	-77	N
Realistisch ramen WMO-oude taken, incl. gevolgen doelgroepenvervoer	-240	N
Bijstelling WMO-HbH, gesaldeerd met hogere IU HbH	-200	N
Uitv. WSW: begeleid werken groenploeg/dekkingsbijdrage doelgroep Presikhaaf	-400	N
Doorberekening overhead investeringen/grondexploitatie	-120	N

Verschuivingen in de budgetten Masterplan Didam	77	V
Netto Algemene uitkering, prijsniveau 2017	846	V
Afvalstoffenheffing: bijdrage reserve en lagere kosten	74	V
Incidentele afboeking risicostelpost KTD (restant voor 2018)	73	V
Neerwaartse bijstelling ontvangsten begraafrechten	-93	N
Screening begroting 2017 - 2020	338	V
Overig	5	V
Totaal mutaties	188	V
Saldo bestaand beleid begroting 2017	373	V

De afwijkingen zullen we toelichten:

Loon- en prijsstijgingen (incl. formatiebesluiten)

Algemeen:

In de Kadernota 2018 is opgenomen dat de (netto) meerkosten ten opzichte van de begroting 2017 € 322.000 structureel bedragen. De begroting 2018 loopt hier mee in de pas.

Loonkosten:

De stijging van de loonsom wordt volledig veroorzaakt door niet-beïnvloedbare cao-ontwikkelingen en stijging van wettelijke premies. Deze gaan uit boven de prognoses uit de Kadernota 2018, maar voor deze meerkosten vindt compensatie plaats middels de Algemene uitkering.

Prijsstijgingen:

Voor de inflatiegevoelige uitgaven zijn we uitgegaan van een inflatieaanpassing met 1,6% en een prijsaanpassing van de budgetsubsidies met 2,13%, beide cf. Kadernota 2018.

Hogere kosten informatie

Vanaf 2017 hebben we hogere kosten door uitbreiding van diverse modules voor een bedrag van € 34.000. Daarnaast is structureel € 20.000 benodigd voor informatiebeveiliging (o.a. datalek) en € 5.500 in verband met de aanschaf van een tool voor online media monitoring en webcare. Ook voor nieuwe ontwikkelingen als E-facturen, berichtenverkeer WOZ en Mijnoverheid Datab zijn aanvullend bedragen geraamd.

Tenslotte wordt in 2018 incidenteel een bedrag van € 20.000 geraamd voor begeleiding rond de aanbesteding van telefonie.

Peuterspeelzalen

Het structurele voordeel wordt met name veroorzaakt doordat er minder subsidie verstrekt wordt. Bij de berekening van het subsidie wordt rekening gehouden met de bijdrage die ouders van de Belastingdienst ontvangen. In de praktijk blijken meer ouders een bijdrage van de Belastingdienst te krijgen, dan oorspronkelijk geraamd. Hierdoor wordt ruim € 100.000 minder uitgegeven aan subsidie.

Vervallen bijdrage topsportevenementen

Ter compensatie van de overschrijding van het budget NK wielrennen is het budget voor 2018 en 2019 afgeraamd met € 100.000. In de bestuursrapportage 2017 is een stelpost opgenomen van € 400.000 als gevolg van de organisatie van het NK Wielrennen. De budgetten voor de komende jaren zijn reeds in 2017 ingezet. Daarom wordt zowel het budget voor 2018 als voor 2019 afgeraamd.

Extra uitgaven wegenbeleidsplan

In de jaren 2015 en 2016 is, als bezuinigingsmaatregel, respectievelijk € 200.000 en € 300.000 minder toegevoegd aan de voorziening groot onderhoud wegen. In 2017 is het beheerplan geactualiseerd, mede ook om de consequenties van de bezuinigingsmaatregel inzichtelijk te maken. De éénmalige kosten voor het actualiseren van de wegenlegger bedragen € 25.000 in 2018. De jaarlijkse investering van € 530.000 voor het vervangen / herinrichten van verhardingen is betrokken bij het onderdeel nieuw beleid begroting 2018. De bijbehorende kapitaallasten bedragen € 37.100 in 2019, € 74.200 in 2020 en € 111.300 in 2021.

Realistisch ramen WMO-oude taken (incl. gevolgen doelgroepenvervoer)

Betreft hier m.n. uitgaven voor de vm. gehandicaptenvoorzieningen. De afgelopen jaren zijn deze uitgaven gedaald en is de raming aangepast. Helaas zien we nu weer een stijging van de uitgaven. We schatten de structurele bijstelling in op € 100.000. Daarnaast zorgt het nieuwe Doelgroepenvervoer regio Arnhem-Nijmegen (DRAN) voor meerkosten: voorlopig ramen we € 140.000 bij.

Bijstelling WMO-HbH

O.b.v. het eerste halfjaar 2017 hebben we zicht gekregen op de uitgavenontwikkeling, dus na het loslaten van de resultaatfinanciering bij een "Schoon en leefbaar huis". De reeds ingecalculeerde

netto meerkosten van € 500.000 zijn nog ca. € 325.000 hoger. Via de Integratie-uitkering HbH (onderdeel van Gemeentefonds) wordt een hogere uitkering ontvangen van ca. € 125.000. Netto meerkosten derhalve € 200.000.

Uitvoering WSW: begeleid werken groenploeg / dekkingsbijdrage doelgroep Presikhaaf

Begeleid werken groenploeg

De lasten en baten van de begeleid werken constructie voor de groenploeg zijn afgezet tegen de huidige lasten en baten van de detacheringsovereenkomst van de groenploeg. Door te kiezen voor begeleid werken vervallen de bestaande lasten van de detacheringsovereenkomst. Daar komen de salariskosten en werkgeverslasten (samen: loonkosten) voor in de plaats. Naast loonkosten, brengt begeleid werken ook kosten voor begeleiding met zich mee en kosten voor ondersteunende diensten. Voorbeelden hiervan zijn P&O, bedrijfsmaatschappelijk werk en Arbo-ondersteuning. Een inschatting van deze kosten is opgesteld. Tot slot ontvangt Montferland bij begeleid werken een loonkostensubsidie van Laborijn. Er is uitgegaan van een gemiddelde loonkostensubsidie van 50% voor de hele groenploeg. De meerkosten bedragen circa € 241.000 structureel. De kosten van de groenploeg zal de komende jaren afnemen, doordat het aantal Wsw-ers gestaag zal dalen. Nieuwe instroom vindt plaats vanuit de Participatiewet. Daarmee wordt de groenploeg een gemeentelijk instrument gericht op arbeidsintegratie van mensen met onder andere een arbeidsbeperking.

Dekkingsbijdrage doelgroep Presikhaaf

Met Laborijn is de principe-afspraken gemaakt dat de overgang van de Wsw-werknemers van Presikhaaf geen nadelige financiële effecten voor Laborijn mag opleveren. Omdat de verhouding tussen de opbrengsten en kosten van de Wsw-werknemers van Presikhaaf negatiever is in vergelijking met de doelgroep van Laborijn, moeten Laborijn en Montferland een aanvullende dekkingsbijdrage overeenkomen. Dit is momenteel onderwerp van gesprek. In de prognose wordt rekening gehouden met een voorlopige bandbreedte voor deze kosten van tussen de € 87.000 en de € 350.000. Voorlopig doen we in deze begroting een aanname voor een bedrag van € 159.000 voor 2018 en deze wordt de jaren erop afgebouwd met € 50.000 per jaar.

Doorberekening overhead investeringen / grondexploitatie

De verminderde ambtelijke inzet voor projectplannen Grondexploitatie en overige investeringsprojecten gaat gepaard met een verschuiving van deze inzet naar de exploitatiesfeer (dus reguliere begroting). Dientengevolge komen meer loonkosten en overhead voor rekening van de reguliere begroting.

Verschuivingen in de budgetten Masterplan Didam

In 2018 is € 200.000 beschikbaar voor de voorbereiding van het Masterplan Didam. Voor 2017 is het budget niet toereikend. Bij de bestuursrapportage 2017 wordt een bedrag van € 77.000 bijgeraamd. In 2018 wordt hetzelfde bedrag afgeraamd.

Netto Algemene uitkering (excl. loon- en prijscorrecties 2018)

Voorlopig ziet het er financieel gezien goed uit voor de gemeenten voor wat betreft de Algemene uitkering uit het gemeentefonds.

Voor Montferland betekent de septembercirculaire de volgende netto positieve bijstellingen ten opzichte van de Kadernota 2018:

2018: € 846.000

2019: € 701.000

2020: € 522.000

2021: € 609.000

Afvalstoffenheffing

De bijstellingen (aantal ledigingen Diftar, aanwending reserve Afvalstoffenheffing) leiden er toe dat de heffing 100% kostendekkend is (was in 2017 96%). Hierdoor kunnen de volledige lasten worden gedekt uit de opbrengsten.

Incidentele afboeking risicostelpost Kerntakendiscussie (restant voor 2018)

In de begroting is een stelpost van € 250.000 structureel verwerkt als opvang voor de kerntakendiscussie. De laatste stap van de kerntakendiscussie stopt op enkele onderdelen, maar onveranderd wordt uitgegaan van realisering. Naar de huidige inzichten kan van de stelpost in 2018 € 73.000 vrijvallen.

Neerwaartse bijstelling ontvangsten begraafrechten

De begraafrechten zijn neerwaarts bijgesteld aangezien het aantal verlengingen lager ligt dan we oorspronkelijk hadden begroot. Deze ontwikkeling heeft zich ook in de eerste helft van 2017 laten zien en de verwachting is dat deze tendens structureel zal worden.

Screening begroting 2017 - 2020

Bij de Kadernota 2018 is gemeld dat er een screening heeft plaatsgevonden op beheersniveau (laagste niveau), waarbij geraamde budgetten zijn afgezet tegen de werkelijke uitgaven 2014 – 2016. Hierbij is gesteld dat enkele onderwerpen nog nader moesten worden onderzocht. In de Kadernota is een bedrag van structureel € 250.000 hiervoor ingeboekt. Bij de begroting 2018 – 2021 is gebleken dat de screening hoger is uitgevallen, namelijk € 338.000. Ten opzichte van de Kadernota 2018 een voordeel van € 88.000.

Kerntakendiscussie - eindrapportage

Voorgeschiedenis

In 2014 werd duidelijk dat de begroting in meerjarig perspectief uit het lood ging lopen: er werden structurele tekorten begroot, waardoor het gemeentelijke huishoudboekje geen gezond perspectief meer bood. Om adequaat te reageren op die situatie is besloten een kerntakendiscussie te starten waaruit ombuigingen zouden voortvloeien die weer zouden leiden tot een evenwichtig financieel perspectief.

De afgelopen periode bent u – met name via de P&C-cyclus – telkens geïnformeerd over de vorderingen van de diverse activiteiten om de gestelde (financiële) doelstellingen te realiseren. Wij zijn van mening dat de tijd rijp is om de kerntakendiscussie 2014-2018 (KTD) financieel en bestuurlijk af te ronden.

Het besluit van de kerntakendiscussie en de bezuinigingstaakstelling is door uw raad geformuleerd tijdens de behandeling van de begroting 2015 en meerjarenbegroting 2016-2018. Het KTD-besluit is vooraf gegaan door een uitgebreid besluitvormingstraject waarbij uw raad ook een (vertegenwoordiging uit) de samenleving heeft betrokken.

In november 2014 heeft u uiteindelijk (geamendeerd) besloten in te stemmen met de hoofdpunten van de kerntakendiscussie. De taakstellingen die hieruit volgden zijn verwerkt in de begroting 2015 en verder. De totale te realiseren ombuigingen beliepen een bedrag van € 2,7 mln.

Resultaten

De taakstellingen vielen uiteen in zeven hoofdthema's. De hoofdlijnen van de resultaten van de kerntakendiscussie rapporteren wij in volgorde van de destijds gebruikte indeling. Voor een gedetailleerde rapportage verwijzen wij naar de monitor (zie 4 Bijlagen, 4.6 Monitor KTD 2014).

Accommodaties

Het thema accommodaties viel uiteen in zwembaden, accommodaties en voetbalaccommodaties. De boodschap was in feite tweeledig: het in eigendom hebben en beheren van vastgoed is geen gemeentelijke kerntaak en er dient een ombuiging te worden gerealiseerd van € 586.000 (structureel). De realisering (al dan niet) van de taakstellingen hebben veel aandacht gekregen binnen en buiten uw raad en hebben zeker ook veel inzet gevraagd. Als voorbeelden hiervan worden genoemd de discussie omtrent zwembad De Hoevert, de dorpshuizen in bijvoorbeeld Loil, Nieuw-Dijk en Zeddam, het Stichting Senioren Kontakt te Didam en de voetbalaccommodaties. Inmiddels zijn we zo ver dat door uw raad besluiten zijn genomen over vijf welzijnsaccommodaties en over zwembad De Hoevert. Uitwerking vindt op dit moment plaats. Ook is een aantal van onze gebouwen afgestoten, waarbij bijvoorbeeld kunnen worden genoemd het mortuarium in Didam, de voormalige basisschool in Loerbeek en het voormalige NME-gebouw in 's-Heerenberg.

Helaas hebben we moeten constateren dat voor het realiseren van de taakstelling op de voetbalaccommodaties nog een lange weg te gaan is. Uw raad heeft de realisatiedatum doorgeschoven naar eind 2019. Het initiatief voor de volgende fase ligt bij de voetbalverenigingen. In deze meerjarenbegroting is de besparing ingaande 2020 nog steeds opgenomen.

De uitwerking van overdracht van accommodaties/gebouwen in en aan de kernen is zowel ambtelijk, bestuurlijk als maatschappelijk een weerbarstig proces. Er is geen blauwdruk, het is maatwerk per kern, het creëren van draagvlak vergt tijd en financiële mogelijkheden zijn beperkt. Het uitgangspunt dat het vervreemden van een gebouw ook een verkoopopbrengst genereert, is maar in een enkel geval gerealiseerd.

Subsidies

Binnen het gemeentelijke subsidiepakket is voor € 468.000 aan ombuigingen neergelegd. Deze zijn neergelegd bij zowel de vrijwilligers- als bij de professionele organisaties. Het leeuwendeel, circa € 319.000, is neergelegd bij instellingen als Welcom, de Bibliotheek en de Muziekschool. In dezelfde periode is ook de gemeentelijke subsidiesystematiek aan een update onderworpen. Uiteindelijk hebben beide acties geleid tot de realisering van 95% van de taakstelling als geformuleerd in de KTD. Met een enkele instelling bestaat nog discussie over de wijze van realisering (Muziekschool Oost-Gelderland), maar voor het overige zijn de bedragen gerealiseerd.

Openbare ruimte

Op het gebied van de openbare ruimte zijn diverse besluiten genomen die tot een kostenverlaging moesten leiden. Voorbeelden hiervan zijn iBor (waarover u nadien een afzonderlijk besluit heeft genomen), het terugbrengen van onderhoud en veegronden en minder reiniging (afval en hondenpoep). Deze acties zijn doorgevoerd in de werkprocessen van onze buitendienst. Dit heeft een besparing van € 235.000 gegenereerd.

Een drietal begrotingen verder zien we wel dat de budgetten wegenonderhoud weer stijgen. Dit baart ons vanuit een financieel perspectief zorgen.

Ruimtelijke ordening

Deregulering was het toverwoord binnen de ruimtelijke ordening; zo hebben we minder eisen gesteld aan archeologie en is de welstandscommissie opgeheven. Een administratieve lastenvermindering voor onze inwoners ging gepaard met een kostenverlaging van € 36.000.

Regionale samenwerking

Na een aantal jaren onderdeel te hebben uitgemaakt van twee regio's (Arnhem-Nijmegen en Achterhoek) is bij de KTD besloten hier een definitieve keuze in te maken. Inmiddels is met de regiogemeenten overeenstemming bereikt over uittreding uit de GR Achterhoek. Daarnaast is de Stadsregio Arnhem-Nijmegen opgeheven. Daarvoor in de plaats is het gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen in het leven geroepen waaraan de gemeente deelneemt.

Overige

Tot slot is besloten op een aantal andere fronten besparingen te realiseren. Zo is op het minimabeleid een taakstelling van € 75.000 opgelegd en is de financiering ter grootte van € 67.000 van de NME beëindigd.

Bedrijfsvoering

Aan de organisatie is een taakstelling van € 800.000 opgelegd. Deze is per jaarschijf opgebouwd van € 200.000 in 2015 tot € 800.000 (structureel) vanaf 2018. Direct na vaststelling van uw besluit is het management van de organisatie aan de slag gegaan met deze uitdaging. Inmiddels kunnen wij stellen dat we geslaagd zijn in de opzet; het gevraagde bedrag is structureel vrijgevallen, namelijk € 805.000. Invulling was mogelijk zonder frictiekosten door gebruik te maken van natuurlijk verloop, het intern opvullen van openstaande vacatures en het afscheid nemen van medewerkers. Hiervoor hebben wij de reserve kwaliteit personeel ingezet.

KTD – niet gerealiseerd

In eerste instantie was de bezuinigingstaakstelling op de taken € 2,0. In de aanloop naar de begroting 2015 en gedurende de operationele fase van de KTD werd duidelijk dat een hogere taakstelling onvermijdelijk was. De meerjarencijfers toonden vanaf 2018 een begrotingstekort van ruim € 2,2 miljoen. Daarnaast was het noodzakelijk voldoende buffer in de taakstelling op te nemen om tegenvallende ombuigingen op te kunnen vangen. De taakstelling van de KTD is daarom minimaal op € 2,6 miljoen vastgesteld; het definitieve KTD-besluit kwam uit op € 2,7 miljoen. In de onderstaande tabel is per thema de taakstelling, de realisatie en het resultaat weergegeven.

Tabel: Financiële uitkomsten KTD

Thema	KTD-besluit	Gerealiseerd	Resultaat
Accommodaties	554.000	274.000	49%
Subsidies	436.000	444.000	102%
Openbare Ruimte	235.000	235.000	100%
Ruimtelijke Ordening	36.000	36.000	100%
Regiokeuze	270.000	217.000	80%
Overige	326.000	200.000	61%
Bedrijfsvoering	800.000	805.000	101%
Totaal	2.657.000	2.211.000	83%

Op een aantal onderdelen is de taakstelling dus niet gerealiseerd. Het spreekt voor zich dat hierover in het kader van de P&C-cyclus aan uw raad is gerapporteerd.

Het meest in het oog springen:

- VNOG:
  - korting van 5% € 55.000
  - 'inverdieneffecten MOED' € 50.000;
- Voetbalaccommodaties, de bundeling en/of kostenbesparing € 200.000;
- Zwembaden, de exploitatie van de sporthal annex zwembad te 's-Heerenberg is juridisch dicht getimmerd € 50.000;

- Regionale samenwerking, de stadsregio is opgeheven maar de gemeente neemt weer deel aan de opvolger, het gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen € 54.000.

Van een aantal ingeboekte bezuinigingen moet gemeld worden dat daaraan een risico voor de meerjarenbegroting 2019-2021 verbonden is. Er is daarom al bij de begroting 2017 een stelpost niet te realiseren KTD van € 250.000 opgenomen. Te noemen zijn de voetbalaccommodaties (vanaf 2020), het zwembad te 's-Heerenberg (vanaf 2021) en de Muziekschool Oost-Gelderland. Wij gaan er thans van uit de stelpost voldoende dekking biedt.

Uitputting reserve ontvlechtingskosten KTD

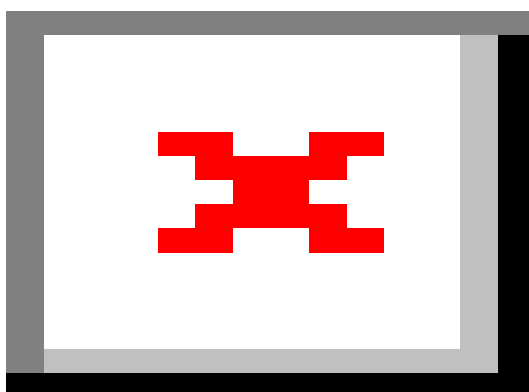
Voor het dekken van frictie- en ontvlechtingskosten, desinvesteringen vervreemde gebouwen, verkoop- en verhuiskosten en overige éénmalige kosten te nemen maatregelen is een reserve gevormd van € 1,9 miljoen.

Tabel: Uitputting reserve KTD

	bedragen x € 1
Vorming reserve	1.900.000
· Vervreemden welzijnsaccommodaties/gebouwen	-1.075.000
· Zwembad de Hoevert; beëindiging en ontvlechting	-260.000
· Regio Achterhoek; uittreedvergoeding (afbouw 5 jaar)	-414.000
· Overige, diverse	-47.000
Saldo, eind juli 2017	104.000

Conclusie

De taakstellingen die voortvloeiden uit de KTD zijn voor een belangrijk deel (83%) gerealiseerd: een bedrag van € 2,2 miljoen. Op de onderdelen die niet zijn gerealiseerd zijn of worden heeft in elk geval besluitvorming plaatsgehad. Dit betekent dat wij u – als onderdeel van de besluitvorming bij de vaststelling van de begroting 2018 e.v. – voorstellen de KTD af te ronden.

Inleiding programma's

Inleiding programma's

Vernieuwing op grond van BBV

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is per 1 april 2016 gewijzigd. De meeste aanpassingen waren reeds in de begroting 2017 verwerkt. In deze begroting is het verder verfijnd. Per programma is onder het kopje "Verbonden partijen" weergegeven welke bijdrage aan het programma geleverd wordt door de verbonden partij.

De vastgestelde programma's zijn:

- 1 Relatie inwoners en bestuur
- 2 Ruimtelijke ontwikkeling
- 3 Beheer leefomgeving
- 4 Economie en toerisme
- 5 Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl
- 6 Jeugd, onderwijs en cultuur
- 7 Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid
- 8 Werk en inkomen

De twee verplichte overzichten zijn:

- Algemene dekkingsmiddelen
- Overhead, ondersteuning organisatie en bestuur

Vanaf 2017 is het uitgangspunt voor de bedrijfskosten dat deze kosten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de primaire taken/activiteiten/producten die gericht op de externe klant. De overheadkosten mogen niet meer toegerekend worden aan de programma's. De overheadkosten worden verzameld en verantwoord in bovengenoemd overzicht.

Samenstellen programmabegroting

Bij de voorbereiding van de programmabegroting speelt het programmateam een grote rol. De programmateams bestaan uit medewerkers die taakvelden beheren die in het betreffende programma zijn ondergebracht. De programmacoördinatoren stemmen belangrijke onderdelen van hun programma met elkaar af. Een interne redactiecommissie doet een eerste screening van de voorstellen van de programmateams om de eenduidigheid waarmee de programmabegroting zelf wordt gevuld te bewaken. Er is wederom nadrukkelijk gestuurd op het formuleren van meetbare doelen bij de eerste W-vraag en het daarbij aangeven van relevante indicatoren voor het realiseren van deze doelen. Van een aantal indicatoren moet nog een nulmeting worden uitgevoerd om een startsituatie te kunnen iken. Dit speelt vooral in het sociaal domein omdat er nog veel nieuwe indicatoren moesten worden ontwikkeld waarvoor nog geen historische gegevens voorhanden zijn. Daarnaast is getracht de, op grond van het gewijzigde BBV, verplichte indicatoren in te passen.

De programmabegroting ontwikkelt zich op deze wijze steeds meer als een instrument voor de gemeenteraad om haar strategische en beleidvaststellende rol te kunnen invullen. Daarnaast ontwikkelt de programmabegroting zich als instrument voor het college en het management om daadwerkelijk te kunnen sturen op de door de gemeenteraad vastgestelde strategische doelen. De concrete activiteiten van de gemeente om deze doelen te realiseren zijn direct gekoppeld aan de individuele werkplannen van onze medewerkers. Aldus is resultaatgericht werken niet alleen in de HRM-cyclus, maar ook in de beleidscyclus geborgd.

Het budgetrecht in relatie tot de "dagelijkse-gang-van-zaken" en bouwgrondexploitatie

De raad heeft het budgetrecht. Door het vaststellen van de begroting worden de in de programma's opgenomen totale baten, lasten en mutaties in de reserves geautoriseerd. Deze totale baten, lasten en mutaties reserve hebben voor een groot deel betrekking op de "dagelijkse-gang-van-zaken" en niet op de geformuleerde doelstellingen (1e W-vraag) en activiteiten (2e W-vraag). Het is daardoor mogelijk dat een onderdeel van het programma niet voorzien is van een 1e en 2e W-vraag.

De bouwgrondexploitatie (verder: GREX) kent een cyclus van meerdere jaren. Bij het vaststellen van een exploitatieplan door de gemeenteraad wordt tevens de exploitatieopzet vastgesteld en stelt de gemeenteraad de benodigde kredieten voor de gehele exploitatieduur vast. De GREX past

als zodanig niet in de jaarcyclus van de programmabegroting. In de programma's 2 Ruimtelijke ontwikkeling t.b.v. de woningbouw en 4 Economie en toerisme t.b.v. bedrijventerreinen zijn daarom op voorhand geen jaarbudgetten voor de GREX geraamd. Het opnemen van de jaarbudgetten geschiedt in de loop van het begrotingsjaar op basis van de bij de jaarrekening (jaar t-2: voor 2018 de jaarrekening 2016) geactualiseerde exploitatieopzetten de herziene meerjarige kredieten voor grondverwerving, bouwrijp- en woon rijp maken herzien. Het college is bevoegd dit uit te voeren met dien verstande dat er niet meer lasten of minder baten geraamd kunnen worden dan taakstellend door de gemeenteraad beschikbaar is gesteld via de vastgestelde (herziene) exploitatieopzetten.

Relatie inwoners en bestuur

Missie

De gemeente streeft voor haar inwoners en bedrijven naar een goede dienstverlening, die de inwoners, bedrijven en instellingen centraal stelt. Open en uniforme communicatie met hen is van wezenlijk belang. Zij zullen zo veel mogelijk vooraf worden betrokken bij belangrijke beleidsvraagstukken. Waar nodig handhaaft de gemeente wet- en regelgeving. Initiatieven vanuit de samenleving worden waar mogelijk gefaciliteerd.

Context en achtergronden

Gemeentelijke producten en diensten

Onze organisatie levert ruim 250 verschillende producten en diensten. Deze producten en diensten zijn zeer divers. Zo verstrekken wij onder andere reisdocumenten, toetsen wij of mensen in aanmerking komen voor een uitkering, verlenen we beschikkingen voor bouwactiviteiten, leggen wij belastingaanslagen op, handhaven wij, behandelen wij meldingen openbare ruimte, ondersteunen we mensen die zorg nodig hebben, maken we bestemmingsplannen etc. etc. Wetgeving zorgt er voor dat men onze producten en diensten soms nodig heeft. Burgers willen namelijk geen paspoort, maar ze willen gewoon reizen. Wetgeving bepaalt dat hier een reisdocument voor nodig is. Burgers en bedrijven willen geen vergunning op grond van de Wabo, maar men wil gewoon bouwen.

De belastingdienst voert de slogan 'leuker kunnen we het niet maken, wel makkelijker'. In Montferland staan we ook voor deze slogan. De afgelopen jaren hebben we, zoals u weet, namelijk flink ingezet op de digitale dienstverlening. Hierdoor is het voor veel burgers en bedrijven eenvoudiger en goedkoper geworden om onze producten en diensten aan te vragen. Recent is er bijvoorbeeld nog geïnvesteerd bij de afdeling Burgerzaken. Begrafenisondernemers kunnen nu de aangifte van overlijden digitaal via onze website doen, maar ook een huwelijksdatum, -locatie en -tijdstip en de gewenste trouwambtenaar kan digitaal worden vastgelegd. Ook is het mogelijk om de geboorteaangifte digitaal te doen. Zo kan nu ook de moeder aangifte doen en kunnen de ouders bij hun pasgeboren kindje blijven. Uiteraard blijft het ook mogelijk om persoonlijk aangifte te doen. We blijven het persoonlijke contact namelijk hoog in het vaandel houden en digitaliseren waar dat kan (en sturen daar ook op) maar hebben persoonlijk contact waar gewenst en nodig. Hierin blijven wij zoeken naar de juiste balans. We zien, in onze dienstverleningsmonitor, ook dat de dienstverlening zich voor een groot deel richting dat kanaal verplaatst. De digitale aanvragen nemen jaarlijks toe en de dienstverlening via de traditionele kanalen als post, telefonie en balie neemt af.

Wij hanteren verder inmiddels servicenormen die wij ook monitoren. Deze servicenormen hebben betrekking op de bejegening van onze inwoners en bedrijven, bijvoorbeeld door middel van een telefoon- en e-mailprotocol, maar ook op de levertijden van de gemeentelijke producten en diensten. Het is wellicht een utopie om te veronderstellen dat burgers en bedrijven onze dienstverlening 'leuk' gaan vinden. Ons streven is er echter wel op gericht om deze, daar waar mogelijk, sneller, prettiger en duidelijker aan te bieden en in gevallen waar deregulering mogelijk is wellicht zelfs overbodig te maken.

Zo blijven we ook in 2018 streven naar het verminderen van regeldruk en blijven we onderzoeken of we geen gegevens aan burgers en bedrijven vragen waarover we reeds beschikken of kunnen beschikken. Daarnaast blijven we kijken of onze uitgaande correspondentie begrijpelijker/duidelijker kan en gaan we door met het vereenvoudigen van onze aanvraagformulieren indien dat nodig mocht zijn.

Programmadoel

Wij streven naar een verbetering van de dienstverlening m.b.t. de levering van producten en diensten, tot uiting komend in een hogere klantwaardering.

Communicatie en voorlichting

Naast het feit dat wij sturen op onze servicenormen zijn wij ook van mening dat goede communicatie van groot belang is voor de beleving van het imago en van de dienstverlening door de gemeente. Het is in veel gevallen namelijk de toon die de muziek maakt.

In het verlengde hiervan gaan we in 2018 het marketing- communicatiebeleid actualiseren. Het project 'begrijpelijke taal' zetten we in 2018 door. We streven er naar dat onze teksten in eenvoudig Nederlands (zogenoemd B1-niveau) worden geschreven. Uit onderzoek blijkt dat 90% van de bevolking deze teksten begrijpelijk vindt.

Het eerste kwartaal van 2018 staat in het teken van de gemeenteraadsverkiezingen en de start van de daarop volgende bestuursperiode. Gemeentelijke communicatie over de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen is gericht op een correct verloop van deze verkiezingen en op bevordering van de opkomst.

Inwoners betrekken bij beleidsontwikkeling en besluitvorming kan op diverse manieren. De afgelopen periode hebben er sessies plaatsgevonden met college, raad, medewerkers en inwoners om te kijken hoe Montferland maatwerkdemocratie in kan zetten. Op grond van de oriënterende bijeenkomsten mag worden verwacht dat versterking van maatwerkdemocratie in Montferland zal leiden tot meer toekomstgerichtheid, meer verantwoordelijkheid bij de samenleving zelf en meer eenheid in optreden van alle betrokken actoren. Hierdoor zullen draagvlak en betrokkenheid, ook van nieuwe doelgroepen toenemen en valt uiteindelijk meer tevredenheid te verwachten bij de inwoners over hun relatie met de gemeente. In die zin zal maatwerkdemocratie bijdragen aan versterking van de Montferlandse democratie en aan sterkere maatschappelijke en economische ontwikkeling. De (nieuwe) gemeenteraad wordt gevraagd om initiatieven op het gebied van maatwerkdemocratie te formuleren.

Programmadoel

Wij trachten door inzet van goede communicatie- en voorlichtingstrajecten en participatie het draagvlak en legitimiteit van het gemeentelijk handelen te vergroten.

Verbonden partijen

Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen

De Stadsregio Arnhem Nijmegen is als Wgr-plus in 2015 komen te vervallen. In 2015 hebben de achttien gemeenten in de regio besloten om het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Regio Arnhem Nijmegen op te richten om het regionale beleid aangaande economie, wonen, verkeer en duurzaamheid vorm te kunnen geven. Uit de bijdrage voor het GO wordt ook de Economic Board regio Arnhem Nijmegen (stichting met regionale partners uit de overheid, onderwijs- & onderzoek- en ondernemerswereld) en bureau Brussel (regionale vertegenwoordiging in de Europese hoofdstad) gefinancierd.

Euregio Rijn-Waal

De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam, waarbij 56 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie, maatschappij te verbeteren en te intensiveren. In het werkgebied van de Euregio Rijn-Waal bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten.

Euregio

De Euregio (gevestigd te Gronau) is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij 102 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De Euregio maakt zich sterk voor de samenwerking tussen Nederland en Duitsland te vereenvoudigen en te komen tot meerwaarde voor beide zijden. Daarbij ziet de EUREGIO zich als draaischijf en als bemiddelende instantie tussen beide landen.

In het strategisch concept EURIO 2020 zijn de speerpunten uitgewerkt hoe men dat doel wil bereiken namelijk: (1) maatschappelijke ontwikkeling - sociaal-culturele ontmoetingen, gezondheid en openbare veiligheid; (2) economie- innovatie in MKB, arbeidsmarkt en -kwalificatie en toerisme; (3) duurzame ruimtelijke ontwikkeling - ruimtelijke ontwikkeling, infrastructuur en verkeer, energie.

Rekenkamercommissie Berkelland, Bronckhorst, Lochem en Montferland

De commissie voert voor de vier gemeenten onderzoeken naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van gemeentelijk beleid ter ondersteuning van de controlerende rol van de gemeenteraad uit. Conform de samenwerkingsovereenkomst is de rekenkamercommissie in 2017 geëvalueerd. De aanbevelingen zijn het startsein geweest voor de vier betrokken gemeenteraden

om te gaan herbezinnen op rol, positie en vorm van een toekomstige rekenkamercommissie. De gemeenteraad zit nu midden in dat proces.

Programmadoel

Wij trachten door inzet van goede communicatie- en voorlichtingstrajecten en participatie het draagvlak en legitimiteit van het gemeentelijk handelen te vergroten.

Overzicht kaderstellende (beleids)nota's

- Het raadsprogramma
- Kwaliteitshandvest "Dienstverleners doen we zo"
- Strategische visie Montferland 2025
- Sociale mediabeleid
- Webvisie gemeente Montferland

Programmaonderdelen

Binnen dit programma herkennen wij twee speerpunten op de volgende programmaonderdelen n.l.

- Gemeentelijke producten en diensten;
- Communicatie en voorlichting.

Gemeentelijke producten en diensten

Wat willen we bereiken?

Bij het klanttevredenheidsonderzoek van het kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten 'Waar staat je gemeente' scoren wij een 7 op het onderdeel 'Gemeentelijke dienstverlening'

Indicatoren Gemeentelijke producten en diensten

Cijfer klanttevredenheidsonderzoek onderdeel 'gemeentelijke dienstverlening'

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	7	6,6	6,6

Wat gaan we daarvoor doen?

Klanttevredenheidsonderzoek uitvoeren

Startdatum: 11-03-2016

Gereed

Kwaliteit

Tijd

Geld

Wat willen we bereiken?

Het aantal producten en diensten dat digitaal wordt aangevraagd stijgt naar 10.000 stuks

Indicatoren Gemeentelijke producten en diensten

Aantal producten dat digitaal wordt aangevraagd

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	10.000	-	-
2015	-	5.459	-
2016	-	-	8.758

Wat gaan we daarvoor doen?

Doorzetten van de campagne 'Montferland digitaal', aantal digitale producten uitbreiden, bezien of bestaande digitale producten vereenvoudigd kunnen worden.

Wat willen we bereiken?

Dat wij in 90% van de gevallen de meetbare servicenormen naleven.

Indicatoren Gemeentelijke producten en diensten

Percentage beantwoording binnenkomende e-mailberichten binnen de servicenorm

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	90	0-meting in 2017	-

Percentage naleving servicenorm bij terugbellen

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	90	-	-
2016	-	-	70

Percentage naleving servicenorm bij wachttijden in het geval van vooraf gemaakte afspraak

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	90	0-meting in 2017	-

Wat gaan we daarvoor doen?

Monitoren van en sturen op onze servicenormen

Startdatum: 11-03-2016

In uitvoering

- **Kwaliteit**
 Monitoren van en sturen op onze servicenormen is een continu proces. Nakoming van onze servicenormen zit in de lift.
- **Tijd**
 Sturen op en monitoring van onze servicenormen is een continu proces. Nakoming van onze servicenormen zit in de lift.
- **Geld**

Communicatie en voorlichting

Wat willen we bereiken?

Bij het klanttevredenheidsonderzoek van het kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten 'Waar staat je gemeente' scoren wij gelijk aan de benchmark op het onderdeel 'Relatie burger-gemeente', zijnde een 6,1.

Indicatoren Communicatie en voorlichting

Cijfer klanttevredenheids-onderzoek onderdeel 'relatie burger-gemeente'

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	6,1	-	-
2014	-	6,0	-
2015	-	-	5,9

Wat gaan we daarvoor doen?

Enquête houden om te onderzoeken welk percentage van de personen die wij aanschrijven onze brieven begrijpelijk vindt

Instellen van een burgerpanel op het terrein van zorg

Inzet van actuele communicatiemiddelen

Startdatum: 11-03-2016

In uitvoering

 Kwaliteit

 Tijd

 Geld

Klanttevredenheidsonderzoeken uit laten voeren

Uitgebreid aandacht besteden aan het onderwerp burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?

Van de personen die wij aanschrijven vindt 90% onze brieven begrijpelijk

Indicatoren Communicatie en voorlichting

Percentage van de personen die wij aanschrijven dat onze brieven begrijpelijk vindt

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	90	0-meting in 2017	-

Wat gaan we daarvoor doen?

Aandacht blijven schenken aan het project 'begrijpelijke taal' waarbij ook in 2018 kritisch wordt gekeken naar onze uitgaande correspondentie om deze indien nodig korter, leesbaarder en dus begrijpelijker op te stellen

Wat willen we bereiken?

De opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen bevorderen naar 55%.

Indicatoren Communicatie en voorlichting**Bevordering opkomst % gemeenteraadsverkiezingen**

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	55	53,31	51,07

Programmagegevens

Programmaonderdeel/omschrijving prestatiegegevens	Werkelijk 2015	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
Inwoners (per 31 december)				
jonger dan 20 jaar	7.379	7.300	7.250	7.250
20 tot 65 jaar	20.079	20.139	20.170	20.170
65 jaar en ouder	7.715	7.877	7.930	7.930
Totaal	35.173	35.316	35.350	35.350

Financiën

Bedragen x1000

Exploitatie	Werkelijk k 2016	Begroting g 2017	Begroting g 2018	Mjb raming 2019	Mjb raming 2020	Mjb raming 2021
Lasten	6.389	4.212	3.954	3.726	3.629	3.630
Baten	2.373	2.531	2.269	1.867	1.654	1.619
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-4.015	-1.681	-1.685	- 1.859	- 1.975	- 2.011
Storting en onttrekkingen						
Onttrekkingen	578	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	578	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-3.437	-1.681	-1.685	- 1.859	- 1.975	- 2.011

Ruimtelijke Ontwikkeling

Missie

Wij willen samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties een aantrekkelijke en goede woon-, werk-, en leefomgeving creëren.

Context en achtergronden

Ruimtelijke Ordening

De nadruk bij dit programmaonderdeel ligt bij de leefbaarheid op het platteland en in de kernen, met speciale aandacht voor ontmoetingsplaatsen en de functie en verschijningsvorm van centrumgebieden. Het streven in het buitengebied is gericht op het leefbaarder en aantrekkelijker maken van het landelijk gebied.

In de bebouwde kom is het streven gericht op het aantrekkelijker maken van kernen, waarbij de focus – naast het ontwikkelen van woningbouw – met name gericht is op de centra van 's-Heerenberg en Didam.

De herontwikkeling van het centrum van 's-Heerenberg bevindt zich reeds in een vergevorderd stadium, terwijl de herinrichting van het centrum van Didam nog in de uitwerkingsfase verkeert. Doel voor beide centra is om een aantrekkelijker omgeving te creëren, waardoor winkelend en uitgaand publiek graag naar de centra van Didam en 's-Heerenberg komen en winkeliers en ondernemers beter worden ondersteund in hun commerciële activiteiten.

De verstedelijkingsvisie van de (voormalige) Stadsregio Arnhem-Nijmegen alsmede de omgevingsvisie van de provincie vormen een belangrijke leidraad voor het ruimtelijk beleid van onze gemeente. De gemeentelijke structuurvisie is hierop afgestemd.

Programmadoel

Het leefbaarder en aantrekkelijker maken van het landelijk gebied en het aantrekkelijker maken van kernen.

Volkshuisvesting

Onze bevolkingssamenstelling vergrijsd en ontgroent. Daarnaast neemt de gemiddelde gezinsgrootte af. Dit betekent dat voor de huisvesting van onze bevolking een andere woonbehoefte ontstaat. De veranderingen in de bevolkingssamenstelling en de consequenties voor de woningbehoefte worden periodiek gemonitord. Daarom wordt er bv. gedifferentieerd naar senioren- en starterswoningen. Doel is om de woningbehoefte en het woningaanbod beter op elkaar aan te laten sluiten.

Vanuit hogere overheden wordt nadrukkelijk gestuurd op woningbouwproductie in zowel kwantitatieve als kwalitatieve zin. Op basis van provinciale richtlijnen zijn in onderling overleg tussen gemeenten in de sub-regio Liemers afspraken gemaakt over te realiseren woningbouwplannen tot 2020, met een doorkijk naar de periode daarna.

Deze bouwplannen zijn opgenomen in een zogenaamd 'stoplichtmodel' dat onderdeel uitmaakt van de Regionale woningbouwafspraken 2015. Deze afspraken vormen een belangrijke leidraad voor het door ons uit te voeren volkshuisvestingsbeleid.

Met het convenant Wonen heeft de gemeente gezamenlijk met de woningbouwcorporatie de samenwerking op het gebied van wonen vastgelegd. Deze samenwerking wordt regelmatig geëvalueerd.

De visie 'Wonen, welzijn en zorg' is mede gebaseerd op de rol van de gemeente binnen de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Vanuit de gemeentelijke regierol heeft Montferland de ambitie geformuleerd om mensen langer (zo lang mogelijk) in hun eigen woning en woonomgeving te laten wonen.

Middels de subsidieregeling 'Woningaanpassingen, monumenten en landschapselementen' proberen we ouderen te stimuleren hun woning (tijdig) aan te passen zodat zij langer zelfstandig kunnen blijven wonen.

Programmadoel:

De woningbehoefte en het woningaanbod beter op elkaar aan laten sluiten en inwoners in staat stellen langer zelfstandig thuis te wonen.

Natuur- en Landschapsontwikkeling

De gemeente Montferland wordt gekenmerkt door haar groene landschappelijke karakter. Teneinde dit karakter te behouden en te stimuleren heeft de gemeente samen met de gemeenten Doetinchem en Oude IJsselstreek een Landschapsontwikkelingsplan opgesteld (LOP).

Doel van dit plan is om de verscheidenheid in landschap en natuur te behouden en daar waar mogelijk te versterken, zodat hiermee wordt bijgedragen aan het welzijn van de inwoners en vooral ook ons toeristisch potentieel optimaal wordt benut.

Het LOP laat zien wat er allemaal kan en op welke manier. Het stimuleert gewenste ontwikkelingen, zoals het (opnieuw) aanleggen en beheren van landschapselementen, het realiseren van Groene Ontwikkelzones, het verbinden van recreatieve en economische activiteiten en het tegengaan van ongewenste ontwikkelingen. Daarnaast is het LOP het kader om subsidies aan te vragen c.q. te verstrekken.

Eén van de ontwikkelingen uit het LOP is het aanleggen van de klimaatcorridor tussen Veluwe en Montferland. Natuur en recreatie in Montferland houdt niet op bij de grens. Het gebied op en rond de stuwwal biedt mogelijkheden voor grensoverschrijdende ontwikkelingen. Om hier meer vorm aan te geven, is samen met de gemeente Stadt Emmerich en Natuurmonumenten een visie/projectplan opgesteld met concrete maatregelen (Interreg).

Hieraan willen wij de komende jaren uitvoering geven .

Programmadoel

De verscheidenheid in landschap en natuur behouden en daar waar mogelijk versterken.

Monumenten

Wij staan een actief monumenten- en archeologiebeleid voor. Dit doen we door het behoud, de ontwikkeling en het herstel van karakteristieke en cultuurhistorisch belangwekkende elementen te stimuleren en te ondersteunen en de kennis van en belangstelling voor cultureel erfgoed te verbreden.

De uitvoering van dit beleid is vastgelegd in de door de raad in 2012 vastgestelde nota 'Cultuurhistorie - Cultuurhistorisch beleid voor Montferland'.

Voor de instandhouding van gemeentelijke monumenten in Montferland zijn subsidieverordeningen voor onderhoud en restauratie vastgesteld. Deze verordeningen zijn gericht op het duurzaam in stand houden en verbeteren van ons lokale erfgoed door het stimuleren van monumenteneigenaren in de vorm van het verstrekken van een aanvullende bijdrage bij instandhoudingswerkzaamheden.

Programmadoel

Het duurzaam in stand houden en verbeteren van ons lokale erfgoed.

Verbonden partijen

Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen

De Stadsregio Arnhem Nijmegen is als Wgr-plus in 2015 komen te vervallen. In 2015 hebben de achttien gemeenten in de regio besloten om het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Regio Arnhem Nijmegen op te richten om het regionale beleid aangaande economie, wonen, verkeer en duurzaamheid vorm te kunnen geven.

Uit de bijdrage voor het GO wordt ook de Economic Board regio Arnhem Nijmegen (stichting met regionale partners uit de overheid, onderwijs- & onderzoek- en ondernemerswereld) en bureau Brussel (regionale vertegenwoordiging in de Europese hoofdstad) gefinancierd.

Kaderstellende (beleids) nota's

- Raadsprogramma
- Leidraad cultuurhistorie regio Achterhoek
- Cultuurhistorisch beleid voor Montferland (2012)

- Structuurvisie Montferland (2009)
- Masterplan 's-Heerenberg (2004)
- Masterplan Didam (2016)
- Structuurvisie Didam (2009)
- Notitie Ruimte voor vernieuwing in het buitengebied (2008)
- Notitie Ruimte voor wonen in het buitengebied (2007)
- Beleidsnotitie woningbouw op inbreidingslocaties (2016)
- Nota Grondbeleid (2011)
- Nota Grip op Verandering
- Van nieuwe naobers en brood op de plank, landschapsontwikkelingsplan+ (Doetinchem, Montferland en Oude IJsselstreek)
- Montferland: Visie op de woningbouw 2005-2015 (actualisatie 2010-2020);
- Verstedelijkingsvisie Stadsregio Arnhem Nijmegen (2011)
- Regionale structuurvisie Achterhoek (2012)
- Omgevingsvisie Provincie Gelderland (2014)
- Stoplichtmodel voor woningbouw/programmering Stadsregio Arnhem Nijmegen (2015)
- Woonvisie (2016)

Programmaonderdelen

Naast het reguliere werk herkennen wij binnen dit programma speerpunten op de volgende programmaonderdelen:

- Ruimtelijke ordening
- Volkshuisvesting
- Natuur- en landschapsontwikkeling
- Monumenten

Ruimtelijke ordening

Wat willen we bereiken?

Goede landschappelijke inpassing: bij minimaal 50% van de functieveranderingsinitiatieven landschappelijke inpassing toepassen

Indicatoren Ruimtelijke Ordening

Functieveranderingsinitiatieven met landschappelijke inpassing in %

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	50	100	-

Wat gaan we daarvoor doen?

Invulling geven aan functieveranderingsinitiatieven en landgoederenbeleid

Wat willen we bereiken?

Afname leegstand gebouwen buitengebied (woningen en niet-woningen)

Indicatoren Ruimtelijke Ordening

Afname leegstand gebouwen (woningen en niet-woningen)

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	nulmeting	-	-

Wat willen we bereiken?

Door functieverandering wordt jaarlijks 1.000 m2 bebouwing in het buitengebied gesloopt

Indicatoren Ruimtelijke Ordening

Bebouwing gesloopt door functieverandering in m2

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	1.000	-	-

Wat willen we bereiken?

Vitale bebouwing in kernen: minder leegstaande panden in het centrum

Indicatoren Ruimtelijke Ordening

Vermindering leegstaande panden

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	3	-	-

Wat gaan we daarvoor doen?

Grondtransacties en kaveluitgifte begeleiden

Planologische procedures voeren

Transformatie- en herontwikkelingsplannen begeleiden

Wat willen we bereiken?

Revitalisering centrum Didam: herinrichtingsplan deelgebied 1

Indicatoren Ruimtelijke Ordening

Herinrichtingsplan deelgebied

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	1	-	-

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitwerken herinrichtingsplan openbaar gebied voor het centrum van Didam

Volkshuisvesting

Wat willen we bereiken?

Een positief migratiesaldo: > 0

Indicatoren Volkshuisvesting Migratiesaldo

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	>0	-	-
2015	-	90	-
2016	-	-	205

Wat gaan we daarvoor doen?

De bouw van circa 75 woningen faciliteren

Wat willen we bereiken?

Evenwicht in woningvraag en woningaanbod: door uitbreiding woningvoorraad met 75 eenheden

Indicatoren Volkshuisvesting Uitbreiding woningvoorraad

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	75	-	-
2015	-	85	-
2016	-	-	86

Wat gaan we daarvoor doen?

De bouw van circa 75 woningen faciliteren

Op sub regionaal niveau (Liemers) overleg voeren en input leveren voor afstemming en monitoring woningbouwprogramma

Startdatum: 11-03-2016

In uitvoering

 Kwaliteit

De woonagenda en het onderliggende stoplichtmodel (met daarin opgenomen ons woninbouwprogramma) is de basis voor de onderlinge afstemming van de woningbouwproductie in de subregio de Liemers. Met het stoplichtmodel kunnen goede kwantitatieve en kwalitatieve afwegingen worden gemaakt over projecten in de subregio. Jaarlijks vindt in de subregio de Liemers op ambtelijk en bestuurlijk niveau overleg plaats over de afstemming en monitoring van de woonagenda. De bestaande afspraken omtrent woningbouwprogrammering lopen tot 2020. Er is besloten in de subregio de Liemers om in 2017 nieuwe afspraken te maken met een looptijd tot 2027.

■ **Tijd**
Doorlopend proces.

■ **Geld**
Niet aan de orde.

Wat willen we bereiken?

Inwoners stimuleren om langer zelfstandig te blijven wonen met voldoende aangepaste (levensloopbestendige) woningen

Wat gaan we daarvoor doen?

Vanaf 2018 maken we gebruik van de blijverslening van Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn)

Wat willen we bereiken?

Door toepassing te blijven geven aan de starterslening blijven we de woningmarkt in Montferland stimuleren door meer koopwoningen bereikbaar te maken voor jonge en startende woningzoekenden

Wat gaan we daarvoor doen?

Continueren van de starterslening op basis van een 'revolving fund'

Natuur- en landschapontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Uitbreiding natuur- en landschapselementen met minimaal 1 ha

Indicatoren Natuur- en landschapontwikkeling

Ontwikkeling kenmerkende natuur en landschapselementen op basis van het LOP in ha.

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	1	-	-
2015	-	0,5	-
2016	-	-	1,5

Wat gaan we daarvoor doen?

Faciliteren particuliere initiatieven

Wat willen we bereiken?

Toename van belevingsmogelijkheden van landschap en natuur

Indicatoren Natuur- en landschapontwikkeling

Toename belevingsmogelijkheden

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	1	1	nvt

Wat gaan we daarvoor doen?

Realisatie 1 Interreg project

Wat willen we bereiken?

Ruimtelijke initiatieven in het buitengebied die passen in het landschap

Indicatoren Natuur- en landschapontwikkeling

Ruimtelijke initiatieven

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	5	nulmeting	

Wat gaan we daarvoor doen?

Invulling geven aan landschappelijk inpassingsbeleid

Monumenten

Wat willen we bereiken?

Uitbreiding van het aantal eigenaren van monumenten dat lid is van de monumentenwacht

Indicatoren Monumenten

Uitbreiding leden monumentenwacht

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	> 5%	4%	-

Wat gaan we daarvoor doen?

Bij aanvragen instandhoudingssubsidie eigenaren wijzen op nut/noodzaak inspectierapport monumentenwacht en de gemeentelijke vergoeding (abonnement) en bijdrage (subsidie) hierin

Verbeteren van de voorlichting via de gemeentelijke website

Portefeuillehouder: Gerritsen Wethouder

Startdatum: 10-09-2015

Afronding

- **Kwaliteit**
 In overleg met cluster Communicatie is specifieke opzet en inhoud samen met natuur en landschap uitgewerkt en wordt binnenkort op de gemeentelijke site geplaatst.
- **Tijd**
 Informatie worden vanuit cluster Communicatie verwerkt en vervolgens geplaatst op de site.
- **Geld**
 Geen apart budget voor beschikbaar gesteld. In eigen beheer.

Wat willen we bereiken?

Het aantal monumenten dat een goede staat van onderhoud heeft neemt met 5% toe.

Indicatoren Monumenten

Toename percentage monumenten met een goede staat van onderhoud

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	5	3	-

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren instandhouding monumenten door het bieden van diverse subsidiemogelijkheden (koppelsubsidie gemeente en subsidie)

Stimuleren van het herbestemmen van historische gebouwen

Portefeuillehouder: Gerritsen Wethouder

Startdatum: 10-09-2015

In uitvoering

Kwaliteit

Ten principale is er sprake van een positieve grondhouding voor verzoeken voor planologische wijziging van monumentenpanden, in verband met gewijzigd gebruik, waardoor instandhouding op de lange termijn wordt verzekerd.

Monumenteneigenaren worden hierover actief geïnformeerd tijdens de reguliere, jaarlijkse informatieavonden. Doorlopend traject.

Recente voorbeelden van herbestemmingsmogelijkheden: Albertusgebouw Didam, Gouden Handen 's-Heerenberg, pastorie Azewijn, molenromp Loerbeek, voormalige maalterij Loil, mortuarium Didam.

Tijd

Continu proces, aan de hand van panden wordt bekeken op welke wijze / voorwaarden medewerking kan worden verleend.

Geld

Geen financiële consequenties gemeente. Ten aanzien van algemene informatiemateriaal wordt gebruik gemaakt van beschikbare informatiemateriaal van de Rijksdienst (RCE), daarnaast aanvullend gemeentelijk maatwerk in samenspraak met planologische mogelijkheden.

Voorlichting geven aan monumenteneigenaren over actualiteiten - waaronder energiebesparende maatregelen - bij het hebben en houden van monumenten

Startdatum: 11-03-2016

Gereed

Kwaliteit

Thematische onderwerpen over het hebben en (in stand)houden van een monument komt jaarlijks aan de orde tijdens de informatieavond aan monumenteneigenaren. Daarnaast wordt het een concreet onderwerp op de gemeentelijke website.

Tijd

Laatste thematische informatieavond op 3 maart jl. plaatsgevonden. Volgende thematische informatieavond staat gepland voor oktober 2017.

Geld

Uitgevoerd binnen bestaand - specifiek geormerkt - budget.

Programmagegevens

Programmaonderdeel/omschrijving prestatiegegevens	Werkelijk 2015	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
01. Ruimtelijke ordening				
Aantal Bestemmingsplannen voorbereid (1)	20	16	7	15

02 Volkshuisvesting				
Totaal aantal te bouwen woningen	85	86	80	75
Aandeel betaalbaar (>=50% van totaal) (prijs maximaal €172.000,- von)	60%	50%	60%	50%
Aantal woonruimten (incl woningen met logiesfunctie)	15.236	15.531	15.664	15.744
Aantal verleende startersleningen	18	18	20	20
03 Natuur- en landschapsontwikkeling				
Aantal verleende subsidies voor aanleg landschapselementen	15	16	-	10
04 Monumenten				
Uitbreiding monumentenlijst	33	0	2	2
Aantal verleende monumentensubsidies (2)	20	20	20	20
Aantal verleende monumentenvergunningen (2)	10	4	10	10

Toelichting bij de kengetallen

(1) Het aantal voorbereide bestemmingsplannen is de laatste jaren afgenomen als gevolg van het feit dat meer en meer met verzamelplannen wordt gewerkt, bijv. bestemmingsplan kernen en veegplannen Buitengebied. Daarnaast wordt vaker gebruik gemaakt van een omgevingsvergunning in combinatie met een projectprocedure.

(2) Voor deze prestatiegegevens geldt dat zij mede afhankelijk zijn van initiatieven vanuit de samenleving. Daarmee hebben zij een meer indicatief karakter.

Financiën

De financiële kaders, inclusief nieuw beleid en kapitaallasten investeringen, voor het programma Wonen zijn:

Voor een overzicht van de verwerkte bedragen voor nieuw beleid en investeringen wordt verwezen naar de bijlagen.

Bedragen x1000

Exploitatie	Werkelijk k 2016	Begroting g 2017	Begroting g 2018	Mjb raming 2019	Mjb raming 2020	Mjb raming 2021
Lasten	4.931	1.384	1.424	1.284	1.299	1.353
Baten	3.332	196	157	157	157	157
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-1.599	-1.188	-1.267	- 1.127	- 1.142	- 1.196
Storting en onttrekkingen						
Storting	1.471	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	1.065	56	56	56	62	116
Mutaties reserves	-406	56	56	56	62	116
Gerealiseerd resultaat	-2.005	-1.132	-1.211	- 1.071	- 1.081	- 1.081

Beheer leefomgeving

Missie

De gemeente draagt zorg voor de inrichting en instandhouding van de openbare ruimte op een maatschappelijk verantwoorde en aanvaardbare wijze. Naast het in stand houden van de openbare ruimte is het bevorderen van een duurzaam goede kwaliteit van de leefomgeving voor mensen, dieren en planten een kerntaak.

Context en achtergronden

Afval

Het (gescheiden) inzamelen en verwijderen van huishoudelijk afval is een wettelijke zorgplicht voor de gemeente. Binnen dit wettelijk kader bevorderen we preventie en hergebruik (recycling) van het huishoudelijk afval. Goed scheiden is beter recyclen. De landelijke doelstelling is (tenminste) 75% recycling van het huishoudelijk afval in 2020, met verdere groei daarna. Dit betekent max. 100 kg restafval/inwoner per jaar. In 2013 lag landelijk de hoeveelheid huishoudelijk restafval nog op gemiddeld 240-250 kg/inwoner per jaar. In Montferland bedroeg dit 132 kg in 2016. In verband met de herindeling Zevenaar/Rijnwaarden (1/1/2018) worden door de RDL eventuele grotere investeringen en/of wijzigingen m.b.t. de inzamelstructuur e.d. uitgesteld tot de effecten van de herindeling bekend en verwerkt zijn (2018/2019). Dit geldt dus ook voor eventuele invoering van diftar bij hoogbouw in Montferland. De uitvoering inzamelen en verwijderen op basis van de huidige kwaliteit geschiedt tegen zo laag mogelijke kosten. Deze kosten worden voor honderd procent (op begrotingsbasis) gedekt door de afvalstoffenheffing. De verdeling van de kosten naar de huishoudens wordt, onder het motto "de vervuiler betaalt", gedaan door het differentiëren van de tarieven. Wie afvalzuiniger leeft en het afval beter scheidt, wordt daarvoor financieel beloond om ook hiermee de hoeveelheid afval te reduceren en het scheiden en hergebruiken van afval te stimuleren.

Programmadoel:

De gemeente streeft naar het terugdringen van de hoeveelheid huishoudelijk restafval en een toename van recycling van het huishoudelijk afval.

Milieu

Het voorkomen, beperken en herstellen van aantasting of verontreiniging van de leefomgeving door menselijk handelen of nalaten zijn belangrijke uitgangspunten van onze samenleving. Zo belangrijk dat vrijwel alle gemeentelijke taken m.b.t. de leefomgeving zijn ingekaderd door internationale, nationale en provinciale wetten, regelgeving en beleid (o.a. Wet algemene bepalingen omgevingsrecht). De vertaling hiervan naar gemeentelijk beleid en uitvoering vindt jaarlijks plaats in het gemeentelijke milieuprogramma. De inhoud en ambitie hiervan wordt afgestemd op de beschikbare personele en financiële middelen. De centrale doelstelling voor het klimaatbeleid is minder klimaatverandering. Om klimaatverandering te beperken is meer bewuste omgang van burgers, bedrijven en instellingen met energie noodzakelijk. Hierbij wordt met name ingezet op meer duurzame energie opwekking en meer energiebesparing. In Achterhoeks verband komt dit tot uitdrukking in het streven naar 100% energieneutraliteit in het jaar 2030. Om deze doelstelling te kunnen behalen is o.a. de Achterhoekse Groene Energie Maatschappij (AGEM) opgericht, waarin o.a. Montferland participeert. De door de AGEM en de gemeente te ontwikkelen uitvoeringsagenda, projecten en activiteiten spelen een belangrijke rol bij het nastreven en monitoren van de centrale doelstelling. Naast de AGEM faciliteert en stimuleert de gemeente ook andere partners bij duurzame initiatieven en wordt waar mogelijk invulling gegeven aan de eigen voorbeeldfunctie. Door een raadsbrede werkgroep is in samenwerking met de AGEM de notitie "Montferland op weg naar energieneutraal 2030" opgesteld. Deze notitie maakt de Montferlandse opgave m.b.t. energiebesparing en opwekking van (diverse vormen van) duurzame

energie meer inzichtelijk. Om de doelstelling te realiseren zijn extra financiële middelen beschikbaar gesteld om als gemeente partners en projecten te kunnen aanjagen en faciliteren.

Programmadoel:

De gemeente streeft naar beperking van de klimaatverandering. De gemeente wil vanuit haar verantwoordelijkheid maatregelen nemen die naar verwachting aan de beperking van klimaatverandering een positieve bijdrage zullen leveren.

Openbare ruimte

IBOR

Het beheer van de diverse onderdelen van de openbare ruimte wordt in samenhang met elkaar uitgevoerd. Hierbij moet gedacht worden aan boven- en ondergrondse infrastructuur, zoals wegen, riolering, openbare verlichting, openbaar groen, bebording, speelvoorzieningen en straatmeubilair. Omdat de nadruk ligt op een financieel verantwoord en duurzaam beheer van de openbare ruimte is het project "integraal beheer openbare ruimte (IBOR)" opgestart. Inmiddels is het IBOR-plan door de gemeenteraad vastgesteld en zijn in 2016 voorbereidingen getroffen zodat in 2017 de openbare ruimte volgens IBOR onderhouden wordt. Ultimo 2017 worden de resultaten aan de gemeenteraad bekend gemaakt.

Water

De klimaatverandering en de snelheid waarmee deze gepaard gaat, baart ons zorg. Buien, die qua intensiteit slechts 1 x in de 50 of 100 jaar geprognostiseerd waren, blijken dan toch 2 x per jaar te vallen. Beelden van de wateroverlast in Nederland staan ons allen nu op het netvlies. Ook de Rijksoverheid anticipeert steeds meer op de onzekere toekomst door extra maatregelen te treffen voor het afvoeren van water. Te denken valt aan het Plan Ruimte voor de rivieren. Ook in Montferland zal in de komende jaren extra aandacht besteed gaan worden aan het tegengaan van wateroverlast.

Zo gaan we in 2018 verder met uitvoering van de maatregelen uit het GRP (gemeentelijk rioleringsplan) 2016-2020. In de kernen van Didam en 's-Heerenberg worden maatregelen genomen die de afvoer van water uit het gebied verbeteren waardoor de kans op wateroverlast vermindert. Deze aanvullende maatregelen zijn noodzakelijk als gevolg van de geschetste klimaatontwikkeling waarbij de intensiteit van de regenbuien toeneemt.

Zonder maatregelen zal wateroverlast zich vaker en op meer plaatsen gaan voordoen. Het is daarom van belang om bij nieuwbouw, herinrichting of rioleringswerkzaamheden (vervangingen) rekening te houden met de verwachte gevolgen van klimaatverandering.

Nieuwe wateroverlast locaties zullen worden aangepakt waarvoor extra aanvullende financiële middelen worden gevraagd bij de raad in het geval het huidige GRP geen voldoende financiële ruimte biedt.

Verkeer

Daarnaast zetten we in op een betere, en veiligere openbare ruimte door invulling te geven aan het Integraal Verkeer en Vervoer Plan (IVVP). Door dit plan in uitvoer te brengen, gaan we er vanuit dat er daadwerkelijk minder ongevallen zullen plaatsvinden. Uiteraard zal er voldoende aandacht moeten zijn richting onze inwoners over verkeersveiligheid. Dit begint al bij de jongste verkeersdeelnemer, maar ook ouders die hun kind naar school brengen. Veilige schoolroutes zijn daarbij noodzakelijk, maar veiligheid zit ook in iedere verkeersdeelnemer. In 2017 is gestart met de uitvoering van het door de raad vastgestelde plan toegankelijkheid openbare ruimte. Hierbij worden routes in de openbare ruimte naar specifieke bestemmingen toegankelijk gemaakt voor mensen met een functiebeperking.

Communicatie

Ook willen we door goede communicatie met onze inwoners en belanghebbenden via de bekende communicatiekanalen bereiken dat er minder klachten komen en meer begrip is voor de werkzaamheden op het gebied van de openbare ruimte. Dit betekent voor ons dat we bij groot onderhoudsprojecten (asfalt, elementen en inboet en ook bij andere projecten zoals de afwaardering van de Drieheuvelenweg) ook informatie aan de burgers en bedrijven verschaffen over de omvang en tijdsduur.

Energiezuinig

Wij streven ook naar een energie zuinigere openbare ruimte. Dit doen we door traditionele verlichting om te zetten naar LED en bij nieuwe projecten rekening te houden met LED verlichting,

daarnaast verwerken we houtig restmateriaal duurzaam en hergebruiken het bijvoorbeeld als energiebron.

Programmadoel:

De gemeente streeft naar een efficiënter /effectiever beheer van de openbare ruimte, waarbij rekening wordt gehouden met participatie, veiligheid en duurzaamheid.

Verbonden partijen

Reinigingsdienst de Liemers (RDL)

Met de gemeente Zevenaar wordt in deze gemeenschappelijke regeling RDL samengewerkt om de huishoudelijke afvalstoffen in de beide gemeenten op een efficiënte en kwalitatieve wijze tegen aanvaardbare kosten in te zamelen.

Omgevingsdienst Achterhoek (ODA)

De ODA voert voor de tien deelnemende gemeenten en de provincie Gelderland de vergunningverlening, toezichthouden en handhaving van de milieuregelgeving uit. De ODA draagt samen met haar opdrachtgevers zorg voor een gezonde, schone, veilige en duurzame leefomgeving.

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen

In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht. Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (vooralsnog WMO-vervoer en Leerlingenvervoer).

Achterhoekse Groene Energie Maatschappij (AGEM)

Wij nemen deel aan de deze coöperatie om samen met de zeven andere gemeenten in de Achterhoek in 2030 de energieneutraliteit in de Achterhoek te bereiken. De AGEM jaagt de opwekking en het verbruik van groene energie in de Achterhoek aan te jagen. Hierbij streeft men ook na het geld en de werkgelegenheid in de Achterhoek te houden door met lokale partners aan de opwekking van groene energie samen te werken.

Kaderstellende (beleids)nota's

- Raadsprogramma
- Milieuprogramma
- Beleidsnota integrale handhaving Montferland (fysieke leefomgeving) (2013)
- Handhavingsprogramma
- Gemeentelijk Rioleringsplan Montferland (Verbreed GRP 2016 – 2020)
- Waterplan
- Groenstructuurplan "Groen met karakter" (2010)
- Integraal Gemeentelijk verkeer en Vervoerplan
- Hondenbeleidsplan
- Boombeleidsplan (2017)
- Speelbeleid (in voorbereiding)
- Wegenbeleidsplan (2018-2021)
- Wegenbeheersplan (2014 - 2018)
- Beleidsplan Civiele Kunstwerken (2015 - 2018)
- Beleidsplan Openbare Verlichting (2014 - 2018)
- Beleidsplan Toegankelijkheid Openbare Ruimte (2017 - 2021)
- Beleidsplan Gladheidsbestrijding (2016 - 2021)
- Uitvoeringsplan Gladheidsbestrijding (2017 - 2018)

Programmaonderdelen

Afval, Milieu en openbare ruimte

Afval

Wat willen we bereiken?

Van de ingezamelde huishoudelijke afvalstoffen wordt tenminste 67% hergebruikt of nuttig toegepast

Pas na de herindeling Zevenaar/Rijnwaarden zullen eventuele beleidswijzigingen gescheiden afvalinzameling worden doorgevoerd (eventuele (volledige) implementatie in 2019). Bij ongewijzigd beleid (2018) worden dus geen significante wijzigingen in de scores afvalscheiding verwacht.

Indicatoren Afval

gebruik/nuttige toepassing van huishoudelijke afvalstoffen

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2016	67	-	-
2017	-	67	-
2018	-	-	67

Wat gaan we daarvoor doen?

Informatievoorzieningen (website, afvalapp) optimaliseren, beheer en regievoeren op de inzamelstructuur huishoudelijk afval inclusief aanbestedingen

Tijdens de jaarlijkse lokale opschoondag worden scholen, verenigingen, wijk- en dorpsraden, ondersteund met het beschikbaar stellen van inzamelmiddelen, zoals hesjes, grijpers en zakken en een attentie

Via inhuur van Technotrend worden daarnaast scholen ondersteund in de educatie op gebied van zwerfafval en afval scheiden

Zoveel mogelijk afval verzamelen dat geschikt is voor hergebruik en dus zo min mogelijk restafval, waarbij de kosten van afvalinzameling zo laag mogelijk zijn

Wat willen we bereiken?

Meer dan 89% hergebruik/nuttige toepassing afvalstromen aanbesteding

Pas na de herindeling Zevenaar/Rijnwaarden zullen eventuele beleidswijzigingen gescheiden afvalinzameling worden doorgevoerd (eventuele (volledige) implementatie in 2019). Bij ongewijzigd beleid (2018) worden dus geen significante wijzigingen in de scores afvalscheiding verwacht.

Overigens lijkt de grens van haalbare afvalscheiding op de aanbestedingen voorlopig te zijn benaderd.

**Indicatoren Afval
hergebruik/nuttige toepassing afvalstromen aanbiedstation**

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2016	89	-	-
2017	-	89	-
2018	-	-	89%

Milieu

Wat willen we bereiken?

Montferland energieneutraal in 2030; in 2020 is de energieneutraliteit 20%

Volgens de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat bedroeg het aandeel hernieuwbare (duurzame) energie in Montferland in 2015 4,3% (tegen landelijk 5,4%). De resultaten van het gevoerde beleid in 2016 en 2017 zijn hierin echter nog niet zichtbaar. Dit maakt het lastig om haalbare tussendoelstellingen op te nemen voor 2018 en 2019 en verder.

Indicatoren Milieu

Aantal postcodeoosprojecten (vanaf 2017/2018)

Period	2. Voorlaatste meting	1. Streefwaarde	3. Laatste meting
-	-	-	-
2018	-	1	-
in voorbereiding	-	-	1

Aantal publicaties

Periode	2. Voorlaatste meting	3. Laatste meting	1. Streefwaarde
-	-	-	-
2016	-	17	-
2018	-	-	15

Percentage inkoop groene stroom door gemeente

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	100	100	100

Uitgeleende bedrag duurzaamheidsleningen

Mits nieuw beleid 2018 (nieuw budget duurzaamheidslening) wordt vastgesteld door de raad.

Period	2. Voorlaatste meting	3. Laatste meting	1. Streefwaarde
2016	1.000.000	-	-
2017	-	1.000.000	-
2018	-	-	1.000.000

Wat gaan we daarvoor doen?

Inkoop groene energie

Participeren in Achterhoekse Groene Energie Maatschappij (AGEM) t.b.v. opwekken duurzame energie

Portefeuillehouder: Gerritsen Wethouder

Startdatum: 10-09-2015

In uitvoering

Kwaliteit

De wethouder is vertegenwoordigd in het AGEM bestuur. Ambtelijk zit AGEM bij het regionale overleg aan tafel. We worden regelmatig bijgepraat over de ontwikkelingen. De lijnen zijn kort. Samenwerking loopt de komende jaren door.

Tijd

Geld

Conform afspraak heeft de gemeente 4 jaar lang (t/m 2016) een bedrag overgemaakt (totaal 105.000,--) als bijdrage in de opstartkosten.

Stimuleren en faciliteren van initiatieven van particulieren, instellingen en bedrijven m.b.t. duurzaamheid

Portefeuillehouder: Gerritsen Wethouder

Startdatum: 10-09-2015

In uitvoering

Kwaliteit

De gemeente speelt een stimulerende en faciliterende rol bij duurzame initiatieven (o.a. projecten zonne-energie) van burgers, bedrijven en instellingen. Hierbij werkt de gemeente o.a. samen met de Energiecoöperatie Montferland klimaatneutraal die eind 2016 is opgericht en AGEM (o.a. energieloket). Sinds medio 2016 wordt de duurzaamheidslening ingezet. In 2016 zijn 140 leningen verstrekt (totaal meer dan 1 miljoen Euro). De regeling is zo succesvol dat het totale budget naar verwachting vóór 2018 is uitgeput. Om de duurzaamheidslening als succesvol beleidsinstrument in 2018 te kunnen continueren dient een nieuw budget hiervoor beschikbaar te worden gesteld (discussie nieuw beleid).

Tijd

Geld

Wat willen we bereiken?

Verduurzaming van woningen en/of opwekking van duurzame energie door inwoners om zo invulling te geven aan de gemeentelijke klimaatambitie

Wat gaan we daarvoor doen?

Plaatsen van publicaties over duurzaamheid

Portefeuillehouder: Gerritsen Wethouder

Startdatum: 10-09-2015
In uitvoering

Kwaliteit
In uitvoering.

Tijd

Geld

Wat willen we bereiken?

Sanering van asbestdaken en asbest uit woningen

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleringslening opzetten waarbij woningeigenaren een lening kunnen aanvragen voor het verwijderen van asbest

Wat willen we bereiken?

Beter naleving van wet- en regelgeving (handhaving)

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitbreiden personele capaciteit (m.n. BOA's) om personele capaciteit beter af te stemmen op toegenomen werkaanbod (handhaving)

Openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

10% minder klachten in de openbare ruimte (KCC)

Indicatoren Openbare ruimte

Klachten in de openbare ruimte (KCC) verkleinen met 10% in 2018

Period	3. Voorlaatste meting	1. Streefwaarde	2. Laatste meting
2016	2.359	-	-
Eind 2018	-	2.200	-
Eind mei 2017	-	-	1.004

Wat willen we bereiken?

100% houtig restmateriaal gebruiken voor duurzaam verwerken

Indicatoren Openbare ruimte

Houtig restmateriaal duurzaam hergebruik 5% (2018)

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	5	4	4

Houtig restmateriaal t.b.v. co2 compensatie 95% (2018)

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	97	95	95

Wat willen we bereiken?

100% van alle projecten en grote onderhoudsrondes in de openbare ruimte betrekken bij de wijk- en dorpsraden

In aanvulling hierop : ook de omwonenden en belanghebbenden worden bij grootschalige ingrepen betrokken.

Indicatoren Openbare ruimte

Betrekken specifieke doelgroepen bij grote aanpassingen in de openbare ruimte

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	100	-	-
1e halfjaar 2016	-	100	-
2015	-	-	100

Wat gaan we daarvoor doen?

Projecten en groot onderhoud publiceren in de gemeentelijke media. (website, krant, facebook en twitter)

Wat willen we bereiken?

10% energiebesparing bereiken in de openbare verlichting

Indicatoren Openbare ruimte

Energie besparing OV (7.318 lampen met berekend vermogen op 01-01-2009 1.422 MWh) streefwaarde is 1.280 Mwh (2020)

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
Mwh (2014)	1365	-	-
Mwh (2015)	-	1.335	-
Mwh (eind 2016)	-	-	1.330

Wat gaan we daarvoor doen?

Bij vervangen van de huidige armaturen LED toepassen (493 stuks t/m 2018)

Portefeuillehouder: Loeff Wethouder

Startdatum: 11-09-2015

In uitvoering

Kwaliteit

In 2015 125 stuks gerealiseerd

In 2016 200 stuks gerealiseerd

In 2017 100 stuks reeds gerealiseerd

In 2017 100 stuks opdracht voor gegeven

Totaal tot nu toe gerealiseerd 425 stuks en nog 100 stuks in uitvoering 2017.

Tijd

Vervangen van masten en armaturen in de Wilhelminastraat Didam (39 stuks), Kapstraat Didam (7 stuks), De Peppel Didam (20 stuks), Didamseweg Loerbeek (20 stuks), Pastoor Indenstraat Loil (6 stuks)

Geld

Budget 2017 toereikend

Wat willen we bereiken?

10% minder verkeersbewegingen in de kern Didam

Wat gaan we daarvoor doen?

Als uitwerking van het Masterplan Didam wordt onderzocht of de Pittelderstraat afgesloten kan worden voor gemotoriseerd verkeer tussen de Bergvredestraat en de Dijksestraat

Starten Kerkwijk fase 3 Didam

Wat willen we bereiken?

5% minder verkeersongevallen

Indicatoren Openbare ruimte

Vermindering van het aantal ongevallen van 5% ten opzichte van laatste meting (20% in 2020)

Period	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	160	-	-
2014	-	179	-
2015	-	-	175

Wat gaan we daarvoor doen?

Bij alle nieuwe inrichtingen van de openbare ruimte in deze raadsperiode willen we de uitgangspunten van het Integraal Verkeer en Vervoer Plan hanteren

Portefeuillehouder: Loeff Wethouder

Startdatum: 10-09-2015

In uitvoering

Kwaliteit

De wegen in de wijk Nekkum zijn heringericht. Volledig naar de principes van shared space zoals deze zijn opgenomen in het i-VVP. De ervaringen van de wijkbewoners zijn zeer positief. Ook de Didamseweg in Loerbeek is onlangs heringericht. Ook hier zijn de principes van het i-VVP toegepast

Tijd

De werkzaamheden aan de Didamse weg zijn afgerond. Technische oplevering heeft plaatsgevonden.

Geld

De Didamseweg in Loerbeek is technisch opgeleverd. Financiële afhandeling volgt

Vorbereiden plan afwaardering van de drie Heuvelenweg na aanbesteding van de ontbrekende schakel N316 in 2017, zodat na gereedkomen N316 de afwaardering kan worden uitgevoerd

Portefeuillehouder: Loeff Wethouder

Startdatum: 10-09-2015

In uitvoering

Kwaliteit

De eerste verkennende gesprekken zijn gevoerd met medewerkers provincie en medewerkers gemeente Montferland. De afwaardering is pas mogelijk op het moment dat de ontbrekende schakel in de N316 is aangelegd. Als gevolg van stagnatie in de aankoop van benodigde gronden, is het moment van afwaardering ongewis. Daardoor is aan dit project niet de hoogste prioriteit toegekend. De voorbereidingen gaan echter verder

Tijd

Geld

in de planvorming en voorbereiding wordt uitgegaan van het door de gemeenteraad beschikbaar gestelde beschikbare krediet

Wat willen we bereiken?

Aantrekkelijk en goed woon- en leefomgeving creëren aan de Graaf Hendrikstraat in Braamt

Wat gaan we daarvoor doen?

De 10 technisch gedateerde woningen aan de Graaf Hendrikstraat worden gesloopt. Hiervoor worden 12 tot maximaal 16 duurzame levensloopbestendige en eengezinswoningen teruggebouwd. Ook het omliggende straatbeeld wordt aangepakt.

Wat willen we bereiken?

Veilige begaanbare weg voor voetgangers en andere weggebruikers

Wat gaan we daarvoor doen?

Vervangen van straatmateriaal dat 'op' is

Wat willen we bereiken?

Een bomenbestand dat voldoet aan de veiligheidseisen

Wat gaan we daarvoor doen?

Reconstructie van de Sint Jansgildestraat, waarbij de bestaande bomen worden vervangen door een nieuwe bomenstructuur

Wegwerken achterstand onderhoud bomen en uitvoeren van het noodzakelijke onderhoud

Wat willen we bereiken?

Het openbaar groen moet voldoen aan de vastgestelde beeldkwaliteit (IBOR)

Wat gaan we daarvoor doen?

IBOR verder professionaliseren en gemeten resultaten interpreteren omzetten naar verbeter maatregelen

Inhuur van extra personeel om het groen te onderhouden en verouderd openbaar groen te vervangen volgens het IBOR

Programmagegevens

Programmaonderdeel/omschrijving prestatiegegevens	Werkelijk 2015	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
01. Milieu				
Aantal duurzaamheidsleningen (vanaf 2016), 2018: mits nieuw beleid vastgesteld door raad	n.v.t.	140	60	100
Aantal projecten zonne-energie (postcoderoos vanaf 2017/2018)	n.v.t.	n.v.t.	1	1
02 Afval				
Tonnage ingezameld huishoudelijk afval:				
Restafval	4.905	4.833	4.700	4.700
Groente-, Fruit- en Tuinafval	2.475	2.699	2.800	2.800
Papier/Karton	2.531	2.506	2.200	2.200
Glas	846	859	845	864
PMD (plastic, metaal en drankenkartons)	634	792	700	700
03 Openbare ruimte				
Wegen, paden etc. buiten de bebouwde kom (in km.)				
• verharde wegen	182	183	183	183
• onverharde wegen	48	48	48	48
• fietspaden	36,2	37,2	37,2	37,2
Wegen, paden etc. binnen de bebouwde kom (in km.)				
• verharde wegen	167	167	168	168
• fietspaden	9,3	9,3	9,7	9,7
Bermen (in m2)	871.9976	886.976	886.976	1.001.739
Sloten (in m1)	107.669	109.669	109.669	149.467
Te inspecteren en reinigingen riolering (5% van het totaal van 308 km)	15 km	15 km	15 km	15 km
Totaal aantal ongevallen, waarvan met				

• dodelijke slachtoffers	3	0	0	0
• ziekenhuis opname	26	31	33	25
• overige ongevallen	139	139	125	120
• uitsluitend materiële schade			185	150

Financiën

De financiële kaders, inclusief nieuw beleid en kapitaallasten investeringen, voor het programma Beheer leefomgeving zijn:

Voor een overzicht van de verwerkte bedragen voor nieuw beleid en investeringen wordt verwezen naar de bijlagen.

Bedragen x1000

Exploitatie	Werkelijk k 2016	Begroting g 2017	Begroting g 2018	Mjb raming 2019	Mjb raming 2020	Mjb raming 2021
Lasten	14.116	11.844	11.737	12.082	12.289	12.535
Baten	6.738	7.702	7.337	7.562	7.787	7.934
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-7.379	-4.142	-4.400	- 4.520	- 4.502	- 4.601
Stortingen en onttrekkingen						
Stortingen	558	166	0	0	0	0
Onttrekkingen	662	125	300	100	50	50
Mutaties reserves	104	-41	300	100	50	50
Gerealiseerd resultaat	-7.275	-4.183	-4.100	- 4.420	- 4.452	- 4.551

Economie en toerisme

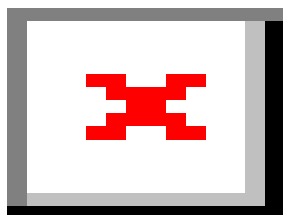
Missie

Wij streven naar een goed ondernemersklimaat voor alle ondernemers. De unieke ligging en landschappelijke kwaliteiten van onze gemeente worden maximaal benut, waarbij er specifieke aandacht is voor logistiek en toerisme.

Context en achtergronden

Economie

De algemene doelstelling van het economisch beleid is het scheppen van duurzame en excellente voorwaarden en het bieden van stimulansen voor bedrijven met als resultaat een duurzame economische ontwikkeling van de gemeente Montferland en het behoud en versterking van werkgelegenheid voor de inwoners van Montferland en de directe omgeving. Wij staan voor een goed ondernemersklimaat voor alle ondernemers.

Montferland is uniek gelegen aan de A12/A3, één van de belangrijkste transportassen naar het Europese achterland. Met name door deze ligging is het gebied interessant voor de vestiging van logistieke functies. Door de doortrekking van de A15 naar de A12 wordt het gebied op termijn nog beter bereikbaar. De relatief korte afstand tot de containerhaven en het goederenspoor van Emmerich geeft mogelijkheden voor multimodaal vervoer.

De gemeente vormt een schakel tussen de Achterhoek en het stedelijk gebied Arnhem Nijmegen. De gemeente werkt in beide regio's samen voor de ontwikkeling en afstemming van nieuwe bedrijventerreinen. Samen met de gemeenten Doetinchem, Bronckhorst en Oude IJsselstreek is zowel het regionale bedrijventerrein van Doetinchem (A18 Bedrijvenpark) als Docks NLD in 's-Heerenberg in ontwikkeling.

Voor het behoud en versterking van de werkgelegenheidsfunctie is het van belang dat bestaande bedrijventerreinen voldoende vitaal blijven en vitaal worden gemaakt en dat zo nodig, afhankelijk van de vraag, voldoende nieuwe bedrijventerreinen worden ontwikkeld, conform het principe van de zogeheten Ladder van duurzame verstedelijking (SER-ladder).

In 's-Heerenberg en Beek zijn per direct bedrijfsterreinen beschikbaar voor plaatselijke bedrijven tot grote internationale bedrijven in met name de sectoren transport en logistiek. De aanleg van glasvezel op de bedrijventerreinen wordt gestimuleerd.

Met de Duitse gemeente Emmerich am Rhein is regelmatig contact over de grensoverschrijdende economische aspecten. Verder werken Montferland en Emmerich samen om de combinatie 's-Heerenberg - Emmerich als logistieke vestigingsplaats verder te ontwikkelen als trimodaal knooppunt.

In het kader van communicatie met het bedrijfsleven worden door het college veelvuldig bedrijfsbezoeken afgelegd. De bedrijfscontactfunctionaris is het vaste aanspreekpunt voor de bedrijven. Met de ondernemersverenigingen zijn er vaste overleggen waarbij met name de winkelvoorzieningen aan de orde komen. In goed overleg met het bedrijfsleven, waaronder ook het

MKB, wordt gewerkt aan een visie, gericht op de ontwikkeling van de economische toekomst van onze gemeente.

Wij stimuleren het sociaal ondernemerschap, hetgeen in de Nota 'Grip op Verandering' is verwoord, waardoor meer mensen met een arbeidshandicap kunnen participeren op de arbeidsmarkt. Ook de afstand tussen onderwijs en arbeidsmarkt vergt een inspanning. Wij benaderen de werkgevers actief om meer werk- en stageplekken te realiseren waardoor deze afstand wordt verkleind.

Als gemeente zijn we een partij die veel opdrachten uitzet. Wij willen binnen de mogelijkheden zoveel mogelijk lokaal en regionaal inkopen, om ook hiermee de lokale economie te versterken. Zowel direct, onder andere in de vorm van het uitnodigen van lokale en regionale bedrijven bij aanbestedingen, als indirect, bijvoorbeeld acties in het kader van armoedebeleid verplicht lokaal te besteden.

Programmadoel:

Het scheppen van optimale voorwaarden en mogelijkheden voor de vestiging van bedrijven. Meer werkgelegenheid en beter ondernemersklimaat.

Recreatie & Toerisme

Voor Montferland is toerisme een belangrijke economische drager (werkgelegenheid, impulsen voor het midden- en kleinbedrijf en de voorzieningen en het starten van nieuwe activiteiten). Voor een vitale toekomst van de gemeente is daarom ontwikkeling en groei van toerisme een uitgangspunt voor het ruimtelijk - economisch beleid.

De kansen worden mede bepaald door een marktgerichte houding en integrale benadering door het beleid. Het gaat niet alleen om ratio's maar ook om de samenhang van de ontwikkeling vanuit een gezamenlijke visie hoe Montferland nog beter op de kaart te zetten.

Montferland heeft voldoende kracht en kansen om impulsen te creëren die het gebied blijvend op de toeristische kaart zetten. Voorwaarde is dat er meer samenhang ontstaat en maatregelen marktgericht worden opgepakt. De gemeente zal hierin blijven faciliteren.

Het Toeristisch-recreatief ontwikkelingsplan (verder: TROP) 'Bestemming Montferland', is vastgesteld in 2007. Het plan speelt in op de ontwikkelingen en trends die er zijn en stelt een aantal opgaven. In 2015 is in afstemming met de adviescommissie en de Montferlandse vereniging voor Toerisme opnieuw gekeken wat Montferland uniek maakt en hoe wij haar op de kaart willen zetten. Gebleken is dat dit plan nog steeds actueel is en daarom als basis kan blijven dienen voor de inspanningen die in 2018 en daarna geleverd zullen worden.

Teneinde de toeristische waarde van onze gemeente meer bekendheid te geven zal worden ingezet op promotie en marketing van het toeristisch product 'Montferland'. Onze eigen VVV zal daarin een belangrijke rol blijven spelen.

Programmadoel:

Het scheppen van betere voorwaarden en mogelijkheden voor de vestiging van bedrijven. Meer werkgelegenheid en beter ondernemersklimaat. Specifiek gericht op recreatie en toerisme.

Verbonden partijen

Economic Board Regio Arnhem Nijmegen

De Economic Board (rechtsvorm is stichting) houdt zich bezig met het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren Health, Energy en Food en de kruisverbanden daartussen. Het doel van de samenwerking is om de regio Arnhem Nijmegen economisch sterk te houden en te krijgen. De stichting wordt gefinancierd via het GO Regio Arnhem Nijmegen.

Stichting Achterhoek Toerisme

De kernactiviteit van de stichting is het verder uitbouwen van de marktpositie van de toeristische-recreatieve sector in de Achterhoek om maximaal rendement te halen uit de werkgelegenheids- en bestedingseffecten voor de regio. De stichting vervult ook de functie van routeontwikkelaar en -beheerder

Samenwerkingsovereenkomst bedrijventerreinen West Achterhoek (SOK)

Met de gemeenten Brockhorst, Doetinchem en Oude IJsselstreek ontwikkelen en beheren we het A18 Bedrijvenpark te Doetinchem en DocksNLD te 's-Heerenberg. Een positief saldo na verevening tussen beide bedrijvenparken genereert trekkingsrechten voor de gemeenten voor herstructureren, revitaliseren en transformeren van bedrijventerreinen in de gemeenten.

Kaderstellende (beleids)nota's

- Raadsprogramma

- Toeristisch-recreatief ontwikkelingsplan Montferland "Bestemming Montferland" (2007)
- Toeristisch-recreatief ontwikkelingsplan Achterhoek "Samen meer bereiken" (2006)
- Structuurvisie Bedrijventerreinen en werklocaties 2010, Provincie Gelderland (2010)
- Verstedelijkingsvisie Stadsregio Arnhem Nijmegen (2011)
- Regionale structuurvisie Achterhoek (2012)
- Structuurvisie Montferland
- Nota 'Grip op verandering'

Programmaonderdelen

Naast het reguliere werk herkennen wij binnen dit programma speerpunten op de volgende programmaonderdelen:

- Economie
- Toerisme

Economie

Wat willen we bereiken?

Jaarlijkse toename van het aantal arbeidsplaatsen tot tenminste 650 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 – 64

Indicatoren Economie

Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	650	-	-
2015	-	619	-
2016	-	-	627

Wat gaan we daarvoor doen?

Bestuurlijk en ambtelijk overleg en gezamenlijke activiteiten met (m.n.) onze bureaus uit Emmerich

Portefeuillehouder: Leppink Burgemeester

Startdatum: 23-09-2015

In uitvoering

Kwaliteit

Op ambtelijk niveau heeft overleg plaatsgevonden. Afgesproken is dat de oosterbureaus met een vervolgactie komen.

Tijd

Op ambtelijk niveau heeft overleg plaatsgevonden. Afgesproken is dat de oosterbureaus met een vervolgactie komen.

Geld

Er is budget beschikbaar. Uit vervolgactie zal duidelijk worden over welk bedrag het gaat en hoe de verdeling D/NL is.

Bevorderen van het voorzien in voldoende werk- en stageplekken bij het bedrijfsleven

Portefeuillehouder: Visser Wethouder

Startdatum: 23-09-2015

In uitvoering

Kwaliteit

Structureel proces. Bij ieder werkbezoek van o.a. het college komt dit onderwerp ter sprake.

Tijd

Doorlopend proces.

- **Geld**
Geen specifiek budget.

Opstellen van een economische visie op de ontwikkeling van Montferland

Portefeuillehouder: Visser Wethouder

Startdatum: 23-09-2015

In uitvoering

- **Kwaliteit**
De actualisatie van de economische visie gemeente Montferland is zo goed als gereed. Op korte termijn zal deze worden voorgelegd aan het college, ter vaststelling.

- **Tijd**
De actualisatie van de economische visie gemeente Montferland is zo goed als gereed. Op korte termijn zal deze worden voorgelegd aan het college, ter vaststelling.

- **Geld**
Past binnen het budget.

Structureel in overleg met (o.a.) MKB over mogelijkheden toename werkgelegenheid

Portefeuillehouder: Visser Wethouder

Startdatum: 23-09-2015

In uitvoering

- **Kwaliteit**
Structurele activiteit die op verschillende manieren tot stand wordt gebracht.

- **Tijd**
Structureel proces.

- **Geld**

Voorbereidingen treffen voor realisering van dubbel spoor tussen Zevenaar en Didam

Portefeuillehouder: Loeff Wethouder

Startdatum: 23-09-2015

In uitvoering

- **Kwaliteit**
De provincie Gelderland is de initiatiefnemer van het project "Spoorverdubbeling Zevenaar - Didam" en de bijbehorende snelheidsverhoging. Het project is een coproductie van de provincie Gelderland, de gemeenten Montferland en Zevenaar en ProRail. In november 2015 zijn inwoners van de gemeente Zevenaar en Montferland geïnformeerd tijdens een informatiemarkt over het project en de bijbehorende tijdsplanning. In 2016 heeft het ontwerp Provinciaal Inpassingsplan (PIP) ter inzage gelegen. In januari 2017 heeft Provinciale Staten het PIP vastgesteld waarna het in februari en maart 2017 ter inzage ligt voor beroep. Als gevolg van viermaal een ingesteld beroep tegen het PIP zal in het derde kwartaal van 2017 uitspraak volgen van de Raad van State.
Spoorverdubbeling en Projectdoelstelling

De lengte van de spoorverdubbeling bedraagt ongeveer 4 kilometer. Het heeft als doel de betrouwbaarheid en robuustheid van de spoorlijn Arnhem-Winterswijk te verbeteren. De maatregelen leiden tot:

het volledig oplossen van het capaciteitsknelpunt tussen Arnhem en Zevenaar

Daarnaast dragen de maatregelen bij aan het verkorten van de reistijden tussen de Achterhoek en Arnhem

het verruimen van de overstaptijden en

het vergroten van de betrouwbaar- en robuustheid van de treindienst.

Met deze maatregelen wordt een betere dienstregeling voor het treinverkeer op het traject Arnhem – Zevenaar – Didam - Doetinchem mogelijk gemaakt.

■ Tijd

De spoorverdubbeling was conform de meest gunstigste planning medio 2018 gereed. Als gevolg van het ingestelde beroep tegen het PIP en het niet minnelijk kunnen verwerven van alle benodigde gronden ontstaat een vertraging waardoor realisatie opschuift richting eind 2019.

■ Geld

De financiering van het dubbelspoor is voor rekening van de Provincie.

Wat willen we bereiken?

Jaarlijkse toename van het aantal bedrijfsvestigingen tot tenminste 120 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 - 64

Indicatoren Economie

Aantal bedrijfsvestigingen

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	120	-	-
2015	-	119	-
2016	-	-	123

Funciemenging

De funciemengingindex weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Period	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	50	-	-
2016	-	-	47,9

Waarderingscijfer ondernemingsklimaat

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	0-meting in 2017	-	-

Waarderingscijfer vestigingsklimaat

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	0-meting in 2017	-	-

Wat gaan we daarvoor doen?**Verkoop van Docks NLD**

Startdatum: 11-03-2016

In uitvoering

Kwaliteit

Er is met veel interesse vanuit de markt gevraagd naar de ontwikkelmogelijkheden op DocksNLD. In korte tijd zijn zaken gedaan waardoor met één jaar geen grond per direct meer beschikbaar is. De grond is verkocht dan wel in optie uitgeven aan drie partijen die respectievelijk netto 10,5 hectare, 11 hectare en 5 hectare gefaseerd zullen gaan afnemen. De bouwwerkzaamheden van twee distributiecentra met een omvang van respectievelijk 4,1 hectare en 2,4 hectare zijn nagenoeg afgerond.

Tijd

In 2016 is circa 10,5 ha. bedrijventerrein aan twee bedrijven uitgegeven. Voor 2017 is een uitgifte van circa 5 hectare geprognosticeerd. In lijn met de prognose wordt thans met de optiehouder op het perceel van 5 hectare gesproken om te komen tot afname.

Geld

Thans wordt gesproken met de optiehouder van het perceel van 5 hectare (meest westelijk gelegen) om te komen tot afname van de grond. Indien afname plaats zal vinden in 2017 is dit overeenkomstig de grondexploitatie.

Via actieve acquisitie stimuleren van verkoop van bedrijfsterreinen

Portefeuillehouder: Leppink Burgemeester

Startdatum: 23-09-2015

In uitvoering

Kwaliteit

- De activiteit grondverkoop op de bestaande bedrijventerreinen, met als resultaat een toename van het aantal arbeidsplaatsen en bedrijfsvestigingen, is sterk afhankelijk van de stand van de economie.
- Op EBTI is 1 kavel verkocht en meerdere partijen hebben interesse geuit in de nog beschikbare kavels.
- Op Matjeskolk is – dankzij een bijstelling van de vierkante meterprijs – sprake van toenemende interesse en één partij is vrij concreet.
- Op DocksNLD heeft Montea aangegeven dat zij haar optie van 5 ha op korte termijn benut tot aankoop van de grond;

Tijd

Structurele activiteit.

Geld

Binnen begroting.

Wat willen we bereiken?

Toename van het aandeel lokale/regionale inkoop tot ten minste 45%

Indicatoren Economie

Toename aandeel lokale/regionale inkoop op totaal in %

Period	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	45	-	-
2015	-	45	-
2016	-	-	42

Wat gaan we daarvoor doen?

Interne voorlichting over mogelijkheden lokale inkoop

Portefeuillehouder: Visser Wethouder

Startdatum: 23-09-2015

Nog niet gestart

Kwaliteit

Afdelingen hebben vorig jaar voorlichting gehad over inkoopbeleid/ groslijstensystematiek en de mogelijkheden om deze lokaal te betrekken. Ook dit jaar zullen er weer voorlichtingsbijeenkomsten voor de afdelingen gegeven worden. Inmiddels is er al gewerkt met de nieuwe groslijstensystematiek en de deelnemende gemeenten (Doetinchem, Oost-Gelre, Montferland en mogelijk ook Bronckhorst) zitten in een evaluatiefase waarbij zaken nog verder worden verbeterd. Hoewel het definitieve inkoopbeleid nog moet worden vastgesteld zijn de essentiële wijzigingen inmiddels aan de afdelingen gepresenteerd.

Tijd

Vanaf juli 2017 jaar zullen er weer opnieuw voorlichtingsbijeenkomsten ingepland worden waarin nogmaals aandacht gevraagd wordt voor de belangrijke aspecten van het inkoopbeleid, de aanbestedingswet, de groslijstensystematiek en de mogelijkheden voor lokale/regionale inkoop.

Geld

Voor interne voorlichting over lokale inkoop zijn nog geen financiële middelen beschikbaar gesteld.

Lokale/regionale bedrijven actief benaderen om mee te doen aan onze aanbestedingen

Startdatum: 11-03-2016

In uitvoering

Kwaliteit

De bedrijven zijn actief benaderd om mee te kunnen doen met de nieuwe groslijstensystematiek. Deze systematiek werkt o.a. met Geografische afstanden per

groslijst. Deze Groslijstensystematiek bevindt zich in een evaluatie fase met als doel deze te verbeteren en verder uit te breiden.

Ook wordt er inmiddels gewerkt met de Checklist Inkoop in i-Writer hierin moeten ze bewust keuzes maken en moeten motiveren waarom ze wel of niet lokale partijen uitnodigen.

Vanaf juli 2017 zullen de afdelingen opnieuw voorgelicht worden over de belangrijkste wijzigingen op inkoopgebied en zal er ook nog eens extra aandacht gevraagd worden voor het invullen van de "Checklist inkoop" waarin het beleidsaspect lokaal en regionale inkoop nog eens extra benadrukt wordt..

■ **Tijd**

■ **Geld**

De indicator Geld speelt hier bij geen benoemingswaardige rol.

Toerisme

Wat willen we bereiken?

Toename van het aantal toeristische overnachtingen met tenminste 5% per jaar

Indicatoren Toerisme Aantal overnachtingen

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	345.000	-	-
2015	-	312.301	-
2016	-	-	303.784

Wat gaan we daarvoor doen?

Geen verhoging van de toeristenbelasting t/m 2018

Portefeuillehouder: Loeff Wethouder
 Startdatum: 23-09-2015
 Gereed

Kwaliteit
 Voorstel gehandhaafd

Tijd

Geld
 Er zijn geen wijzigingen doorgevoerd. Inkomsten worden in het volgende jaar, eind Q1/aanvang Q2 geïnd door cluster Belastingen.

Wat willen we bereiken?

Toename van het aantal arbeidsplaatsen in de sector T&R tot tenminste 55 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 – 64

Indicatoren Toerisme Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	55	-	-
2015	-	-	55,2

Wat gaan we daarvoor doen?

Verminderen van beperkingen van T&R activiteiten

Portefeuillehouder: Loeff Wethouder

Startdatum: 23-09-2015

In uitvoering

Kwaliteit

T.b.v. Recreatie & Toerisme altijd denken in kansen en uitdagingen!

Meegedacht in het proces van het nieuwe subsidiebeleid van ML.

Meegedacht in het proces van een nieuw vergunningenstelsel rondom evenementen.

Tijd

Geld

Is niet van toepassing.

Wat willen we bereiken?

Ontwikkeling van tenminste 2 nieuwe T&R producten per jaar

Indicatoren Toerisme

Aantal ontwikkelde nieuwe T&R producten per jaar

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	2	-	-
2016	-	-	1

Wat gaan we daarvoor doen?

Ontwikkeling en promotie van het TR-product Montferland i.s.m. de VVV

Programmagegevens

Programmaonderdeel/omschrijving prestatiegegevens	Werkelijk 2015	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
01 Economie				
Aantal bedrijfscontacten verkoop bedrijventerreinen	70	50	50	50
Aantal ha bouwrijp gemaakte bedrijventerreinen	0	34	34	0

Programmaonderdeel/omschrijving prestatiegegevens	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
Overzicht mutaties voorraad bedrijventerreinen (in m2)			
Voorraad per 1/1	72.830	336.501	229.259

Toevoegingen	266.511	0	0
Verkopen	2.840	107.242	PM
Voorraad per 31/12	336.501	229.259	PM

Financiën

De financiële kaders, inclusief nieuw beleid en kapitaallasten investeringen, voor het programma Economie en toerisme zijn:

Voor een overzicht van de verwerkte bedragen voor nieuw beleid en investeringen wordt verwezen naar de bijlagen.

Bedragen x1000

Exploitatie	Werkelijk k 2016	Begroting g 2017	Begroting g 2018	Mjb raming 2019	Mjb raming 2020	Mjb raming 2021
Lasten	11.485	1.188	790	753	753	753
Baten	11.006	409	402	402	402	402
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-479	-779	-388	-351	-351	-351
Storting en onttrekkingen						
Storting	30	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	155	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	125	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-354	-779	-388	-351	-351	-351

Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl

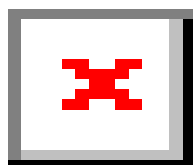
Missie

Inwoners van de gemeente Montferland zijn zich bewust van het belang van een mentaal en fysiek gezonde leefstijl, en integreren dit in hun dagelijkse leven. Inwoners kunnen daarbij gebruik maken van een adequaat voorzieningenniveau.

Context en achtergronden

Een goede gezondheid is voor inwoners, maar ook voor de gemeente, belangrijk. Gezondheid kan door een bepaalde leefstijl beïnvloed worden. In negatieve zin, door o.a. een ongezonde leefstijl en een onveilige fysieke omgeving, maar ook positief, door bijvoorbeeld voldoende te bewegen en door een positieve sociale omgeving. Hierbij geldt dat onze gemeente relatief veel mensen met een lage Sociaal Economische Status (SES) kent. Deze groep heeft een verhoogd risico op ongezond gedrag.

De gemeente is hierbij één speler te midden van veel partijen, zoals de individuele burger zelf, de lokale gemeenschappen, bedrijven, de verenigingen, andere overheden en zorgpartijen. Dit vraagt om samenwerking en integraal werken, soms over gemeentegrenzen heen. Een voorbeeld daarvan zijn de beleidskaders Volksgezondheid voor de periode 2017-2020. Bij de totstandkoming daarvan is regionaal samengewerkt. Zowel wat betreft de Achterhoekse gemeenten als ook met diverse - regionale- partners in het gezondheids- en sociaal domein.

Uitgangspunt voor de kaders is het begrip "*positieve gezondheid*" (Machteld Huber): *'het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven'*.

Sportbevordering/sportstimulering

Het besef dat sport en bewegen een belangrijk middel is om andere doelen te bereiken dan een prettige vrijetijdsbesteding is sterk gegroeid. Sport bevordert de fysieke en mentale gezondheid, het verbindt mensen, versterkt lokale gemeenschappen en vergoot het welzijn. De gemeente Montferland hanteert een actieve houding t.a.v. sport, zichtbaar in investeringen en subsidies.

Combinatiefunctionarissen en Sportbuurtcoaches

Op alle basisscholen in Montferland zijn zgn. combinatiefunctionarissen actief als vakleerkrachten bewegonderwijs en als verbindingsofficier naar de sportverenigingen, sportevenementen en sportprojecten. Hiermee krijgt het bewegonderwijs een kwalitatieve impuls en bewegen leerlingen meer en beter. Voor de doelgroep "senioren" zijn sportbuurtcoaches actief, spelen een belangrijke uitvoerende rol bij leefstijlprojecten gericht op bewegstimulering bij senioren.

Sportverenigingen

In Montferland zijn tientallen sportverenigingen actief, die een breed pallet aan sportactiviteiten aanbieden. Meer dan 40 van hen ontvangen een structurele subsidie, bedoeld om de kosten van de vereniging voor een deel te betalen. Met sportevenementen kunnen meerdere doelen behaald worden zoals bewegstimulering, promotie toerisme en recreatie.

Sport voor mensen met een beperking

Voor mensen met een beperking is sport van groot belang voor hun dagelijks functioneren. Voor hen kan gelden dat het reguliere sportaanbod niet passend is en dat er drempels bestaan ten gevolge van de beperking. De gemeente Montferland kiest er voor deze doelgroep extra aandacht te geven, lokaal en regionaal.

Programmadoel:

De gemeente streeft naar een toename van het aantal mensen dat sport/beweegt, met nadruk op jeugd, senioren en mensen met een beperking.

Sportaccommodaties en Speellocaties

Wil de gemeente sport bevorderen dan is één van de randvoorwaarden daarvoor dat de gemeente beschikt over goede, veilige en betaalbare sportvoorzieningen, die voor iedereen toegankelijk zijn. In nagenoeg elke kern is/zijn één of meerdere sportaccommodatie(s) aanwezig.

De demografische veranderingen (ontgroening en vergrijzing) hebben invloed op het gebruik van deze sportaccommodaties

Ook speelplekken zijn een middel om kinderen te laten bewegen. Ook hier zijn trends zichtbaar: Spelen kan veel uitdagender, zodat kinderen meer en beter spelen. Ook in het ontwikkelen van speelplekken spelen ontgroening en vergrijzing een rol.

Hallen, zalen en zwembaden

De gemeente Montferland is vaak verantwoordelijk voor het onderhoud en het beheer van sportaccommodaties.

Belangrijk is dat het aanbod van sportaccommodaties goed aansluit bij de vraag aangezien de leeftijdsopbouw van de bevolking verandert. Dit heeft gevolgen voor sportverenigingen en daarmee ook voor de sportaccommodaties. Bezettingspercentages spelen een rol. In 2018 krijgt het zgn.

Clusteringsbeleid van de gemeente meer vorm en kan van invloed zijn op en aantal sportzalen.

De kernen Didam en 's-Heerenberg beschikken beide over een overdekt zwembad. Voor de exploitatie subsidieert de gemeente beide exploitanten, zodat zij het zwembad beschikbaar kunnen houden voor de gebruikers. Daarnaast is de gemeente eigenaar van beide gebouwen en verantwoordelijk voor onderhoud en vervangingsinvesteringen. De gemeente gaat in de toekomst financieel minder bij te dragen aan beide zwembaden.

Voetbalaccommodaties

Montferland beschikt over 21 voetbalvelden, waarvan 4 kunstgrasvelden (2 kunstgrasvelden in eigendom bij de vereniging), beschikbaar voor 11 voetbalverenigingen. De gemeente onderhoudt deze velden. De voetbalverenigingen en de KNVB werken aan een plan om met minder gemeentelijke middelen de voetbalsport te kunnen blijven uitoefenen. Ook hier zal het clusteringsbeleid van de gemeente invloed hebben op het aantal door de gemeente onderhouden sportvelden.

Speellocaties

Ook speellocaties zijn van groot belang voor de ontwikkeling van kinderen, zowel motorisch als sociaal. Er is een verschuiving gaande naar avontuurlijke, toegankelijke en natuurlijke plekken (zoals Cool Nature), waarbij de speelplaatsen bewoners de mogelijkheid bieden om te spelen, te bewegen en elkaar te ontmoeten ongeacht de leeftijd (integraal spelen). Logisch gevolg hiervan is dat bestaande traditionele speellocaties voor een deel zullen verdwijnen.

Programmadoel:

De gemeente streeft naar :

- een bij de vraag passend aanbod van sportaccommodaties, die veilig en goed bereikbaar zijn en een voldoende bezetting kennen;
- een groter aanbod van speelvoorzieningen, die door kinderen, maar ook andere leeftijdsgroepen als uitdagend beoordeeld worden.

Leefstijlprojecten

Leefstijlprojecten hebben betrekking op het stimuleren van een gezonde leefstijl bij de bevolking van de gemeente Montferland. Om te voorkomen dat gezondheidsproblemen op latere leeftijd manifest worden, wil de gemeente de aandacht vestigen op overgewicht, gezonde voeding, overmatig alcoholgebruik en roken. Tevens wil de gemeente "meer bewegen" stimuleren.

De gemeente richt haar activiteiten ter bevordering van een gezonde leefstijl vooral op bevolkingsgroepen met een relatief ongezond gedrag of een hoge kwetsbaarheid op dit punt, namelijk jongeren, ouderen en personen met een lage SES.

De voortdurende stijging van overgewicht bij kinderen krijgt extra aandacht in Montferland via het project "Ketenaanpak Overgewicht Montferland" (zorgprogramma's voor kinderen met overgewicht op en screent kinderen specifiek op overgewicht) en het project "Gezonde Kinderen in een Gezonde

Kind omgeving" (extra beweegactiviteiten, gezonde voeding en voorlichting voor kinderen en ouders).

Het beweeggedrag van kleine kinderen wordt extra gestimuleerd via uitvoering van het project "Nijntje Bewegdiploma" voor kleuters. De gemeente investeert in extra beweegactiviteiten op basisscholen en laat dit uitvoeren door de combinatiefunctionarissen.

Het project "Vitaal Veilig Wonen Montferland" heeft tot doel via 600 huisbezoeken senioren, een programma voor een jaar te starten gericht op valpreventie en val breken, en op beweegstimulering. Het project "Slimmer" richt zich op ouderen, met een verhoogde kans op diabetes.

Alcoholgebruik en roken door jongeren krijgt in Montferland aandacht met name via de GGD (schoolartsen en -verpleegkundigen). Voor het tegengaan van alcoholgebruik onder 18-minners wordt extra geïnvesteerd door instellingen, ondernemers, politie en Boa's middels voorlichting, handhaving en sanctionering.

Programmadoel:

De gemeente streeft naar een aanbod van leefstijlprojecten voor specifieke doelgroepen om daarmee gezond gedrag te bevorderen.

Gezondheidsbeleid

Algemeen

De basis voor 'meedoen' is dat burgers gezond zijn. "Voorkomen is daarbij beter (en goedkoper) dan genezen" (preventie i.p.v. curatie). Daarom is de aandacht van de gemeente hierbij vooral gericht op de eerstelijns gezondheidszorg, gezondheidsvoorlichting en projecten gericht op de bevordering van een gezonde leefstijl. Het wettelijk kader hieromtrent wordt gevormd door de Wet publieke gezondheid. Gezonde leefstijl-projecten zijn hiervoor al beschreven. Met de invoering van het project 'Hartveilig wonen' en de 'First Responder Brandweer' wordt er snel eerste hulp verleend na een melding van een hartstilstand. Echt een verbetering, die levensreddend kan zijn.

Preventief gezondheidsbeleid

De GGD is zowel de eerste adviseur van gemeenten alsook een van de uitvoerders, denk aan de Jeugdgezondheidszorg (4-18 jaar), van preventieve gezondheidstaken. Vierjaarlijks monitort de GGD de gezondheidstoestand van een bevolkingsgroep. In 2017 was dat de Jeugdmonitor (0-12 jarigen). De resultaten daarvan worden in de eerste helft van 2018 gepubliceerd. In 2018 wordt er geen monitor (onderzoek) uitgevoerd omdat de volwassenenmonitor gecombineerd wordt met de ouderenmonitor. Dat heeft plaatsgevonden in 2016. Resultaten daarvan zijn gepubliceerd in de eerste helft van 2017.

Bereikbaarheid en beschikbaarheid van gezondheidsvoorzieningen en geneeskundige hulpverlening zijn voor de inwoners van evident belang. Spoedeisende hulpverlening dient goed georganiseerd te zijn. Wat dat laatste betreft is een project van start gegaan van grensoverschrijdende samenwerking waar het de spoedeisende ambulancezorg betreft.

Programmadoel:

De gemeente streeft naar een integraal aanbod van activiteiten gericht op gezondheidsvoorlichting, leefstijlprojecten en eerste hulp, waardoor meer mensen de eigen regie over het leven kunnen voeren.

Verbonden partijen

GGD Noord- en Oost-Gelderland

De GGD NOG is de - wettelijk verplichte - gezondheidsdienst van en voor 22 gemeenten. Het doel van de GGD is het uitvoeren van taken die de gezondheid van onze inwoners bevorderen en vallend onder de Wet publieke gezondheid. De reguliere taken die de GGD uitvoert worden gefinancierd vanuit de inwonersbijdrage.

Kaderstellende (beleids) nota's

- Kaderverordening Subsidies Montferland
- Subsidieregeling Maatschappelijk Welzijn Montferland
- Raadsprogramma
- Regionale beleidsvisie "Achterhoek in beweging"

- Nota grip op Verandering.
- Nota Lokaal Gezondheidsbeleid (oktober 2017 komt nieuwe Gezondheidsnota 2017-2020 in de raad).
- Beleidsplan "Spelen in Montferland"

Programmaonderdelen

Naast het reguliere werk herkennen wij binnen dit programma speerpunten op de volgende programmaonderdelen:

- Sportbevordering
- Sportaccommodaties en speellocaties
- Leefstijlprojecten
- Gezondheid

Sportbevordering

Wat willen we bereiken?

Percentage volwassenen dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen stabiliseert op 52 %

De trend in Nederland is dat volwassenen steeds minder bewegen. (dat wordt onderzocht onder alle volwassenen via enquêtes). Reden is vooral het toenemend zitgedrag en afname lidmaatschap sportverenigingen. Hierdoor is stabilisatie al een uitdaging.

Indicatoren Sportbevordering

Percentage volwassenen dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2015	53	-	-
2016	-	52	-
2018	-	-	52

Wat gaan we daarvoor doen?

Inzet van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches

Regionaal coördinator inzetten om mensen met een beperking te ondersteunen bij het vinden van een passend sportaanbod en/of evenement

Sportinitiatieven van verenigingen, combinatiefunctionarissen, scholen ondersteunen met financiële middelen en promotie

Sportverenigingen ondersteunen met subsidie, informatie en samenwerkingsmogelijkheden

Wat willen we bereiken?

Percentage inwoners dat sport blijft gelijk (50 %)

Algemene trend in Nederland is dat het percentage afneemt. Montferland investeert in sportdeelname om te stabiliseren.

Indicatoren Sportbevordering

Percentage inwoners dat sport

Period	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
-	-	-	-
2014	-	50	-
2018	-	-	50

Leefstijlprojecten

Wat willen we bereiken?

Percentage kinderen met overgewicht in de leeftijd tot 12 jaar daalt met 1%

Indicatoren Leefstijlprojecten

Percentage kinderen in de leeftijd 0-12 jaar met overgewicht

Period	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	17	-	-
2013	-	-	15

Wat gaan we daarvoor doen?

Het regisseren van het GKGK-project

Het regisseren van de "Ketenaanpak Overgewicht"

Regisseren van het project "Slimmer" (verhoogd risico op diabetes)

Senioren stimuleren tot gezonde leefstijl en veilig huis via ontwikkeling en uitvoering project "Vitaal Veilig Wonen Montferland"

Wat willen we bereiken?

Percentage senioren (65-75 jaar) dat voldoende beweegt (NNGB-norm) stabiliseert op 81 %

Indicatoren Leefstijlprojecten

Percentage senioren 65-75 dat de NNGB behaalt

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	81	-	-
2015	-	81	-
2016	-	-	81

Wat willen we bereiken?

Het percentage valongelukken onder ouderen boven de 65 jaar daalt met 10 %

Indicatoren Leefstijlprojecten**Aantal valongelukken met ziekenhuisopname per 10.000 inwoners vanaf 65 jaar**

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	110	-	-
2014	-	-	135

Wat willen we bereiken?

Het percentage jongeren van 12 tot 16 jaar dat op tenminste 5 dagen minstens 1 uur beweegt stabiliseert op 65 %

Indicatoren Leefstijlprojecten**Percentage jongeren (13 t/m 16 jaar) dat op tenminste 5 dagen minstens 1 uur beweegt**

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2011	58	-	-
2015	-	65	-
2019	-	-	65

Sportaccommodaties en speellocaties

Wat willen we bereiken?

Aandeel speellocaties dat voldoet aan de nieuwe visie op spelen stijgt naar 30% in 2018

Indicatoren Sportaccommodaties

Percentage speellocaties van het totaalaanbod dat voldoet aan de nieuwe visie op spelen

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	30	-	-
2015	-	15	-
2016	-	-	18

Wat gaan we daarvoor doen?

(Bestaande) speellocaties opheffen en (her)inrichten tot groene, natuurlijke speelplekken en/of waarbij de actieve leefstijl voor alle leeftijden wordt gestimuleerd

Startdatum: 11-03-2016

Afronding

Kwaliteit

Tijd

Continu proces . Huidig proces zit in de afronding, direct daarna start een nieuwe cyclus.

Geld

Wat willen we bereiken?

Onderzoek moet een gedegen resultaat opleveren ten aanzien van de vraag of hoe en waar een nieuw zwembad in Didam gebouwd moet worden

Wat gaan we daarvoor doen?

Met inbreng van een extern gespecialiseerd bedrijf onderzoek uitvoeren en daarbij in ieder geval de zwemverenigingen bij betrekken. Na een "go or na go" voorbereidingen treffen voor de bouw van een zwembad in 2020

Wat willen we bereiken?

De aankomende jaren wil de gemeente 11 voetbalaccommodaties clusteren

Wat gaan we daarvoor doen?

Met een extern bureau voetbalaccommodaties clusteren in samenwerking met de verenigingen en de gemeente

Gezondheid

Wat willen we bereiken?

Het percentage inwoners dat de eigen gezondheid als goed beoordeelt is 76 %

Indicatoren Gezondheid

Het percentage volwassen inwoners dat de gezondheid als goed ervaart

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2012	78	-	-
2016	-	75	-
2020	-	-	78

Wat willen we bereiken?

Het percentage volwassen inwoners dat meer alcohol gebruikt dan geadviseerd door Gezondheidsraad daalt met 2%

Indicatoren Gezondheid

Het percentage volwassen inwoners dat meer alcohol gebruikt dan geadviseerd door de Gezondheidsraad

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2012	23	-	-
2016	-	29	-
2020	-	-	27

Wat gaan we daar voor doen?

Organiseren van voorlichtingsactiviteiten over leefgewoonten

Portefeuillehouder: Wolsing Wethouder

Startdatum: 24-09-2015

Gereed

Kwaliteit

Op diverse plekken en aan diverse groepen, denk aan scholen, maar ook aan de groep ouderen, worden vanuit verschillende disciplines voorlichtingsactiviteiten georganiseerd.

Tijd

Dit is een doorlopend proces. Voorlichtingsactiviteiten zullen gegeven blijven worden.

Geld

Deze activiteiten kunnen worden gerealiseerd binnen de beschikbare budgetten.

Wat willen we bereiken?

Het percentage jongeren (klas 2 en 4 voortgezet onderwijs) dat recentelijk alcohol heeft gedronken daalt met 5%

Indicatoren Gezondheid

Het percentage jongeren (klas 2 en 4 voortgezet onderwijs) dat recentelijk alcohol heeft gedronken.

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2011	38	-	-
2015	-	39	-
2019	-	-	34

Wat gaan we daar voor doen?

Gerichte voorlichting geven o.a. door de GGD op scholen

Met het opstellen van een 'Preventie –en Handhavingsplan Drank –en Horecawet' het alcoholgebruik beïnvloeden

Wat willen we bereiken?

Percentage van gevallen, waarbij binnen 6 minuten na hartstilstand reanimatie en AED inzetbaar is, blijft 95%

Indicatoren Gezondheid

Percentage inzetten AED/reanimaties die binnen 6 minuten aanwezig zijn

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2015	85	-	-
2016	-	95	-
2018	-	-	95

Wat gaan we daar voor doen?

Uitvoering geven aan Project Hartveilig wonen en first-respondertaak brandweer.

Wat willen we bereiken?

He percentage oproepen die voldoen aan de normen van de aanrijtijden van de ambulances stijgt met 5 %

Indicatoren Gezondheid

Het percentage dat de aanrijtijd van de ambulances voldeed aan de normtijd

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2015	89	-	-
2016	-	90	-
2018	-	-	95

Wat gaan we daar voor doen?

Overleg organiseren met ambulancevervoerders over hun resultaten t.a.v. de aanrijtijden

Portefeuillehouder: Wolsing Wethouder

Startdatum: 24-09-2015

Gereed

Kwaliteit

Er is contact met de ambulancedienst over aanrijtijden. Echter dit is geen bestuurlijk overleg. De noodzaak daartoe is ook niet direct aanwezig, alhoewel de 95% norm gemeentebreed niet geheel wordt gehaald.

Tijd

Geld

Hiermee is geen geld gemoeid.

Programmagegevens

Programmaonderdeel/omschrijving prestatiegegevens	Werkelijk 2015	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
Aantal verleende sportevenementsubsidies (1)	15	13	15	15
Aantal verleende subsidies sportverenigingen (2)	44	45	44	44
Aantal verenigingen dat deelneemt aan de Nationale Sportweek (3)	33	5	20	10
02 Speellocaties en sportaccommodaties				
Aantal bijeenkomsten met gezamenlijke voetbalverenigingen	6	4	6	6
Aantal nieuw ontwikkelde kunstgrasvelden	0	0	2	2
Aantal speellocaties dat opgeheven of heringericht wordt	0	7	6	6
03 Leefstijlprojecten				

Aantal bijeenkomsten i.v.m. aanpak overgewicht Jeugd (4)	7	2	6	4
Aantal door de gemeente geregisseerde bewegcursussen voor beweegaanbieders in Beweegtuinen	6	4	6	6
Aantal senioren dat thuis bezocht wordt in verband met project Vitaal Veilig Wonen Montferland			600	600
04 Gezondheid				
Aantal voorlichtingsactiviteiten over leefgewoontes	4	4	4	4
Aantal goedgekeurde en gecontroleerde AED's	14	22	25	25
Aantal geregistreerde vrijwilligers Project "Hartveilig Wonen"	n.v.t.	260	300	350

Toelichting bij de kengetallen

1. Aanvraag, onderzoek, toekenning, ondersteuning en promotie
2. Doelgroepsubsidies, onderhoudssubsidies, accommodatiesubsidies
3. Afstemming activiteit, coördinatie en promotie
4. Zgn. Ronde tafelconferenties GKGK ("Gezonde Kinderen in een Gezonde Kinderomgeving"), bijeenkomsten Vitakom (samenwerkingsproject met Emmerich) en Project Ketenaanpak Overgewicht Jeugd.

Financiën

De financiële kaders, inclusief nieuw beleid en kapitaallasten investeringen, voor het programma Leefbaarheid, veiligheid en cultuur zijn:

- = *nadelig*, (bedragen x1.000)

Voor een overzicht van de verwerkte bedragen voor nieuw beleid en investeringen wordt verwezen naar de bijlagen.

Bedragen x1000

Exploitatie	Werkelijk k 2016	Begroting g 2017	Begroting g 2018	Mjb raming 2019	Mjb raming 2020	Mjb raming 2021
Lasten	4.550	3.929	3.643	3.696	3.526	3.476
Baten	493	529	529	529	530	530
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-4.057	-3.400	-3.114	- 3.167	- 2.996	- 2.946
Storting en onttrekkingen						
Storting	19	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	1.165	180	0	0	0	0
Mutaties reserves	1.145	180	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-2.912	-3.220	-3.114	- 3.167	- 2.996	- 2.946

Jeugd, onderwijs en cultuur

Missie

De gemeente Montferland wil dat inwoners een pedagogisch leefklimaat ervaren, waarin jeugdigen gezond en veilig kunnen opgroeien, waarin ruimte is om hun talenten te ontwikkelen, om een goed opleidingsniveau te behalen en om perspectief te hebben op een eigen inkomen.

De gemeente Montferland streeft naar een verhoging van het leefklimaat van haar inwoners door het optimaliseren van het aanbod van voorzieningen en activiteiten op het terrein van ontmoeting en cultuur.

Context en achtergronden

Jeugd

Onder jeugd wordt verstaan de bevolkingsgroep in de leeftijd van 0 tot en met 18 jaar. Het is van essentieel belang om deze groep kansen te geven om zich op een goede manier te ontwikkelen. Tijdens de jeugdijaren worden kennis en vaardigheden aangeleerd, die nodig zijn in het verdere leven. Ook het kunnen ontmoeten van andere leeftijdgenoten is voor de ontwikkeling van jeugdigen van belang. Deze groep neemt door de ontgroening, zoals al voorspeld in de Nota Grip op verandering de komende jaren af. Ook zal de afname gevolgen hebben voor het voorzieningenniveau voor de jeugdigen. Het beleid op het terrein van de jeugd kan onderverdeeld worden in preventie en jeugdhulp. Preventie richt zich op de totale doelgroep.

Preventie

Onder preventie vallen in dit kader: Voor- en vroegschoolse educatie, toezicht op het leerplichtverzuim, de integrale jeugdgezondheidszorg, het jongerenwerk in de jongerencentra en preventie activiteiten van het Sociaal Team Jeugd.

Voor en Vroegschoolse Educatie

De laatste jaren was het percentage jongeren, dat een voorschools traject bezoekt afgenomen. Vanaf 2016 werken we met het gekanteld beleid "geld volgt kind" met als doel: Leerlingen starten zonder achterstand op het basisschool. Tevens wordt het geïnvesteerd in de behalen van de 3F taal niveau voor alle in de gemeente Montferland werkende pedagogische medewerkers. Dit is gedeeltelijke een opdracht van het Rijk waarvoor ook budgetten ontvangen worden.

Jeugdhulp

De jeugdhulp richt zich op een kleine groep, ca 8% van het totaal aantal jongeren. Deze jongeren hebben wat extra hulp nodig om zich te kunnen ontwikkelen. Sinds 1 januari 2015 heeft de gemeente de taak om de gehele jeugdhulpverlening te verzorgen. Dit betekent de zorg te financieren, te indiceren en voor een deel zelf uit te voeren. Hiervoor heeft de gemeente van het Rijk een budget ontvangen. Bij de toerekening van de budgetten is er rekening gehouden met de veronderstelling dat de gemeente de taken efficiënter kan uitvoeren en is er dus een **forse** korting doorgevoerd op het budget. Dit houdt in dat de gemeente ervoor moet zorgen dat er goede hulpverlening moet plaatsvinden maar ook dat er een efficiëncyslag moet plaatsvinden om de hulpverlening goedkoper te maken. Er zal dan ook meer ingezet worden op preventie en kortdurende ambulante zorg, om duurdere zorg te vermijden.

De toegangspoort voor de inwoners van Montferland vindt plaats in het Sociaal Team, en met betrekking tot de jeugd in het Sociaal Team, team Jeugd. Hier kunnen dan alle inwoners terecht en wordt de problematiek vanuit de jongere en zijn omgeving (gezin) bekeken.

Programmadoel:

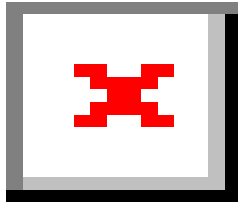
De gemeente streeft naar:

- de afname van het aantal kinderen in een kwetsbare positie.
- een effectiever en efficiënter georganiseerd aanbod van jeugdhulp.

Onderwijs

Onderwijs is van essentieel belang voor de jeugd en volwassenen om hun talenten te ontwikkelen. Onderwijs is ook een onderdeel van de opvoeding van kinderen om uit te groeien tot volwaardige

deelnemers aan de samenleving. Op 1 januari 2017 bedroeg het aantal leerplichtige inwoners in de leeftijd van 5 tot en met 16 jaar 4609 (t.o.v. 4741 het jaar daarvoor).

Dit aantal zal de komende jaren door de ontgroening afnemen.

De gemeente heeft op 1 januari 2017 14 basisscholen. De scholen in Loerbeek (2013) en Stokkum (2015) zijn inmiddels gesloten vanwege het geringe aantal leerlingen. Het aantal scholen zal op termijn nog verder dalen omdat de basisgeneratie met 30% afneemt. In de periode 2010-2016 was de afname al ruim 27%.

Dit zorgt er voor dat er in de onderwijsgebouwen sprake is van leegstand: overcapaciteit in m². Dit is niet wenselijk, omdat geld dat bedoeld is voor het geven van onderwijs besteed wordt aan huisvesting. Door de daling van de basisgeneratie komt er druk op de instandhouding van een aantal scholen in de kleine kernen. Met de terugloop van het leerlingenaantal zal de overcapaciteit stijgen, door sluiting/fusie van scholen zal de overcapaciteit dalen. In augustus 2017 sluit de Antoniuschool in Nieuw-Dijk haar deuren. Hierdoor zal het totale aanbod m² dalen.

Om er voor te zorgen, dat ieder kind in Montferland een school in de nabijheid (ca. 3 kilometer afstand) kan bezoeken is er samen met de schoolbesturen een huisvestingsvisie opgesteld. In de visie wordt gewerkt met spreidingsgebieden, waarbij Montferland is verdeeld in 5 gebieden. In deze gebieden zullen op termijn 1 of meerdere scholen aanwezig zijn. De visie is gebaseerd op de zorg voor kwalitatief goed onderwijs, bereikbaar en goed verdeeld over de gemeente.

Passend Onderwijs

Een andere ontwikkeling binnen het onderwijs is de invoering van het Passend Onderwijs. Om hier uitvoering aan te geven, worden door de samenwerkingsverbanden ondersteuningsplannen opgesteld. Deze plannen behoeven de goedkeuring van de gemeente. De gemeente heeft hier een sturingsinstrument in handen om invulling te geven aan de ondersteuning die aan kinderen uit Montferland geboden wordt. Daarnaast linkt Passend Onderwijs met jeugdzorg. Kinderen in het basisonderwijs met bepaalde problematiek behoeven specifieke aandacht op het terrein van onderwijs, maar soms ook op het terrein van zorg. Dit zal afgestemd moeten worden tussen het onderwijs en de gemeente. Op basis hiervan zullen de leerlingen met leer- en/of gedragsproblemen veel meer dan voorheen naar de basisschool in de eigen gemeente of de school voor voortgezet onderwijs in de omgeving gaan, met de nodige zorg van de school. Hierdoor zal er ook sprake zijn van minder vervoer naar de scholen voor speciaal onderwijs. Er wordt rekening gehouden met een afname van het aantal te vervoeren leerlingen en dus ook de kosten van vervoer. De kosten zullen tevens afnemen doordat er ingezet wordt op zelfstandig leren reizen.

Programmadoel:

De gemeente streeft naar:

- het optimaliseren van de huisvesting van het basisonderwijs.
- het beperken van het aantal leerlingen dat het speciaal onderwijs bezoekt.

Ontmoeting en Cultuur

De inwoners van de gemeente vormen niet alleen een woongemeenschap, maar ook een leefgemeenschap. Ontmoetingsmogelijkheden en deelname aan culturele activiteiten dragen niet alleen bij aan de persoonlijke ontwikkeling van mensen, maar zijn ook van belang voor de sociale cohesie in de gemeenschap. Cultuur is een middel om mensen te betrekken bij de samenleving. Daarom willen we bereiken dat bekendheid over en deelname van de bevolking aan activiteiten op het gebied van kunst en cultuur toeneemt, in het onderwijs liggen hiervoor kansen. De combinatiefunctionaris Cultuur vervult hierbij een belangrijke rol.

In Montferland rekenen wij tot het taakveld cultuur de activiteiten van muziek-, zang- en dansverenigingen, het muziekonderwijs, het theateraanbod, musea en het openbaar

bibliotheekwerk. De bibliotheek draagt bij aan het verminderen van laaggeletterdheid onder de bevolking, het verminderen van taalachterstand en de toename van het aantal inwoners dat leest (leesbevordering). Op het gebied van mediawijsheid vervult de bibliotheek een taak, net als bij het ontwikkelen van digitale vaardigheden van inwoners die daar behoefte aan hebben. De bibliotheken in Nederland staan voor nieuwe uitdagingen. De klassieke, en veruit meest bekende, uitleenfunctie zal minder en minder worden. Zelfontplooiing van burgers staat voorop. De bibliotheek kan door laagdrempelige toegang de middelen daartoe leveren. Ook activiteiten als carnaval en kermis hebben een belangrijke verbindende functie. De culturele infrastructuur is vooral kleinschalig en dicht bij huis. Dat betekent dat de inwoners van Montferland voor een meer professioneel cultuur- en theateraanbod zijn aangewezen op voorzieningen in de regio. Stimulering van activiteiten rondom kunst en cultuur heeft als vertrekpunt de eigen kracht van de betreffende verenigingen en de Montferlandse samenleving. De gemeente beschikt over een uitgebreid netwerk van accommodaties waarin de gemeenschappen hun sociale activiteiten kunnen organiseren. Deze accommodaties zijn verschillend als het gaat om eigendom, beheer en exploitatie. Als uitgangspunt is gekozen dat de gemeenschappen zo veel mogelijk zelf de verantwoordelijkheid dragen voor de instandhouding van dergelijke accommodaties. Hierover zal nader overleg plaatsvinden met de vertegenwoordigers van de gemeenschappen.

Programmadoel Cultuur & Ontmoeting:

De gemeente streeft naar goede leefbaarheid en sociale samenhang in de kernen, door het verder vormgeven en versterken van het culturaanbod in de gemeente. Wij willen daarom stimuleren dat meer inwoners meedoen aan culturele (in de brede zin) activiteiten. De gemeenschappen worden meer eigen verantwoordelijkheid gegeven om huisvesting te organiseren waar ook ontmoetingsactiviteiten plaatsvinden.

Verbonden partijen

GGD Noord- en Oost-Gelderland

De GGD NOG is de - wettelijk verplichte - gezondheidsdienst van en voor 22 gemeenten. Het doel van de GGD is het uitvoeren van taken die de gezondheid van onze inwoners bevorderen en vallend onder de Wet publieke gezondheid. De reguliere taken die de GGD uitvoert worden gefinancierd vanuit de inwonersbijdrage.

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL)

Het ECAL is een gemeenschappelijke regeling voor de gemeenten in de Achterhoek en voert de wettelijke archieftaken uit conform de Archiefwet. Daarnaast voert de ECAL ook voor de provincie en drie andere gemeenten overige erfgoedtaken uit, zoals documentatie en onderzoek en heeft een publieksfunctie.

Huisvesting Voortgezet Onderwijs in de Liemers

De uitvoering, financiering en bekostiging van de huisvesting van het voortgezet onderwijs in de gemeenten Duiven, Montferland en Zevenaar is aan deze gemeenschappelijke regeling opgedragen.

NV Cultureel Centrum Amphion

Amphion is een belangrijk cultureel centrum voor Doetinchem en de regio en bevordert het culturele leven in oostelijk Gelderland.

Kaderstellende (beleids)nota's

- Raadsprogramma 2014-2018
- Nota "Wijk- en kerngericht werken"
- Integraal Veiligheidsbeleid 2016-2019
- Subsidieregeling Jeugd en Onderwijs Montferland 2016
- Raadsprogramma 2014-2018
- Nota Grip op Verandering
- Beleidsplan Jeugdbeleid
- Huisvestingsvisie 2015-2023 gemeente Montferland

Programmaonderdelen

Naast het reguliere werk herkennen wij binnen dit programma speerpunten op de volgende programmaonderdelen:

- Jeugd

- Onderwijs
- Cultuur en ontmoeting

Jeugd

Wat willen we bereiken?

Het percentage jeugdigen dat een beroep doet op de geïndiceerde jeugdhulp neemt af met 2% in de periode 2017-2020. Daarbinnen een verschuiving laten plaatsvinden van dure naar goedkope zorg.

Door in te zetten op preventie, voorliggend veld en de eigen kracht van de burger wil de gemeente Montferland op termijn minder geïndiceerde zorg verlenen. Daarnaast een verschuiving van zware naar lichte zorg. Het Sociaal team jeugd zal meer zorg gaan verlenen (lichte zorg). Niet-vrij toegankelijke zorg is een indicator voor wat zwaardere zorg en niet-vrij toegankelijke jeugdhulp met verblijf is een indicator voor de echt zwaardere zorg.

Indicatoren Jeugd

Percentage jeugdigen dat door huisartsen rechtstreeks verwezen is naar niet vrij toegankelijke jeugdhulp

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	Afname met 10%	Nulmeting 2017	-

Percentage jeugdigen dat niet vrij toegankelijke jeugdhulp met verblijf ontvangt

Period	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2015	1,3	-	-
2016	-	1,5	-
2020	-	-	1,1

Percentage jeugdigen dat niet vrij toegankelijke jeugdhulp ontvangt

Period	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2015	11,1	-	-
2016	-	11,6	-
2020	-	-	10

Percentage jeugdigen dat vrij toegankelijke hulp van het Sociaal Team jeugd ontvangt

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	Toename met 2%	Nulmeting 2017	-

Wat gaan we daarvoor doen?

Binnen het sociaal team-afdeling Jeugd en gezin gespecialiseerde kennis inzetten op het terrein van GGZ

De gemeente gaat investeren op lichte en goedkopere zorgvormen en voorlichtingen, om zo de vraag naar duurdere zorg te verminderen

De gemeente subsidieert het bezoek van een voor- en vroegschoolse voorziening, aan ouders van een VVE- doelgroepkind

De huisartsen informeren over de hulpverleningstrajecten binnen het sociaal team, en de mogelijkheden om snel hulp in te zetten.

Kortdurende ambulante hulp door het sociaal team inzetten

Wat willen we bereiken?

Het percentage kinderen dat gebruik maakt van VVE stabiliseren op 95%

Indicatoren Jeugd

Het aantal kinderen dat een VVE-traject volgt

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2015	72	-	-
2016	-	94	-
2018	-	-	95

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente subsidieert deelname aan VVE voor kinderen met een indicatie

Wat willen we bereiken?

Het percentage vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie neemt af met 0,3%

Indicatoren Jeugd

Aantal relatief verzuimers per 1.000 leerlingen

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
-	-	-	-
2016	-	51	-
2018	-	-	45

Percentage vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie

Period	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2015	1,9	-	-
2016	-	1,3	-
2018	-	-	1,0

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente voert gesprekken met de jongeren en ouders als er sprake is van relatief of absoluut verzuim

Wat willen we bereiken?

Het percentage meldingen van overlast door jongeren neemt af met 10%

Indicatoren Jeugd

Aantal meldingen over overlast gevende jeugdigen (tot 18)

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2015	240	-	-
2016	-	221	-
2018	-	-	200

Wat gaan we daarvoor doen?

Controles uitvoeren in de openbare ruimte, op plekken waar veel jongeren tezamen komen

Onderwijs

Wat willen we bereiken?

Afname van de leegstand in de basisscholen met 1100 m2 op termijn.

In 's-Heerenberg zijn drie basisscholen met overcapaciteit. Met de komst van een nieuwe school (centrale huisvesting voor de drie scholen) zal er minder overcapaciteit zijn, omdat deze nieuwe school wordt ingericht op basis van de huidige leerlingenaantallen. De oude schoolgebouwen worden aan het onderwijs onttrokken (en daarmee wordt ook de overcapaciteit verminderd).

Indicatoren Onderwijs

Minder overcapaciteit in m2

Period	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2015	4.600	-	-
2016	-	4.600	-
2020	-	-	3.500

Wat gaan we daarvoor doen?

De mogelijkheden onderzoeken voor centrale huisvesting in s-Heerenberg voor de 3 basisscholen.

Wat willen we bereiken?

Het aantal leerlingen dat verwezen wordt naar het speciaal onderwijs neemt af

Er vindt een wisselwerking plaats tussen zorg en onderwijs

Indicatoren Onderwijs

Minder leerlingen op speciaal onderwijs

Periode	3. Laatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2015	243	-	-
2016	-	228	-
2020	-	-	200

Wat gaan we daarvoor doen?

Leerlingen extra ondersteuning bieden op het reguliere onderwijs, zodat verwijzing naar speciaal onderwijs indien mogelijk voorkomen wordt.

Wat willen we bereiken?

Het percentage leerlingen, dat vervoerd wordt naar scholen voor speciaal onderwijs neemt af met 10%

Indicatoren Onderwijs

Minder leerlingen maken gebruik van vervoer

Periode	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting	1. Streefwaarde
2015	240	-	-
2016	-	189	-
2018	-	-	180

Wat gaan we daarvoor doen?

Met de ouders van leerlingen die recht hebben op leerlingenvervoer, kijken naar alternatieve vormen: eigen vervoer, per fiets etc.

Cultuur & ontmoeting

Wat willen we bereiken?

Het percentage Montferlandse leerlingen dat onderwijs volgt op de muziekscholen neemt toe.

Indicatoren Cultuur & ontmoeting

Aantal leerlingen muziekschool (bron: jaarrekeningen muziekscholen)

Er wordt niet meer (alleen) gekeken naar de subsidiabele leerlingen van de muziekscholen, maar naar alle Montferlandse leerlingen van de muziekscholen. Hierdoor worden alle Montferlandse kinderen betrokken in de meting. Voorheen werden alleen de subsidiabele leerlingen in de meting betrokken.

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	0-meting	-	-

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij ondersteunen de muziekscholen om daarmee muziekeducatie in het primair onderwijs te verzorgen en toegankelijk muziekonderwijs voor de jeugd aan te bieden.

Wat willen we bereiken?

Het percentage leden van de Bibliotheek Montferland blijft stabiel (niveau 2016).

Indicatoren Cultuur & ontmoeting

% bevolking dat lid is van de basisbibliotheek

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	23,35	-	-
2015	-	24,17	-
2016	-	-	23,35

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij ondersteunen de bibliotheek zodat zij activiteiten kan uitvoeren ten behoeve van leesbevordering, vnl. onder de doelgroep jeugd. Daarnaast het organiseren van activiteiten voor volwassenen om mee te kunnen doen in de maatschappij.

Wat willen we bereiken?

De taalachterstand van onze inwoners neemt af en de digitale vaardigheden nemen toe.

Indicatoren Cultuur & ontmoeting**Meer deelnemers aan projecten gericht op verbetering digitale vaardigheden**

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	0-meting	-	-

Meer deelnemers aan projecten gericht op vermindering taalachterstanden

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	0-meting	-	-

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij ondersteunen de bibliotheek t.b.v. de Taalhuizen en Digisterker.

Wat willen we bereiken?

Het aantal welzijnsaccommodaties dat door de gemeenschap wordt beheerd neemt met één toe.

Indicatoren Cultuur & ontmoeting**Aantal gemeenschapsaccommodaties in beheer van de gemeenschap.**

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	8	-	-
2016	-	3	-
2017	-	-	7

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeenschappen motiveren om het beheer van de gemeenschapshuizen over te nemen en daar de randvoorwaarden voor scheppen

Programmagegevens

Programmaonderdeel/omschrijving prestatiegegevens	Werkelijk 2015	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
01 Jeugd				
Aantal ingezette jeugdhulprojecten (in 2015 nog niet specifiek gemeten en geregistreerd vanwege 1e jaar uitvoering van deze taak)	575	1105	1100	1100
• Sociaal team jeugd		340	395	400

• Huisarts		350	550	345 (POH- jeugd: 250)
• Jeugd of kinderarts		0	10	10
• Medisch specialist		40	40	40
• Gedwongen kader		50	50	50
• Verwijzer onbekend		255	100	0
• Geen verwijzer		65	55	45
Waardering cliënten over het sociaal team jeugd		7,9	8	8
Aantal preventie activiteiten			15	20
Afname rechtstreekse doorverwijzingen van huisartsen naar jeugdhulp		350	550	300
Aantal gesubsidieerde plekken VVE			55	55
Aantal gesubsidieerde reguliere plekken peuteropvang			40	40
Aantal verzuimgesprekken			115	110
Uitgevoerde controles in de openbare ruimte			45	45
02 Onderwijs				
Aantal leerlingen, dat het speciaal onderwijs bezoekt	258	255	210	205
Aantal leerlingen, dat vervoerd wordt	189	197	195	190
03 Cultuur & Ontmoeting				
Percentage scholen dat de combinatiefunctionaris bezoekt	100%	100%	100%	100%
Percentage scholen dat de bibliotheek bezoekt	100%	100%	100%	100%
Aantal projecten gericht op vermindering taalachterstand-laaggeletterdheid	2	2	3	3
Aantal projecten gericht op verbetering digitale vaardigheden		2	2	2
Beheren welzijnsaccommodaties in gemeentelijk beheer	6	6	0	0

Financiën

De financiële kaders, inclusief nieuw beleid en kapitaallasten investeringen, voor het programma Bevordering gezonde leefstijl zijn:

Voor een overzicht van de verwerkte bedragen voor nieuw beleid en investeringen wordt verwezen naar de bijlagen.

Bedragen x1000

Exploitatie	Werkelijk k 2016	Begroting g 2017	Begroting g 2018	Mjb raming 2019	Mjb raming 2020	Mjb raming 2021
Lasten	20.902	19.054	16.281	16.035	16.078	16.093
Baten	2.116	1.696	1.709	1.888	1.719	1.719
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-18.786	-17.358	-14.572	- 14.148	- 14.359	- 14.373
Stortingen en onttrekkingen						
Stortingen	28	50	50	50	50	50
Onttrekkingen	404	2.318	127	127	127	127
Mutaties reserves	376	2.268	77	77	77	77
Gerealiseerd resultaat	-18.410	-15.090	-14.494	- 14.070	- 14.281	- 14.296

Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid

Missie

In de gemeente Montferland kunnen alle inwoners meedoen in de samenleving. Wie daar niet op eigen kracht in slaagt kan rekenen op ondersteuning van de gemeente. Daarnaast streeft de gemeente naar verhoging van de veiligheid in zowel objectieve als subjectieve zin.

Context en achtergronden

Algemeen

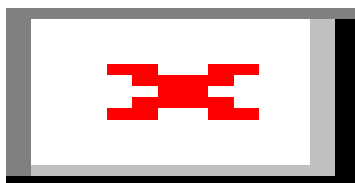
De kern van de Wet maatschappelijke ondersteuning is dat er uitgegaan wordt van de eigen kracht van burgers en netwerken daarom heen. Het stimuleren en ondersteunen van vrijwilligers, mantelzorgers en burgerinitiatieven op het vlak van ondersteuning is daarom belangrijk. Dit doen wij samen met onze maatschappelijke partners.

Ondersteuning vindt bij voorkeur dicht bij de mensen plaats en via een vrij toegankelijke voorziening. Voor burgers die aangewezen zijn op ondersteuning biedt de gemeente algemene voorzieningen, zijn deze niet toereikend dan kan een maatwerkvoorziening uitkomst bieden.

Maatschappelijke opvang en beschermd wonen zijn ook voorzieningen met een belangrijke waarde voor burgers die niet op eigen kracht kunnen participeren.

Het domein veiligheid wordt voor een groot gedeelte bovenlokaal vormgegeven. Lokaal ligt de focus op preventieve activiteiten. De visie op de maatschappelijke ondersteuning past ook bij onze visie op veiligheid, primair heeft de burger ook zelf een verantwoordelijkheid voor een veilige leefomgeving.

Vrijwilligerswerk en Mantelzorg

Vrijwilligers en mantelzorgers zijn belangrijke steunpilaren voor een samenleving waar zorg, hulp en aandacht voor elkaar als basiswaarden gelden. Vrijwilligers en mantelzorgers halen hun motivatie hiervoor uit zichzelf en uit hun directe omgeving. De gemeente steunt en waardeert hen hierin.

Vanaf 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor de jaarlijkse blijk van waardering van mantelzorgers. Voor een groot deel is de ondersteuningstaak uitbesteed aan de Stichting Welcom die hiervoor een Steunpunt Mantelzorg heeft ingericht.

Het Sociaal Team Montferland heeft ook een rol in het signaleren van mogelijke overbelasting bij mantelzorgers en in het stimuleren van inwoners dat zij de helpende hand bieden aan mensen die dit nodig hebben.

Vrijwilligers voeren veel en belangrijke taken uit. Zij moeten daarbij de zekerheid hebben dat zij tijdens hun vrijwilligerswerk goed verzekerd zijn. De gemeente heeft hiervoor een vrijwilligersverzekering afgesloten.

Daarnaast is het belangrijk dat vrijwilligers zich zeker voelen om hun taak uit te voeren. Begeleiding en scholing kunnen daarin voorzien. Om vrijwilligersorganisaties te ondersteunen bij het uitvoeren van hun taken continueren wij de inzet van het Vrijwilligersplein bij Welcom.

Programmadoel:

De gemeente streeft naar een gemeenschap die meer (vrijwillig) ondersteuning biedt aan elkaar in buurten en sociale netwerken (lichte hulp en mantelzorg).

Maatschappelijke opvang en Beschermd Wonen

Een zeer kwetsbare groep wordt gevormd door mensen die met psychische problemen, verslavingsproblemen en complexe zorgsituaties te maken hebben. Symptomen hiervan kunnen zijn: overlast, dakloosheid, huiselijk geweld, onaanpast gedrag en sociaal isolement. De gemeente wil deze problematiek allereerst voorkomen. De Sociale Teams spelen hierbij een belangrijke rol door lokale en regionale zorg- en hulpverleners hierbij te betrekken. Soms lukt het niet om dit te voorkomen, dan zorgt de gemeente in regionaal verband voor goede en voldoende opvang, hulp en maatregelen tot herstel. Primair gaat de indicering via de lokale Sociale Teams. De uiteindelijke beslissing tot toewijzing ligt bij de centrumgemeente, die ook de financiering hiervoor vanuit het rijk ontvangt. De 'Commissie Toekomst Beschermd Wonen' heeft eind 2015 haar advies uitgebracht aan de VNG over de toekomst van Beschermd Wonen. Dit advies raakt ook de Maatschappelijke Opvang. Dit rapport is de opmaat om de komende jaren een visie te gaan vormen op beide terreinen. In 2017 wordt onderzocht of de gemeenten in de Achterhoek deze taken gezamenlijk blijven uitvoeren of dit toch lokaal gaan doen.

Programmadoel:

Wij streven naar een veilige en zo zelfstandig mogelijk woonsituatie van onze inwoners.

Algemene en maatwerkvoorzieningen Wmo

Inwoners die niet op eigen kracht of met behulp van het sociale netwerk kunnen deelnemen aan de samenleving, ontvangen ondersteuning om zo snel mogelijk weer zelfstandig deel te kunnen nemen. Ons uitgangspunt is om niet de regie over te nemen, maar het zo veel mogelijk weer terugleggen van de regie bij de inwoner. De ondersteuning vindt individueel of groepsgewijs plaats en is aangepast aan de vraag van de inwoner. Daarnaast zijn er algemene voorzieningen die laagdrempelig zijn en waarvoor geen indicatie nodig is. De gemeente zet in op uitbreiding van deze algemene voorzieningen en laat zich daarbij leiden door de vraag en behoefte van inwoners. Door versterking van algemene voorzieningen kan een beroep op (dure) maatwerkvoorzieningen uitgesteld of voorkomen worden. Met name inwoners met een beperkt eigen sociaal netwerk en weinig dagstructuur kunnen hier baat bij hebben.

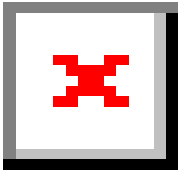
Programmadoel:

De gemeente streeft naar stabilisering van het aantal inwoners dat zelfstandig in staat is deel te nemen aan de samenleving zonder aangewezen te zijn op maatwerkvoorzieningen vanuit de Wmo.

Veiligheid

Veiligheid kan worden gedefinieerd als het aanwezig zijn van een zekere mate van orde en rust in het publiek domein en van bescherming van leven, gezondheid en goederen tegen acute en dreigende aantastingen. In feite in een situatie verkeren die zo veel mogelijk vrij is van gevaar. Het is van belang dat inwoners veilig zijn (objectieve veiligheid) en zich veilig voelen (subjectieve veiligheid). Veilig voelen en veilig zijn hoeven niet perse gelijk op te gaan. Zo houdt het terugdringen van feitelijke aantastingen van de veiligheid niet per definitie meteen een verbetering van het veiligheidsgevoel in.

In eerste instantie is de burger zelf aan zet en neemt daarbij zijn/haar verantwoordelijkheid voor de veiligheid en leefbaarheid in de eigen woonomgeving. Het handhaven van de openbare orde is primair een taak van de politie. De gemeente werkt samen met politie en andere netwerkpartners aan de randvoorwaarden om de openbare orde en veiligheid voor de inwoners te bevorderen. Daarnaast zet de gemeente zich in om de gemeentelijke organisatie toe te rusten op de bestrijding van rampen en calamiteiten.

Programmadoel veiligheid:

De gemeente streeft naar het terugdringen van de feitelijke aantastingen van de veiligheid, het verkleinen van de veiligheidsrisico's en het verminderen van onveiligheidsgevoelens bij de burgers .

Verbonden partijen

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen

In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht. Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (vooralsnog WMO-vervoer en Leerlingenvervoer).

Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)

De gemeente maakt, samen met 21 andere gemeenten, deel uit van de VNOG. De VNOG draagt zorg voor een adequate uitvoering van de brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening zoals is vastgelegd in de Wet Veiligheidsregio's

Kaderstellende (beleids)nota's

- Kadernota subsidiebeleid 2016-2017
- Wmo beleidsplan 2017 - 2018 (in ontwikkeling)
- Subsidieregeling Ondersteuning bij maatschappelijke Participatie
- Nota lokaal Gezondheidsbeleid
- Integraal Veiligheidsbeleid 2016-2019
- Regionaal Beleids- en crisisplan

Programmaonderdelen

Naast het reguliere werk herkennen wij binnen dit programma speerpunten op de volgende programmaonderdelen:

- Vrijwilligerswerk en mantelzorg
- Maatschappelijke opvang
- Voorzieningen WMO
- Veiligheid

Vrijwilligerswerk en mantelzorg

Wat willen we bereiken?

Het % van de bevolking dat hulp biedt aan burens stijgt met 2% t.o.v. 2016.

Indicator Vrijwilligerswerk en mantelzorg

% hulp aan burens

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	70	-	-
2015	-	73	-
2016	-	-	68

% hulp aan burens in zorgwekkende situatie

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	46	-	-
2015	-	42	-
2016	-	-	46

Wat gaan we daarvoor doen?

Het ondersteunen van bewonersinitiatieven die informele ondersteuning door buurtgenoten bevorderen.

Wat willen we bereiken?

Het % van de bevolking dat hulp biedt aan een hulpbehoevende naaste (mantelzorg) stijgt met 2%.

Indicator Vrijwilligerswerk en mantelzorg

% hulp aan hulpbehoevende naaste

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	50	-	-
2015	-	50	-
2016	-	-	48

Wat gaan we daarvoor doen?

Faciliteren van mantelzorgondersteuning in de vorm van begeleiding, educatie en lotgenotencontact

Wat willen we bereiken?

Het % van de bevolking dat vrijwilligerswerk stijgt met 2% t.o.v. 2016.

Indicator Vrijwilligerswerk en mantelzorg

% vrijwilligers

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	47	-	-
2015	-	47	-
2016	-	-	45

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren van vrijwilligerswerk door het faciliteren van een vacaturebank, promotie-activiteiten en het aanbieden van begeleiding bij het vinden van passend vrijwilligerswerk

Maatschappelijke opvang

Wat willen we bereiken?

Het handhaven van een regionaal aanbod van tenminste 60 plaatsen maatschappelijke opvang

Indicatoren Maatschappelijke opvang

Aantal regionaal gerealiseerde opvangplaatsen maatschappelijke opvang

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	60	60	60

Wat gaan we daarvoor doen?

In regionaal verband afspraken maken met Centrumgemeente Doetinchem over opvangplaatsen maatschappelijke opvang

Wat willen we bereiken?

Het aantal inwoners dat aangewezen is op Beschermd wonen neemt met 5% af

Indicatoren Maatschappelijke opvang

Aantal Beschermd wonen cliënten lokaal

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	85	90	n.v.t.

Wat gaan we daarvoor doen?

Sluitende afspraken over financiering en taakverdeling tussen centrumgemeente Doetinchem en de regiogemeenten rondom Beschermd Wonen

Vorzieningen WMO (algemeen en individueel)

Wat willen we bereiken?

Het aantal unieke inwoners met geïndiceerde ondersteuning op grond van de Wmo blijft stabiel

Indicatoren Voorzieningen WMO (algemeen en individueel)

Aantal unieke inwoners met een maatwerkvoorziening Wmo

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	2.180	-	-
1-4-2017	-	2.180	-
1-7-2016	-	-	2.384

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente biedt kortdurende ondersteuning zelf aan om daarmee doorverwijzing naar duurdere vormen van zorg te voorkomen

De gemeente zet in op inzet van eigen kracht, het sociaal netwerk en algemene voorzieningen.

Wat willen we bereiken?

Het aantal maatwerkvoorzieningen op grond van de Wmo blijft stabiel

Indicatoren Voorzieningen WMO (algemeen en individueel)

Aantal maatwerkvoorzieningen Wmo (ondersteuning individueel/groep, kortdurend verblijf, vervoersvoorzieningen, rolstoelen, hulp bij het huishouden en woonvoorzieningen)

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	4.200	-	-
01-04-2017	-	4.278	-
01-07-2016	-	-	4.070

Wat willen we bereiken?

Het aanbod van algemene voorzieningen wordt versterkt en sluit aan bij de vraag

Indicatoren Voorzieningen WMO (algemeen en individueel)

Aantal toekenningen Thuis in Montferland

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	35	22	-
1-6-2017	-	-	13

Wat gaan we daarvoor doen?

Het voorliggend veld waaronder de algemene voorzieningen wordt in samenwerking met de partners versterkt

Wat willen we bereiken?

Minimaal 85% van de inwoners ervaart de kwaliteit van de ondersteuning als goed en passend bij de hulpvraag

Indicatoren Voorzieningen WMO (algemeen en individueel)

Percentage personen dat de kwaliteit van de ondersteuning als goed ervaart

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	85	81	eerste meting 2016

Percentage personen dat de ondersteuning als passend ervaart

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	85	80	eerste meting 2016

Wat gaan we daarvoor doen?

Bij de inkoop van ondersteuning en de gesprekken met aanbieders streven wij naar kwaliteitsverbetering van de geboden ondersteuning

Veiligheid

Wat willen we bereiken?

Het aantal woninginbraken en diefstallen van fietsen neemt met 2% af

Indicatoren Veiligheid

Diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners

Periode	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting	1. Streefwaarde
-	2,7	2,9	-
minder dan	-	-	2,7

Fietsdiefstallen per 1.000 inwoners

Periode	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting	1. Streefwaarde
-	2,3	3,0	-
minder dan	-	-	2,3

Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners

Periode	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting	1. Streefwaarde
-	3,0	3,0	-
minder dan	-	-	3,0

Harde kern jongeren per 10.000 inwoners

Periode	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting	1. Streefwaarde
-	Nog onbekend	0,4 (lft 12-24 jr)	-
minder dan	-	-	0,4

Vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners

Periode	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting	1. Streefwaarde
-	4,6	3,9	-
minder dan	-	-	4,6

Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners

Periode	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting	1. Streefwaarde
-	Nog onbekend	-	-
(lft 12-17 jr)	-	29,3	-
minder dan	-	-	29,3

Winkeldiefstallen per 1.000 inwoners

Periode	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting	1. Streefwaarde
-	0,7	1,0	-
minder dan	-	-	0,7

Wat gaan we daarvoor doen?

Actief communiceren over en met burgers over preventie om veiligheidsbewustzijn en zelfredzaamheid te vergroten

Continueren van de samenwerking met de politie voor een vroegtijdige signalering van mogelijke trends om daarop actief te kunnen inzetten

Wat willen we bereiken?

Het % inwoners dat zich veilig voelt neemt met 2% toe

Indicatoren Veiligheid

% dat zich veilig voelt

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	87	85	89

Wat gaan we daarvoor doen?

Vanuit veiligheid samenwerken in het bestaande project toezicht openbare ruimte en participeren in het Donkere Dagen Offensief (preventieve maatregelen tegen woninginbraak oktober - december) van de politie

Wat willen we bereiken?

Tenminste 80 % gemeentelijke functionarissen binnen de rampenbestrijding en crisisbeheersing hebben hiervoor een opleiding, training of oefening gevolgd

Indicatoren Veiligheid

% Poolmedewerkers

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	80	80	80

Wat gaan we daarvoor doen?

Binnen de regionale context inzetten op het vakbekwaam worden en blijven van de functionarissen in de crisisbeheersing (college en medewerkers) uit de gemeentelijke organisatie

Programmagegevens

Programmaonderdeel/omschrijving prestatiegegevens	Werkelijke 2015	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
01 Vrijwilligerswerk en mantelzorg				
Aantal bemiddelingen naar vrijwilligerswerk	119	180	100	150
Aantal vacatures vrijwilligerswerk	79	86	60	75
Aantal begeleidingstrajecten mantelzorgondersteuning	260	275	120	250
02 Maatschappelijke opvang				
Aantal gestarte procedures huisverbod	6	11	10	10
Aantal opgelegde huisverboden	5	8	6	8
03 Voorzieningen Wmo*				
Aantal meldingen Wmo			0-meting	-
Aantal gesprekken			0-meting	-
Aantal inzet kortdurende begeleiding			0-meting	-
04 Veiligheid				
Aantal succesvolle bemiddelingen Stichting Welcom	32	30	32	32
Communicatie over preventie uitgevoerd	1	1	1	1
Landelijk percentage van inwoners dat zich veilig voelt in de buurt	68%	89%		

* Vanaf 2016 is er een gemeentelijke monitor vastgesteld. Vanaf komend jaar zullen werkelijke cijfers en streefwaardes kunnen worden bepaald.

Financiën

De financiële kaders, inclusief nieuw beleid en kapitaallasten investeringen, voor het programma Jeugd en onderwijs zijn:

Voor een overzicht van de verwerkte bedragen voor nieuw beleid en investeringen wordt verwezen naar de bijlagen.

Bedragen x1000

Exploitatie	Werkelijk k 2016	Begroting g 2017	Begroting g 2018	Mjb raming 2019	Mjb raming 2020	Mjb raming 2021
Lasten	11.320	11.772	11.594	11.744	11.740	11.787
Baten	428	839	839	839	839	839
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-10.892	-10.933	-10.755	- 10.905	- 10.901	- 10.948
Storting en onttrekkingen						
Storting	59	220	1.809	1.809	1.809	1.809
Onttrekkingen	635	354	1.982	1.933	1.901	1.855
Mutaties reserves	576	134	174	124	92	47
Gerealiseerd resultaat	-10.316	-10.799	-10.581	- 10.781	- 10.809	- 10.902

Werk en inkomen

Missie

De gemeente streeft ernaar zo veel mogelijk mensen zowel sociaal als economisch te laten deelnemen aan de samenleving. Economische zelfredzaamheid is daarbij het uitgangspunt.

Context en achtergronden

Algemeen

Het aanvragen van een uitkering leidt niet automatisch tot een toekenning. De aanvrager is immers in principe zelf verantwoordelijk om zijn/haar eigen inkomen te verdienen. De gemeente doet daarom een beroep op de eigen kracht van mensen die een uitkering aanvragen en vraagt hen om zich optimaal in te zetten om zelf in hun levensonderhoud te voorzien. Lukt dit niet, dan ondersteunt de gemeente hen tijdelijk met een uitkering. Wij zetten ons in om mensen met een uitkering zo snel mogelijk aan een betaalde baan te helpen. We doen dit bijvoorbeeld door bedrijven aan te trekken, werkgevers te benaderen en bijstandsgerechtigden op te leiden. Voor mensen voor wie betaalde arbeid op korte termijn niet haalbaar is, kunnen maatschappelijk nuttige activiteiten een uitkomst bieden. Denk in dit verband aan de voormalige Sociale Werkvoorziening, nieuwkomers en andere mensen die een uitkering ontvangen van de gemeente. Naast inkomens- en re-integratieondersteuning bestaat een deel van ons werk uit het bestrijden van misbruik van uitkeringen. Door inzet van sociale rechercheurs en de fraude alertheid van de medewerkers bestrijden we zwart werk en andere vormen van uitkeringsfraude. Wij ondersteunen mensen met een laag inkomen niet alleen in hun levensonderhoud. Ons armoedebeleid is erop gericht de kwetsbaren ook te ondersteunen om te kunnen participeren. Komt men in de problemen door schulden dan bieden wij schuldhelpverlening aan, waarbij wij oog hebben voor de eigen verantwoordelijkheid.

Participatie en activering

De gemeente heeft op grond van de Participatiewet de taak om mensen met een bijstandsuitkering toe te leiden naar werk. Per 1 januari 2015 bestaat deze groep ook uit mensen met een (gedeeltelijke) arbeidsbeperking. Om dit doel te bereiken zetten wij verschillende instrumenten in, zoals een financiële compensatie voor de werkgever bij gedeeltelijke arbeidscapaciteit (loonkostensubsidie), social return bij aanbestedingen, het bieden van scholing en werkervaringsplekken voor onze doelgroep en andere instrumenten. Op regionale schaal wordt samengewerkt aan een gezamenlijke werkgeversbenadering. Naast de toeleiding naar werk leiden wij de groep waarvoor betaald werk nog niet haalbaar is toe naar maatschappelijk nuttige activiteiten. Hierbij wordt samengewerkt met maatschappelijke partners, waaronder de stichting Welcom.

Programmadoel:

Meer inwoners uit de gemeentelijke doelgroep participeren naar vermogen en zijn onafhankelijk van een bijstandsuitkering.

Armoedebeleid en schuldhelpverlening

Wij willen dat onze inwoners ondanks een laag inkomen kunnen participeren in de samenleving. Hierbij hanteren wij het principe van maatwerk en doelgerichte ondersteuning. In geval er ondersteuning nodig is, vindt er individuele toetsing plaats en worden enkele daadwerkelijk gemaakte kosten vergoed. Via de regeling 'Meedoen in Montferland' en diverse maatschappelijke organisaties, zoals Leergeld De Liemers, wordt ondersteuning in natura geboden. Inwoners met een laag inkomen kunnen in dit kader ook gebruik maken van financiële ondersteuning. Hierop kan men een beroep doen door kwijtschelding van lokale belastingen aan te vragen of een financiële bijdrage in geval van bijzondere kosten of langdurig laag inkomen.

Programmadoel:

Meer inwoners met een laag inkomen kunnen participeren en kunnen, indien noodzakelijk, een beroep doen op aanvullende financiële ondersteuning.

Daarnaast ondersteunen wij inwoners met problematische schulden. Daarbij houden wij wel rekening met de eigen verantwoordelijkheid van de schuldenaren. Voor de kaders is het beleidsplan schuldhulpverlening 2016-2020 vastgesteld. Hierin is ook aandacht geschonken aan het voorkomen van schulden via lichte ondersteuning of door jongeren financieel zelfredzamer te maken.

Naast schuldhulpverlening aan natuurlijke personen via de gemeenschappelijke regeling Stadsbank Oost Nederland, ondersteunen wij ook (kleine) ondernemingen met financiële problemen. Hiervoor bieden wij financiële ondersteuning op basis van het Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen aan.

Programmadoel:

Meer inwoners zijn economisch zelfstandig en schulden vormen geen belemmering voor de participatie.

Nieuwkomers

Een goede integratie van (het toenemende aantal) nieuwkomers is een belangrijk speerpunt binnen dit programma, in het bijzonder nu de instroom verhoogd is. De samenwerking tussen de gemeente, professionals en vrijwilligers van Welcom, de bibliotheek, Taalhuis en het Graafschap college is geïntensiveerd en wordt voortgezet in 2018.

Taal is de grootste barrière gebleken om in de maatschappij te participeren en te integreren. Door het ontbreken van een voldoende taalkwalificatie is het moeilijk om aan het werk te komen. In het Taalhuis wordt op verschillende plaatsen taalcursussen aangeboden. Momenteel wordt een dagvullend programma, denk aan vrijwilligerswerk en workshops over de Nederlandse cultuur, ontwikkeld omdat vooral de Nederlandse taal en werknemersvaardigheden na het inburgeringstraject nog onvoldoende zijn.

Programmadoel:

Meer nieuwkomers participeren naar vermogen en de zelfredzaamheid wordt versterkt.

Uitvoering Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw)

Doelstellingen van de Wsw zijn:

- het realiseren van werk onder aangepaste omstandigheden voor inwoners die daarop zijn aangewezen en daarvoor zijn geïndiceerd;
- het bevorderen van de arbeidscapaciteit en arbeidsbekwaamheid van mensen met een Wsw-indicatie;
- het zo mogelijk realiseren van uitstroom naar een reguliere baan.

Als gevolg van de invoering van de participatiewet is nieuwe instroom in de Wsw vanaf 1 januari 2015 niet meer mogelijk. Alle inwoners die op 31 december 2014 een arbeidscontract onder de Wsw hadden, behouden hun bestaande rechten en plichten tot het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Dit betrof bij de invoering van de participatiewet ongeveer 250 personen, waarvan 190 werkzaam bij Laborijn en 60 bij Presikhaaf. Dit aantal zal de komende jaren geleidelijk afnemen tot 0.

In 2016 is besloten het aanwijzingsbesluit voor de uitvoering van de Wsw in te trekken en uit te treden uit de gemeenschappelijke regeling uitvoeringsorganisatie Laborijn. Begin 2017 is dit besluit echter herroepen en is besloten te blijven deelnemen aan gemeenschappelijke regeling uitvoeringsorganisatie Laborijn. Ook het Wsw-personeel van Presikhaaf zal uiterlijk per 1 januari 2018 in dienst komen bij Laborijn. De gemeente zal aan de medewerkers van de groenploeg (nu nog in dienst bij Laborijn) onder voorbehoud een aanbod doen om in dienst te treden bij de gemeente onder begeleid werken. Dit houdt o.a. in dat deze werknemers een terugkeergarantie bij Laborijn hebben.

Wij achten het van belang dat bij de uitvoering van de Wsw zo veel mogelijk gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden die de reguliere arbeidsmarkt biedt. De gemeente wil daarbij een voorbeeldrol vervullen door het aanbieden van een reguliere baan aan een grote groep Wsw-medewerkers, werkzaam in de groenploeg.

Programmadoel:

Meer inwoners met een Wsw-indicatie zijn extern geplaatst bij reguliere werkgevers (via detachering of begeleid werken).

Verbonden partijen

Laborijn

Laborijn is de uitvoeringsorganisatie van arbeidsparticipatie, arbeidsondersteuning en bijstand. De gemeente Montferland neemt alleen deel aan deze gemeenschappelijke regeling voor uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening.

Stadsbank Oost Nederland

De bank is een kredietbank en heeft tot doel om een, zowel vanuit een bedrijfseconomische als ook maatschappelijke optiek gezien, verantwoord pakket van financiële dienstverlening gericht op schuldhulpverlening aan te bieden aan de inwoners van de deelnemende gemeenten.

Kaderstellende (beleids)nota's

- Het beleidsplan Participatie 2015-2018
- De verordeningen en beleidsregels Participatiewet 2017
- Het uitvoeringsplan re-integratie 2018
- Het Beleidsplan Handhaving Participatiewet (2015)
- Het Armoedebeleid 2016-2020
- Het beleidsplan integrale schuldhulpverlening 2016-2020

Programmaonderdelen

Naast het reguliere werk herkennen wij binnen dit programma speerpunten op de volgende programmaonderdelen:

- Participatie en activering
- Minimabeleid en schuldhulpverlening
- Nieuwkomers
- Voormalige WSW

Participatie en activering

Wat willen we bereiken?

Het aantal uitkeringen daalt met 5 gezinnen t.o.v. 2017.

Indicator Participatie en activering
Aantal uitkeringen P-wet, IOAW en IOAZ

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	446	-	-
2016	-	506	-
2017	-	-	451

Wat gaan we daarvoor doen?

Instream beperken door een uitgebreid onderzoek bij een aanvraag voor een uitkering

Uitstroom bevorderen door inzet van re-integratie instrumenten

Wat willen we bereiken?

Het aantal mensen dat met langdurige loonkostensubsidie arbeid verricht neemt jaarlijks toe met 10 personen

Indicator Participatie en activering
Aantal personen werkzaam met langdurige loonkostensubsidie

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	39	-	-
2015	-	5	-
2016	-	-	14

Wat gaan we daarvoor doen?

Het instrument loonkostensubsidie profileren als instrument bij werkgevers om inwoners met een arbeidsbeperking ook deel te laten nemen aan het arbeidsproces

Wat willen we bereiken?

Het aantal uitkeringsgerechtigden dat parttime inkomsten uit arbeid heeft stijgt t.o.v. 2017.

Indicator Participatie en activering
Aantal mensen dat parttime inkomsten heeft verdiend

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	254	242	224

Wat gaan we daarvoor doen?

Re-integratieinstrumenten benutten om mensen in de gelegenheid te stellen parttime inkomsten te verwerven

Wat willen we bereiken?

Het aantal mensen dat een tegenprestatie levert voor de uitkering stijgt met 5% t.o.v. 2017.

Indicator Participatie en activering
Aantal inwoners met een bijstandsuitkering die een tegenprestatie leveren

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	229	218	209

Wat gaan we daarvoor doen?

In samenwerking met onze maatschappelijke instelling en gemeentelijke serviceteams inwoners uit de doelgroep toeleiden tot maatschappelijk nuttige activiteiten

Minimabeleid en schuldhulpverlening

We willen het gebruik van de regelingen in het kader van het minimabeleid bevorderen. Het gemeentelijke minimabeleid bestaat uit:

- Bijzondere bijstand,
- Meedoen in Montferland
- Armoedebeleid kinderen
- Kwijtschelding gemeentelijke belastingen
- Collectieve zorgverzekering
- Schuldhulpverlening

Wat willen we bereiken?

Het aantal personen dat gebruik maakt van de regeling 'Meedoen in Montferland' neemt toe met 5% t.o.v. 2017

Indicator Minimabeleid en schuldhulpverlening

Aantal deelnemers Meedoen in Montferland

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	1.008	914	n.v.t.

Wat gaan we daarvoor doen?

De regeling 'Meedoen in Montferland' promoten bij de doelgroep met een laag inkomen

Wat willen we bereiken?

Tenminste 80 aanbieders op de webshop "meedoen in Montferland"

Indicator Minimabeleid en schuldhulpverlening

Aantal aanbieders webshop "meedoen in Montferland"

Period	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	80	-	-

Wat gaan we daarvoor doen?

De regeling 'Meedoen in Montferland' promoten bij de aanbieders van maatschappelijke activiteiten

Wat willen we bereiken?

Het percentage succesvol afgeronde minnelijke schuldregelingen stabiliseert op het niveau van 2017.

Gemeenschappelijke regeling Stadsbank Oost Nederland voert voor alle aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten een nieuwe set basis indicatoren in. Om deze reden is indicator gewijzigd van "percentage geslaagde trajecten schuldhelpverlening" in het "percentage succesvol afgeronde minnelijke schuldregelingen".

Indicator Minimabeleid en schuldhelpverlening Percentage geslaagde trajecten schuldhelpverlening

Periode	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting	2. Laatste meting
-	100	-	-
2015	-	86	-
2016	-	-	91

Wat gaan we daarvoor doen?

De schuldhelpverlening conform de gestelde kaders in het beleidsplan schuldhelpverlening 2016-2020 (i.o.) uitvoeren waarbij het project schuldhelpmaatje wordt uitgebreid

Wat willen we bereiken?

Indien noodzakelijk worden inwoners aanvullend financieel ondersteund op basis van maatwerk.

Wat gaan we daarvoor doen?

Onze financiële regelingen uitvoeren conform het vastgestelde beleidsplan en de samenwerking met maatschappelijke initiatieven als de Voedselbank, stichting Leergeld e.d. intensiveren

Nieuwkomers

Wat willen we bereiken?

De taakstelling voor 2018 (nog niet bekend) wordt gerealiseerd.

Indicatoren Nieuwkomers

Taakstelling huisvesting statushouders

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	100	100	98

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij gaan in samenwerking met COA, de woningstichting Plavei en mogelijke particuliere verhuurders de huisvesting van statushouders organiseren

Wat willen we bereiken?

Minimaal 40% van de nieuwkomers verricht tijdens de inburgeringsperiode (onbetaalde) maatschappelijk nuttige activiteiten en/of participeert in het arbeidsproces naar vermogen.

Indicatoren Nieuwkomers

Percentage nieuwkomers dat is uitgestroomd uit de uitkering als gevolg van het hebben van regulier werk

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	15	11	n.v.t.

Percentage nieuwkomers dat onbetaalde maatschappelijk nuttige activiteiten verricht

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	15	8,5	n.v.t.

Percentage nieuwkomers dat part-time inkomsten uit arbeid heeft

Periode	1. Streefwaarde	2. Laatste meting	3. Voorlaatste meting
-	5	0	n.v.t.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij gaan in samenwerking met de maatschappelijke partners de toeleiding tot maatschappelijk nuttige activiteiten (bijv. vrijwilligerswerk) en betaalde arbeid organiseren.

Wij gaan in samenwerking met Welcom, Graafschap college en de bibliotheek (waaronder het Taalhuis) de integratie optimaliseren

Uitvoering Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw)

Wat willen we bereiken?

Zoveel mogelijk inwoners met een Wsw-indicatie werken bij een reguliere werkgever (via detachering of begeleid werken)

Indicatoren Voormalige WSW

Aantal detacheringen / begeleid werken plaatsen extern

Vanaf 2018 wordt de Wsw volledig door Laborijn uitgevoerd.

Period	2. Laatste meting	1. Streefwaarde	3. Voorlaatste meting
1e kw2017 laborijn	75	-	-
begr.2018 Laborijn	-	81	-
jaarst.2016 Laborijn	-	-	78

Wat gaan we daarvoor doen?

De dienstverleningsovereenkomst voor het groenonderhoud wordt niet meer verlengd. De gemeente biedt de betrokken medewerkers van Laborijn een dienstverband aan onder begeleid werken.

De gemeente heeft de gemeenschappelijke regeling Laborijn aangewezen als uitvoeringsorganisatie voor de Wsw. Het dienstverband van alle Wsw-werknemers van Presikhaaf zal uiterlijk per 01-01-2018 worden overgenomen door Laborijn.

Programmagegevens

Programmaonderdeel/omschrijving prestatiegegevens	Werkelijk 2015	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
01 Participatie en activering				
Instream uitkeringen	195	180	160	160
Uitstroom uitkeringen totaal	213		180	185
Uitstroom naar werk	54		60	65
Instream statushouders in uitkering (1)	28		50	40
02 Armoedebeleid en schuldhulpverlening				
Aantal aanvragen bijzondere bijstand	583		600	605
Aantal deelnemers van de Collectieve zorgkostenverzekering van Menzis	n.v.t.	344	700	905
Aantal kwijtscheldingen	662		675	680
Aantal aanbieders 'Meedoen in Montferland'	n.v.t.		80	90
Aantal afgeronde trajecten schuldhulpmaatje	94		60	80
Aantal schuldhulpverleningstrajecten	72		65	65
Aanvragen Bbz	31		30	30

03 Nieuwkomers				
Aantal statushouders gehuisvest (individuen)	60		170	Niet bekend
04 Voormalig Wsw				
Aantal SE met een dienstverband voormalig Wsw (31 december)	227,86		209,34	201,63

Financiën

De financiële kaders, inclusief nieuw beleid en kapitaallasten investeringen, voor het programma Werk en Inkomen zijn:

- = *nadeling*, (bedragen x1.000)

Voor een overzicht van de verwerkte bedragen voor nieuw beleid en investeringen wordt verwezen naar de bijlagen.

Bedragen x1000

Exploitatie	Werkelijk k 2016	Begroting g 2017	Begroting g 2018	Mjb raming 2019	Mjb raming 2020	Mjb raming 2021
Lasten	18.397	16.893	16.517	16.348	16.208	15.981
Baten	8.249	8.363	7.976	7.976	7.976	7.976
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-10.148	-8.530	-8.542	- 8.372	- 8.232	- 8.005
Storting en onttrekkingen						
Storting	0	413	0	0	0	0
Onttrekkingen	0	551	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	138	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-10.148	-8.392	-8.542	- 8.372	- 8.232	- 8.005

Algemene dekkingsmiddelen

Toelichting

Op grond van de BBV-voorschriften bevat het programmaplan ook een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en de post onvoorzien. In de begroting presenteren wij het overzicht tegelijk met de overige programma's.

Context en achtergronden

Onderdeel Algemene dekkingsmiddelen heeft, in tegenstelling tot de overige programma's, een algemeen karakter. Bij dit onderdeel worden de lasten, maar voornamelijk de baten geraamd van o.a. de algemene belastingen (de onroerende zaak belastingen, de hondenbelasting en toeristenbelasting) en de algemene uitkering. Tegenover deze inkomsten staan geen directe uitgaven; het zijn algemene, niet-geoomerkte, dekkingsmiddelen.

Ook de stelposten voor onvoorzien uitgaven en onderuitputting vallen onder dit onderdeel.

- Wij streven naar optimale middelenverwerving, waarbij de mate van middelenverwerving op korte termijn maar zeer beperkt kan worden beïnvloed;
- De stijging van de heffingen (i.c. de afvalstoffen- en rioolheffing) is ingekaderd door het uitgangspunt van kostendekkendheid, zoals dat is vastgelegd in de Kadernota;
- In afwijking van het Raadsprogramma 2014 – 2018, die uitgaat van een stijging van de OZB met maximaal het inflatiepercentage, geen stijging van de OZB;
- Hetzelfde Raadsprogramma bepaalt dat de totale woonlasten (OZB, afvalstoffen- en rioolheffing) onder het landelijk gemiddelde blijven;
- De hoogte van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is enerzijds afhankelijk van de beschikbare rijksmiddelen en anderzijds afhankelijk van de specifieke kenmerken (bijv. aantal inwoners);
- De inkomsten uit beleggingen zijn afhankelijk van de bedrijfsresultaten van de betreffende ondernemingen. Daarbij en ook bij andere uitzettingen van gelden vormt het treasurystatuut een restrictief kader.

Verbonden partijen

De gemeente is aandeelhouder in de volgende NV's

Alliander

Netwerkbedrijf Alliander is verantwoordelijk voor het distribueren van gas en elektriciteit en de aansluitingen van klanten op het netwerk in onze gemeente. Dit zijn wettelijk bepaalde taken.

Vitens

Vitens levert het drinkwater in onze gemeente met zorg voor de bescherming van natuur en milieu.

Bank Nederlandse Gemeenten

Dit is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De strategische doelstelling van de bank is het behoud van substantiële marktaandeelen in het Nederlandse publieke en semipublieke domein en het behalen van een redelijk rendement voor de aandeelhouders.

Ontwikkelingen uitkering gemeentefonds

De Integratie-uitkering sociaal domein loopt in de periode 2017-2021 af van € 17,3 mln. in 2017 tot € 16,2 mln. in 2021. Overigens is het voornemen van het rijk om de integratie-uitkering sociaal domein deze periode over te hevelen naar de algemene uitkering.

De afgelopen mei- en septembercirculaire zijn, in afwachting van de kabinetsformatie, beleidsarm. Wel zijn de accresramingen positief bijgesteld ten opzichte van de Kadernota 2018.

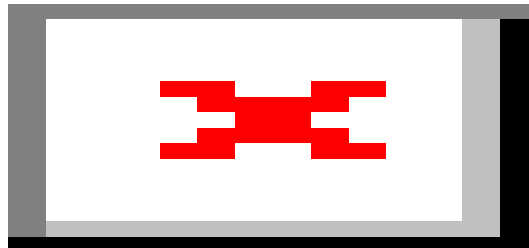
Overzicht geraamde algemene dekkingsmiddelen *)*(Bedragen x1.000)*

	Werkelij k 2016	Begrotin g 2017	Begrotin g 2018	Begrotin g 2019	Begrotin g 2020	Begrotin g 2021
Algemene uitkering	50.506	48.092	48.298	48.211	48.213	48.246
Baatbelasting	2	3	3	3	3	3
Deelnemingen/beleggingen/nutsbedri jven	424	523	381	299	328	315
Financiering	2.359	40	-6	-6	-6	-6
Hondenbelasting	184	204	223	217	223	233
Onvoorzien	0	0	-10	-10	-10	-10
Overige alg dekkingsmiddelen	-138	0	0	-85	-220	-235
OZB	523	1.866	1.885	1.885	1.885	1.885
Reclamebelasting	-2	-1	38	38	38	38
Uitvoering wet WOZ	5.354	4.233	4.304	4.289	4.304	4.289
Totaal algemene dekkingsmiddelen	59.211	54.959	55.115	54.841	54.758	54.747

*) De opbrengstramingen van de diverse belastingen in de tabel zijn inclusief de lasten van heffing en invordering.

Mutaties reserves

Het totaal van de toevoegingen en onttrekkingen per programma in deze begroting zijn als volgt:

Financiën

De financiële kaders, inclusief nieuw beleid en kapitaallasten investeringen, voor het programma Algemene dekkingsmiddelen zijn:

Voor een overzicht van de verwerkte bedragen voor nieuw beleid en investeringen wordt verwezen naar de bijlagen.

Bedragen x1000

Exploitatie	Werkelijk k 2016	Begroting g 2017	Begroting g 2018	Mjb raming 2019	Mjb raming 2020	Mjb raming 2021
Lasten	11.900	2.733	2.436	2.274	2.246	2.121
Baten	71.111	57.961	57.897	57.628	57.585	57.548
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	59.211	55.228	55.461	55.354	55.339	55.427
Storting en onttrekkingen						
Storting	7.357	2.990	196	231	253	266
Onttrekkingen	5.081	3.512	0	0	0	0
Mutaties reserves	-2.276	522	-196	-231	-253	-266
Gerealiseerd resultaat	56.935	55.750	55.265	55.122	55.086	55.161

Overhead, ondersteuning organisatie en bestuur

Inleiding

In het aangepaste Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn vanaf de begroting 2017 voorschriften opgenomen voor het toerekenen van kosten zoals de apparaats- en personeelskosten. Hiermee wordt getracht de financiële vergelijkbaarheid van gemeenten te verbeteren.

Uitgangspunt van de nieuwe voorschriften is dat de kosten zoveel mogelijk direct aan de programma's / taakvelden worden toegerekend. Dit betekent dat alle bedrijfskosten die direct verbonden zijn aan een taak dat gericht is op de externe klant in betreffende taakveld geregistreerd moeten worden. De bedrijfskosten die dus niet verbonden zijn aan een dergelijke taak mogen niet toegerekend worden maar worden verzameld in het overzicht kosten overhead.

Overhead definitie

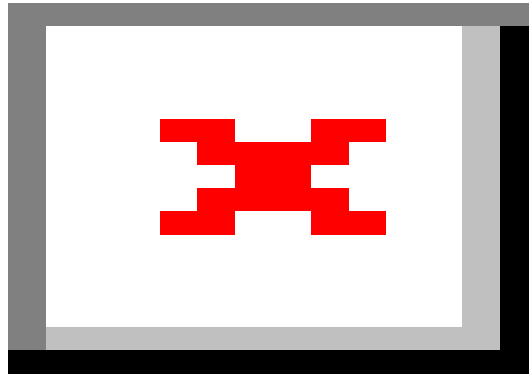
Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Alle functies die dit doel dienen behoren tot de overhead. Het betreffen de zogenaamde PIOFACH-taken (Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting) en de taken m.b.t. bestuurszaken, bestuurs-ondersteuning en managementondersteuning in het primair proces.

Overheadkosten

De op basis van de definitie bepaalde kosten van overhead in Montferland zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Kosten voor:	x € 1.000
• Eigen en ingehuurd personeel	5.836
• ICT	1.888
• Huisvesting	1.446
• P&O/HRM	435
• Tractie	388
• Facilitair	280
• Overige	432
Totaal	10.706

Bovenstaande tabel heeft uitsluitend betrekking op de netto-lasten van de overhead, incl. ondersteuning. De kosten van het bestuur, die ook tot dit programma behoren, zijn hierin niet opgenomen. Zie ter vergelijking ook de tabel in het onderdeel "Financiën".

Kostprijsberekening

Een gevolg van de stelselwijziging is dat op de programma's / taakvelden niet meer de integrale kosten geregistreerd worden. Tot en met de begroting 2016 werden immers de overheadkosten via een opslag verdeeld aan alle taken en programma's.

Hierdoor kan per programma/taakveld/taak niet meer de mate van kostendekkendheid vastgesteld worden en kan een dekkingsprobleem ontstaan daar geen overheadkosten aan grondexploitatie en investeringen doorberekend zouden kunnen worden.

Er zijn door twee uitzonderingen m.b.t. de overhead opgenomen in de regelgeving namelijk:

1. aan lokale heffingen en leges kan fictief een aandeel in de kosten van overhead opgenomen worden (extra comptabel), en
2. aan de grondexploitatie, investeringen en projecten met een subsidiebijdrage/bijdrage van derden kan een aandeel in de overheadkosten toegerekend worden (intra-comptabel).

De methodiek van toerekenen is verankerd in de Financiële verordening en de toerekening moet consistent zijn (uitgegaan moet worden van één hoofdregel). Er is door de Commissie BBV een aantal methodieken van toerekening uitgewerkt. In de begroting 2018 is cf. de Financiële verordening de volgende methodiek toegepast: de kosten van overhead worden naar rato van de personeelslasten en kosten van inhuur van de heffing, leges, GREX of Investering en de totale personeelslasten en kosten van inhuur van alle taakvelden exclusief overhead omgeslagen.

De formule is:

Op basis van deze formule is het overheadpercentage 79%.

Financiën

Bedragen x1000

Exploitatie	Werkelijk k 2016	Begroting g 2017	Begroting g 2018	Mjb raming 2019	Mjb raming 2020	Mjb raming 2021
Lasten	28.298	10.743	11.246	11.188	11.229	11.216
Baten	26.220	223	198	198	198	198
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-2.078	-10.520	-11.048	- 10.990	- 11.031	- 11.018
Storting en onttrekkingen						
Gerealiseerd resultaat	-2.078	-10.520	-11.048	- 10.990	- 11.031	- 11.018